

โครงการตะวันออกกลางศึกษา (Middle East Monitoring Project - MEMP)

158 อมรพันธุ์ 9 ซ. เสนานิคม 1 พหลโยธิน ลาดพร้าว กทม. 10230

E-mail Address: anujmemp@gmail.com โทร 0-2570-2588, โทรสาร 0-2570-2038

คำชี้แจง

เอกสารฉบับนี้ เป็นรายงานการประมวลสรุป วิเคราะห์และสังเคราะห์ เหตุการณ์และแนวโน้ม ด้านต่างๆ ในภูมิภาคตะวันออกกลาง ในรอบเดือน กันยายน 2549 หรือรายงาน "Update" ฉบับที่ 2 จัดทำโดย **โครงการตะวันออกกลางศึกษา (Middle East Monitoring Project - MEMP)** โดยได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

คณะผู้ดำเนินงาน หวังว่าท่านจะได้รับประโยชน์จากรายงานฉบับนี้ตามสมควร และขอความกรุณาเผยแพร่เอกสารฉบับนี้ต่อไปยังหน่วยงานราชการต่าง ๆ รวมถึงองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องของท่านด้วย จักขอบคุณยิ่ง

นายอนุช อภาภิรม

หัวหน้าโครงการตะวันออกกลางศึกษา (MEMP)

30 ตุลาคม 2549

สารบัญ

คำชี้แจง.....	1
สารบัญ	3
รายงานสถานการณ์และแนวโน้มตะวันออกกลาง	5
ตะวันออกกลางปัจจุบัน: ภูมิหลังและผู้แสดงสำคัญ	5
1. ความนำ	5
2. ภูมิหลังและผู้แสดง.....	6
3. ผู้แสดงภายนอกช่วงหลังสงครามเย็น (1990 – 2006)	25
4. ตะวันออกกลางใหม่: โอกาสและอันตราย	28
บรรณานุกรม	30
ประมวลข่าวสถานการณ์และความเคลื่อนไหว.....	33
ความเคลื่อนไหวด้านการเมือง.....	33
สรุปความเคลื่อนไหวที่น่าสนใจในสหรัฐ.....	34
สรุปสถานการณ์และความเคลื่อนไหวการเมืองในภูมิภาคตะวันออกกลาง.....	36
สถานการณ์และความเคลื่อนไหวด้านพลังงาน-น้ำมัน	40
ราคาน้ำมัน และความเคลื่อนไหวของโอเปค.....	40
อุปสงค์น้ำมันโลก และแนวโน้มอุปสงค์ในแก๊สธรรมชาติ.....	40
สำรองน้ำมันโลก และความเคลื่อนไหวด้านการผลิตและการค้า.....	41
สถานการณ์และความเคลื่อนไหวด้านเศรษฐกิจ	44
ความเคลื่อนไหวเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงภูมิภาคและโลก	44
ความเคลื่อนไหวเศรษฐกิจภายในประเทศและระหว่างประเทศ	45
สถานการณ์และความเคลื่อนไหวด้านสังคม	48
ภาคผนวก 1.....	51
รายชื่อคณะผู้ดำเนินงานโครงการตะวันออกกลางศึกษา (MEMP)	51
ภาคผนวก 2.....	52
แนะนำโครงการตะวันออกกลางศึกษา.....	52

รายงานสถานการณ์และแนวโน้มตะวันออกกลาง

กันยายน 2549

ตะวันออกกลางปัจจุบัน: ภูมิหลังและผู้แสดงสำคัญ

1. ความนำ

สถานการณ์ทั่วไปและลักษณะเด่นบางประการของตะวันออกกลางปัจจุบัน สรุปได้ดังนี้

1.1 อิทธิพลภายนอกมีบทบาทสูงต่อภูมิภาค โดยเฉพาะมหาอำนาจตะวันตกที่มีสหรัฐเป็นแกนนำ นอกจากนี้ ยังมีสหภาพโซเวียตในช่วงของสงครามเย็น หลังสงครามเย็นจีนได้ค่อยๆ มีบทบาทในบริเวณนี้มากขึ้นโดยลำดับ อย่างไรก็ตาม พบว่าอิทธิพลครอบงำจากภายนอกโดยเฉพาะของสหรัฐในช่วงหลังสงครามเย็นได้อ่อนตัวลง กล่าวกันว่าตะวันออกกลางกำลังเข้าสู่ยุคใหม่ที่อำนาจในท้องถิ่นมีบทบาทเพิ่มมากขึ้น พร้อมกับผู้แสดงใหม่อย่างเช่นสหภาพยุโรป รัสเซีย จีน (Richard N. Hass, *The New Middle East*, Foreign Affairs, Nov./Dec. 2006)

1.2 ความแตกต่างและการขาดความเป็นเอกภาพของประเทศในภูมิภาคนี้ยังคงมีอยู่สูง ทั้งในระดับการพัฒนา ความแตกต่างทางศาสนาและชนชาติ ตลอดจนนโยบายต่างประเทศ ประกอบกับอิทธิพลภายนอกส่งผลให้เกิดสงครามและการสู้รบที่ยาวนาน จนถึงปี 2549 ก็ยังเกิดสงครามอิรักและอัฟกานิสถาน ที่กลายเป็นสงครามกลางเมือง

1.3 ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคนี้ที่ถือศาสนาอิสลามได้พยายามพัฒนาประเทศตามความเหมาะสมของตน โดยมีลักษณะเด่นได้แก่การพยายามให้เป็นอิสระจากอิทธิพลควบคุมภายนอก และฟื้นฟูความยิ่งใหญ่ของอิสลามในครั้งอดีต ด้วยความมุ่งมั่นบวกกับเหตุปัจจัยอื่น ได้แสดงให้เห็นปรากฏชัดว่าการยึดครองประเทศเหล่านี้ด้วยกำลังทหารไม่อาจสำเร็จได้โดยง่าย

1.4 ข้อสังเกตเกี่ยวกับการรวมกลุ่มในตะวันออกกลาง เป็นที่สังเกตว่า การรวมกลุ่มสำคัญในตะวันออกกลาง ได้แก่ สันนิบาตอาหรับ ซึ่งรวมประเทศที่มีประชากรชนชาติอาหรับในตะวันออกกลางและแอฟริกาตอนเหนือเพื่อการช่วยเหลือกันเองนั้น ไม่ได้รวมเอาประเทศที่มีอำนาจสูงสุดในตะวันออกกลาง ได้แก่ อิหร่านและอิสราเอลเข้าไว้ด้วยนั้น มีส่วนทำให้องค์กรนี้ขับเคลื่อนไปด้วยความยากลำบาก

1.5 ข้อค้นพบจากสถานการณ์ระยะใกล้ พบว่าตะวันออกกลางที่มีสันติภาพและพัฒนาอย่างสันติ น่าจะเกิดประโยชน์แก่ภูมิภาคและต่อโลกโดยรวมมากกว่าตะวันออกกลางที่มีสงครามและการนำทรัพยากรมาใช้มากเกินไป

2. ภูมิหลังและผู้แสดง

ภูมิหลังของตะวันออกกลางและผู้แสดงสำคัญอาจแสดงในเหตุการณ์ที่เป็นสัญญาณ หรือเป็นจุดเปลี่ยนของเหตุการณ์ได้ดังนี้

2.1 การเสื่อมถอยของจักรวรรดิออตโตมันและการปฏิวัติเติร์กหนุ่ม (Young Turk Revolution)

อาจกล่าวได้ว่า ตะวันออกกลางสมัยใหม่เริ่มจากการเสื่อมถอยของจักรวรรดิออตโตมัน การเสื่อมถอยนี้เกิดขึ้นอย่างช้าๆ จากการแข่งขันทำหาย และที่สุดเป็นการคุกคามจากโลกตะวันตก จนกระทั่งจักรวรรดิอันเรืองอำนาจในโลกมุสลิมสุดท้ายสลายตัวไป กลายเป็นรัฐสมัยใหม่ที่เป็นแบบโลกวิสัย ตั้งอยู่บนปรัชญาวัตถุนิยมกับปฏิฐานนิยม (Positivism) และความคิดชาตินิยม

การเสื่อมถอยของจักรวรรดิออตโตมันโดยรวม เกิดจากอำนาจที่เพิ่มขึ้นของยุโรปตะวันตก การไม่สามารถปรับตัวให้ทันกับการทำหาย การเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วของจักรวรรดิรัสเซีย และการดำเนินนโยบายที่ผิดพลาดของการนำในจักรวรรดิเอง

ความเหนือกว่าของยุโรปตะวันตกประกอบด้วยเหตุปัจจัย 5 ประการ ได้แก่

1) การเกิดยุคแห่งการสำรวจ ที่ตะวันตกแสวงหาเส้นทางเดินเรือไปยังประเทศอินเดีย เนื่องจากความไม่สะดวกปลอดภัยในเส้นทางค้าทางบกระหว่างตะวันตกกับจีน การสำรวจนั้นก่อนผลเฉพาะหน้า 2 ประการได้แก่ ก) การค้นพบโลกใหม่หรือทวีปอเมริกา กล่าวกันว่า **การ**ที่โคลัมบัสขึ้นบกที่อเมริกาในปี 1492 ถือเป็นสัญญาณว่าตะวันตกจะก้าวขึ้นเป็นใหญ่ในโลก ข) การที่ตะวันตกสามารถสร้างอาณานิคมของตนได้ทั่วโลกด้วยอำนาจของเรือปืน จากนั้นทำให้ตะวันตกมีความมั่งคั่งอย่างรวดเร็วขึ้นมาทัดเทียมกับจักรวรรดิออตโตมานโดยไมยาก

2) การปฏิวัติวิทยาศาสตร์ ซึ่งบางทีถือกันว่าการตีพิมพ์หนังสือ “ว่าด้วยการโคจรของวัตถุบนฟากฟ้า” ของโคเปอร์นิคัส นักดาราศาสตร์และนักคณิตศาสตร์ชาวโปแลนด์ในปี ค.ศ.1543 เป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์ของตะวันตก โดยหนังสือเล่มนี้ได้ปล้ำล้างความเชื่อเดิมที่ว่า โลกเป็นศูนย์กลางจักรวาล **มา**เป็นดวงอาทิตย์แทน และที่สำคัญกว่านั้นคือ ทำให้เกิดความเชื่อว่า โลกหรือจักรวาลนี้เป็นไปตามกฎของธรรมชาติ ซึ่งมนุษย์มีความสามารถที่จะเข้าใจได้ และใช้ความรู้นี้ดัดแปลงธรรมชาติได้มากขึ้นโดยลำดับ โดยไม่ต้องพึ่งความรู้จากพระคัมภีร์

3) การปฏิวัติอุตสาหกรรม ซึ่งเริ่มในราวกลางศตวรรษที่ 18 ในนี้รวมถึงการปฏิวัติทางการเกษตรที่เพิ่มผลผลิตขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมของตะวันตกได้ดีตลาดไปทั่วโลก

4) การควบคุมเส้นทางการค้าโลก การค้นพบโลกใหม่และการสร้างอาณานิคม การปฏิวัติการผลิตให้มีประสิทธิภาพ การพัฒนาทางการแพทย์ ไปจนถึงการสื่อสารและการขนส่ง ทำให้ขนาดเศรษฐกิจตะวันตกใหญ่ขึ้นมาก และเชื่อมโยงกันเป็นตลาดโลก โลกแห่งการค้าไม่ได้อยู่แค่เพียงเส้นทางสายแพร

ใหม่หรือการเดินทางเรือในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน หากแต่เป็นการออกสู่เส้นทางในมหาสมุทรใหญ่ ซึ่งเมื่อถึงศตวรรษที่ 18 ก็เห็นได้ชัดว่าตกอยู่ในความควบคุมอย่างสิ้นเชิงโดยตะวันตก

5) **การสร้างองค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์การเมือง** การขยายตัวของเศรษฐกิจ การผลิตแบบอุตสาหกรรม และการค้าไปทั่วโลก เป็นพื้นฐานในการสร้างองค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์การเมืองขึ้น เพื่ออธิบายกฎของการสร้างและการกระจายความมั่งคั่ง มีนักคิดสำคัญ เช่น *อดัม สมิท* องค์ความรู้นี้ได้ต่อเติมจนสมบูรณ์ ตั้งแต่การผลิต การค้า และการเงินการธนาคาร

6) **การสร้างรัฐที่มีลักษณะรวมศูนย์ได้** ทำให้รัฐของยุโรปมีความเป็นปึกแผ่นและเข้มแข็งมาก ขณะที่จักรวรรดิออตโตมันยังมีรัฐบาลแบบบุคคลกลาง นั่นคือมีศูนย์กลางที่มั่งคั่งแต่ไม่รวมศูนย์ ในส่วนรอบนอกมีการปกครองตนเองอย่างหลากหลาย ซึ่งมักก่อปัญหาบ่อยครั้ง วัฒนธรรมของจักรวรรดินั้นประกอบด้วยทั้งวัฒนธรรมของเติร์กที่เป็นแบบชนเผ่า วัฒนธรรมกรีกออร์ทอดอกซ์ และวัฒนธรรมอิสลาม

สัญญาณที่แสดงความเสื่อมถอยของจักรวรรดิออตโตมัน อาจนับได้ว่า **เริ่มเกิดขึ้นมา** ตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 17 ในการทำสงครามกับออสเตรีย (ค.ศ.1683) ความพ่ายแพ้ในการบุกกรุงเวียนนาครั้งที่สอง ต้องสูญเสียยังการให้แก่ออสเตรีย และต้องทำสัญญาสันติภาพในปี 1699 สิ้นสุดยุคที่จักรวรรดิออตโตมันในการโจมตียุโรปตะวันตก สงครามหลายครั้งที่จักรวรรดิออตโตมันทำกับรัสเซียที่กำลังเติบโตอย่างรวดเร็ว นำไปสู่การพ่ายแพ้ครั้งใหญ่ของจักรวรรดิออตโตมัน ต้องทำสนธิสัญญาสงบศึกใน ค.ศ. 1774 ต้องสูญเสียดินแดนและเมืองท่าหลายแห่งในแหลมไครเมียแคว้นเซีย และที่เป็นเหมือนการพลิกกลับความยิ่งใหญ่ของจักรวรรดิ ได้แก่ การที่นโปเลียนสามารถยึดครองอียิปต์อันเป็นดินแดนที่มั่งคั่งสำคัญของจักรวรรดิออตโตมันได้อย่างง่ายดายในปี 1798 นับแต่นั้นไม่ใช่จักรวรรดิออตโตมันจะเป็นฝ่ายรุกรานหรือบีบบังคับตะวันตก หากแต่เป็นตะวันตกที่จะทำสิ่งนั้นต่อจักรวรรดิ ในช่วงเวลาแห่งการทำสงครามกับรัสเซียเอง ดินแดนอย่างเช่นอียิปต์และซีเรียได้ก่อกบฏขึ้น การเปลี่ยนแปลงในจักรวรรดิออตโตมันที่เรื่ออำนาจมากที่สุดในโลกมุสลิมแห่งนี้ ย่อมมีผลกระทบต่อโลกมุสลิมในระดับที่แน่นอน การเคลื่อนไหวนี้ด้านที่สำคัญเกิดการจากดินรนเพื่อรักษาความเป็นใหญ่ในโลกที่กลายเป็นแบบตะวันตกมากขึ้นทุกที

เพื่อต่อต้านความเสื่อมถอยและรักษาความยิ่งใหญ่ต่อไป ชนชั้นนำของจักรวรรดิออตโตมันได้มีความพยายามอย่างต่อเนื่องในการปฏิรูปทั้งในด้านการศึกษา เทคโนโลยีและการทหาร โดยมีกลุ่มสำคัญที่รู้จักกันดีในนาม “เติร์กหนุ่ม” (Young Turk) และการเคลื่อนไหวของกลุ่มนี้ส่งผลมาจนถึงปัจจุบัน ความพยายามของกลุ่มยังเติร์ก ในขั้นแรก ดูเหมือนเป็นความพยายามในการฟื้นฟูอำนาจของจักรวรรดิและสถาบันกษัตริย์ โดยใช้ความคิดชาตินิยม ซึ่งมีส่วนนำไปสู่เหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์หลายประการที่นำมาสู่การล่มสลายของออตโตมัน ที่สำคัญ ได้แก่ การเข้าร่วมกับมหาอำนาจใหม่เยอรมนี เพื่อแข่งกับมหาอำนาจเก่าเช่นอังกฤษและฝรั่งเศสในสงครามโลกครั้งที่ 1 นอกจากนี้ ยังเกิดกรณีสังหารหมู่ชาวอาร์เมเนียนที่เป็นรอยต่างในประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบัน

หลังการพ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่ 1 ความพยายามของกลุ่มยังเติร์กดูจะเน้นหนักไปในด้านการสร้างสาธารณรัฐสมัยใหม่ขึ้นมามากกว่า และในปี 1922 ก็สถาปนาสาธารณรัฐเติร์กขึ้น โดยมีมุสตาฟา เคมาลผู้นำกลุ่มยังเติร์กเป็นประธานาธิบดีคนแรก เป็นการสิ้นสุดจักรวรรดิมุสลิมสุดท้าย

สาธารณรัฐเติร์กก็อาจกล่าวได้ว่าเป็นรูปแบบสำคัญหนึ่งในโลกมุสลิมเพื่อเผชิญกับการคุกคามจากตะวันตก นั่นคือโดยการปฏิรูปประเทศตามแนวตะวันตกเพื่อให้ทัน สร้างรัฐที่เป็นแบบโลกวิสัย ไม่อิงการตีความทางศาสนา และโยงยึดกันด้วยแนวคิดชาตินิยม ซึ่งประเทศมุสลิมหลายประเทศได้ปฏิบัติเช่นนี้

2.2 การถือกำเนิดขึ้นของนิกายวাহะบี

ในห้วงเวลาแห่งการเสื่อมถอยของจักรวรรดิออตโตมัน ได้มีการเคลื่อนไหวสร้างนิกายวাহะบีขึ้นในคาบสมุทรอาระเบีย ประมาณกลางศตวรรษที่ 18 การถือกำเนิดนี้ส่วนหนึ่งกล่าวได้ว่าเป็นการต่อสู้ภายในศาสนาอิสลามเอง ซึ่งมีประวัติย้อนหลังไปหลายร้อยปี สืบเนื่องจากศาสนาอิสลามสามารถขยายตัวจนสร้างจักรวรรดิมุสลิมที่ใหญ่โตมาก ประกอบด้วยชนชาติและวัฒนธรรมที่หลากหลายทำให้เกิดการตีความศาสนาอิสลามต่างกันไป ก่อความขัดแย้งในหมู่นักการศาสนาขึ้น และน่าจะเป็นสิ่งปรกติ ที่จะต้องมีความพยายามจากนักการศาสนาอิสลามในคาบสมุทรอาระเบียอันเป็นต้นกำเนิดของศาสนา ที่จะตั้งตัวเป็นผู้ตีความศาสนาหลักด้วยความพยายามต่อเนื่อง อีกส่วนหนึ่ง อาจเกิดจากความเสื่อมถอยของจักรวรรดิเอง ในกลางศตวรรษที่ 18 ท่านวฮาบ (Mohammad ibn Abd al Wahhab 1703-1792) ได้เผยแพร่แนวคิดในอันที่จะกลับไปยึดถือคัมภีร์กูรออันและประวัติพระศาสดาโมฮัมหมัด และให้ตีความอย่างเข้มงวดตามกฎระเบียบที่ดำรงอยู่ ซึ่งกล่าวกันว่าโน้มเอียงไปในการใช้กฎระเบียบฮันบาลี (Hanbali Maddhab) นิกายวাহะบีได้ต่อต้านนิกายอื่น ที่สำคัญ ได้แก่ ลัทธิซุฟี ซึ่งเห็นว่าการเข้าถึงพระผู้เป็นเจ้าเป็นประสบการณ์ตรงของแต่ละบุคคล และนิกายชีอะห์ที่มีแบบการปกครองและตีความต่างไป การปฏิบัติที่ลัทธินี้เห็นว่าขัดกับคตินิอิสลาม ได้แก่ การวาดภาพคนหรือสิ่งมีชีวิตอื่น การทำพิธีสวดมนต์ในสุเหร่าของพระศาสดา เป็นต้น (ดูบทความ Wahhabism ในวิกิพีเดีย)

การสร้างพันธมิตรระหว่างนิกายความเชื่อนี้กับผู้ปกครองราชวงศ์ซาดูตในคาบสมุทรอาระเบียช่วยทำให้เกิดความแข็งแกร่งขึ้น อย่างไรก็ตาม นิกายวাহะบียังคงเป็นนิกายเล็กๆ ในช่วงการปกครองของจักรวรรดิออตโตมัน

เหตุการณ์ที่ช่วยให้นิกายวাহะบีตั้งมั่นในประเทศซาอุดีอาระเบีย และแผ่อิทธิพลออกไป ได้แก่ 1) การสนับสนุนลัทธิชาตินิยมอาหรับเพื่อต่อต้านจักรวรรดิออตโตมันของอังกฤษในปี 1915 และอีกครั้งในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง 2) การที่นิกายนี้และราชวงศ์ซาดูต สามารถครอบครองเมืองเมกกะและมาดีนาอันเป็นศูนย์กลางทางศาสนาได้ในปี 1924 3) การค้นพบน้ำมันในคาบสมุทรอาระเบียในปี 1938 4) สงครามต่อต้านการยึดครองอ์ฟกานิสถานของสหภาพโซเวียต ที่ซาอุดีอาระเบียเป็นแกนนำร่วมกับสหรัฐ ทำให้นิกายนี้แพร่ไปถึงปากีสถาน และขยายมาจนถึงอินโดนีเซีย

ในปัจจุบัน นิกายวาห์หะบีมีอิทธิพลที่สำคัญในประเทศซาอุดีอาระเบีย และบางส่วนของรัฐอ่าวอาหรับ นอกจากนี้ ยังมีในปากีสถานและอินโดนีเซีย รวมทั้งบางประเทศในแอฟริกา เช่น ซูดาน และมีข่าวการเคลื่อนไหวในประเทศเอธิโอเปีย ตามสายตาของนักวิชาการตะวันตกบางคนเห็นว่า กลุ่มอัล กออิดะห์เป็นตัวแทนอันบริสุทธิ์ที่สุดของนิกายวาห์หะบี และมีชาอูดีฯที่มั่งคั่งจากน้ำมันอยู่เบื้องหลัง ดังจะเห็นได้จากกรณีวินาศกรรม 9/11 ซึ่งทางการของนิกายวาห์หะบีและชาอูดีฯออกมาปฏิเสธความเกี่ยวข้อง ขณะเดียวกันก็มีหลายคนเห็นว่า การแพร่ขยายของอิทธิพลมุสลิมหัวรุนแรงนั้น ตะวันตกมีส่วนรับผิดชอบอยู่ไม่น้อย จากที่มีการส่งเสริมแนวคิดดังกล่าวในการสร้างพันธมิตรของตนตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 จนถึงสงครามจีฮัดในการต่อต้านสหภาพโซเวียต นอกจากนี้ ยังมีการสนับสนุนกลุ่มเคร่งศาสนาอิสลาม เพื่อโค่นล้มรัฐบาลที่เอียงซ้ายหรือฝักใฝ่กับสหภาพโซเวียตในช่วงสงครามเย็น และที่สำคัญ ได้แก่ นโยบายตะวันตกที่เข้าข้างอิสราเอล ตลอดจนการทำสงครามยึดครองอิรัก ทำให้อิสลามกลายเป็นอุดมการณ์หลักในการต่อต้านอิทธิพลครอบงำของตะวันตกที่นำโดยสหรัฐ

2.3 กราตรภาพมุสลิม

กราดรภาพมุสลิมเป็นองค์กรทางการเมือง ก่อตั้งในปี 1928 ในประเทศอียิปต์ มีแนวคิดสร้างรัฐอิสลามหรือรัฐทางศาสนาไม่ใช่รัฐโลกวิสัย ซึ่งกล่าวกันว่าเป็นการต่อต้านการสร้างรัฐที่เป็นแบบโลกวิสัยของสาธารณรัฐตุรกี องค์กรนี้ขยายอิทธิพลอย่างรวดเร็วในทศวรรษ 1930 และ 1940 หลังสงครามโลกครั้งที่สอง และในช่วงสงครามเย็น อียิปต์เดินนโยบายการสร้างรัฐสมัยใหม่ที่เป็นแบบชาตินิยม และเอียงไปทางสังคมนิยมเพื่อคบค้ากับสหภาพโซเวียตมากขึ้น ได้ปราบปรามการเคลื่อนไหวขององค์กรนี้อย่างรุนแรง จนสมาชิกจำนวนหนึ่งต้องลี้ภัยไปยังประเทศเพื่อนบ้าน แต่องค์กรกราดรภาพมุสลิมนี้ก็ยังคงเคลื่อนไหวต่อไป โดยได้รับการสนับสนุนจากบางประเทศมีชาอูดีฯ เป็นต้น ที่ต้องการสร้างรัฐอิสลามขึ้น ในปัจจุบันองค์กรกราดรภาพมุสลิม ดำรงอยู่ในฐานะเป็นพรรคหรือกลุ่มการเมืองสำคัญในประเทศอียิปต์ นอกจากนี้ ยังกล่าวกันว่ามีเครือข่ายในประเทศมุสลิมหลายประเทศ

มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่ากลุ่มมุสลิมหัวรุนแรงนั้น อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ กลุ่มหนึ่งดำรงอยู่ในรูปของพรรคการเมืองที่พร้อมจะต่อสู้ในหลายรูปแบบตามสถานการณ์การเมืองในขณะนั้น มีทั้งการจับอาวุธสู้ ไปจนถึงลงสมัครรับเลือกตั้ง ตัวอย่างของกลุ่มนี้นอกจากกลุ่มกราดรภาพมุสลิมในอียิปต์แล้ว ยังมีกลุ่มเฮซบอลเลาะห์ในเลบานอน กลุ่มฮามัสในปาเลสไตน์ การดำรงอยู่ในฐานะพรรคการเมืองนี้ ทำให้กลุ่มเหล่านี้มีการเคลื่อนไหวทางสังคม เช่น การช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก ซึ่งทำให้มีฐานมวลชนที่เข้มแข็ง และอีกกลุ่มหนึ่งที่เน้นหนักในการก่อการร้าย มีกลุ่มอัลกออิดะห์ เป็นต้น ซึ่งมักเป็นกลุ่มปิดลับ

2.4 ชาตินิยมอาหรับ

แนวคิดชาตินิยมนี้กล่าวได้ว่าเป็นสิ่งที่ตะวันตกนำมาสู่โลกอาหรับ-มุสลิม แต่ทั้งนี้ก็ได้หมายความว่าความคิดชาตินิยมถูกผูกขาดโดยตะวันตก หรือชนชาติอาหรับ-มุสลิมไม่สามารถพัฒนาแนวคิดชาตินิยมของตนเองขึ้นมา

ตามหลักศาสนาอิสลามให้ความสำคัญสูงเรื่องชุมชนหรือประชาคม (Community) ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับรูปแบบการจัดตั้ง การรวมตัวกันอยู่อาศัยในพื้นที่ทะเลทรายอันกว้าง และมีโอเอซิสเป็นจุดๆ ตั้งแต่โบราณมา สามารถพบการจัดตั้งสภาพที่มีตัวแทนจากหัวหน้าหรือผู้มีอำนาจในชนเผ่า นี้อาจนับเป็นประชาธิปไตยรูปแบบหนึ่งที่อำนาจมักจะกระจายไปตามชุมชนหรือชนเผ่าต่างๆ ขณะที่ประชาธิปไตยแบบตะวันตกเน้นในเรื่องปัจเจกชน มีสภาพจากการเลือกตั้งแบบคนเดียวเสียงเดียว และมีรัฐบาลกลางที่มีอำนาจรวมศูนย์

ลัทธิชาตินิยมตะวันตกที่นำเข้ามาในตะวันออกจึงยอมเปลี่ยนรูปไปตามสภาพความเป็นจริงของพื้นที่ นั่นคือ แทนที่จะเป็นชาตินิยมที่ตั้งอยู่บนการผลิตและระบบตลาดอันเดียว มีอาณาเขตที่แน่นอน มีรัฐและกลไกรัฐที่รวมศูนย์ตามแบบตะวันตก กลายเป็นชาตินิยมที่ตั้งอยู่บนอำนาจของสภาผู้นำหรือชนเผ่า โดยมีจุดร่วมทางศาสนา และความรุ่งเรืองของจักรวรรดิอาหรับโบราณเป็นแรงบันดาลใจ

ลัทธิชาตินิยมอาหรับได้รับการสนับสนุนจากประเทศมหาอำนาจตะวันตก ได้แก่ อังกฤษและฝรั่งเศส โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการต่อต้านจักรวรรดิออตโตมันที่เข้าเป็นพันธมิตรกับเยอรมนีในสงครามโลกครั้งที่ 1 จักรวรรดิออตโตมันในช่วงเวลานั้น ก็กำลังปฏิรูปตนเองให้กลายเป็นแบบตะวันตกทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมวัฒนธรรม ดังนั้น ในสายตาของชาวอาหรับ จักรวรรดิออตโตมันไม่ได้เป็นแบบอย่างหรือศูนย์อำนาจของโลกมุสลิมเหมือนเดิม ตัวแทนของทางการอังกฤษที่นำแนวคิดชาตินิยมรวมทั้งการต่อสู้แบบจรรยาธมายังโลกอาหรับ ได้แก่ พันโทโรเบิร์ต ลอว์เรนซ์ (Thomas Edward Lawrence 1888-1935) ซึ่งได้แสดงบทบาทสำคัญในการนำการลุกขึ้นสู้ของชาวอาหรับ (Arab Revolt 1916-1918)

ลัทธิชาตินิยมอาหรับนี้ก่อตัวในคาบสมุทรอาระเบีย โดยมีคำสัญญาจากอังกฤษว่าหากชนะสงครามก็จะสร้างรัฐอาหรับที่เป็นอิสระ (Hussein-McMahon Correspondence ค.ศ.1915-1916) แต่ในทางปฏิบัติรัฐอาหรับไม่ได้รับเอกราช เนื่องจากอังกฤษและฝรั่งเศสทำข้อตกลงลับ (Sykes-Picot Agreement ค.ศ. 1916) ในการแบ่งดินแดนในตะวันออกกลางกันปกครอง นอกจากนี้ในปี 1917 อังกฤษยังประกาศจะจัดตั้งประเทศอิสราเอลอีกด้วย แต่สงครามโลกครั้งที่สองได้ขัดขวางแผนการจัดตั้งประเทศอิสราเอล อังกฤษต้องหันกลับมาพึ่งชาติอาหรับใหม่และสร้างชาตินิยมอาหรับขึ้นอีกครั้ง เพื่อต่อต้านสาธารณรัฐตุรกีที่เข้าเป็นพันธมิตรกับเยอรมนี หลังสงครามโลกครั้งที่สองรัฐอาหรับจึงได้รับเอกราช แต่ก็ถูกแบ่งซอยเป็นส่วนๆ พร้อมกับการสถาปนาประเทศอิสราเอลขึ้นในปี 1948

การก่อกำเนิดขึ้นของสันนิบาตอาหรับ ลัทธิชาตินิยมอาหรับนอกจากแสดงตัวในการลุกขึ้นสู้ในปี 1916 แล้ว ยังแสดงออกในการก่อตั้งสันนิบาตอาหรับ (Arab League) ขึ้นเมื่อเดือนมีนาคม 1945 ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติไม่กี่เดือน มีสมาชิกเริ่มแรก 7 ประเทศ (ปัจจุบันมีสมาชิก 22 ประเทศ) สันนิบาตอาหรับจัดเป็นองค์กรทางการเมือง มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเป็นอิสระ ความเป็นปึกแผ่น และการช่วยเหลือกันในหมู่รัฐอาหรับ ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ห้ามไม่ให้รัฐอาหรับใช้กำลังสู้รบระหว่างกัน

จากที่กล่าวมาเห็นได้ว่า ชาตินิยมอาหรับนั้นเป็นปฏิปักษ์อย่างยิ่งกับการก่อตั้งประเทศอิสราเอล และอาจเป็นคำอธิบายว่า ชาวอาหรับ-ปาเลสไตน์จึงได้ทำการต่อสู้อย่างทรหดเพื่อให้ได้ประเทศปาเลสไตน์ที่เป็นอิสระ แม้ว่าจะตกเป็นเบี้ยล่างและประสบความสูญเสียทางชีวิต ความสะเทือนใจและทรัพย์สินอย่างหนักหน่วง

หลังจากได้รับเอกราชรัฐอาหรับบางประเทศพยายามรวมตัวกัน แต่ทั้งหมดลงเอยด้วยความล้มเหลว และสันนิบาตอาหรับก็ดูไม่ประสบผลสำเร็จมากนัก มีคำวิจารณ์ว่าโลกอาหรับและโลกมุสลิมไม่ใช่ความเป็นจริง เพราะในโลกอาหรับ-มุสลิมนี้มีความแตกต่างกันมาก ทั้งเชื้อชาติ วัฒนธรรมและระดับการพัฒนา การใช้คำว่า “โลก” ซึ่งหมายถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวในที่นี้ไม่เหมาะสม นอกจากนี้ วัฒนธรรมอาหรับ-มุสลิมยังเน้นหรือมีอิทธิพลของชุมชนหรือชนเผ่าสูง ยากที่จะมีพลังในการรวมชาวอาหรับ-มุสลิมเข้าด้วยกันในโลกที่ไร้พรมแดน แต่ในอีกแง่หนึ่ง วัฒนธรรมอาหรับ-มุสลิมที่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่ครั้งอดีต มีลักษณะข้ามชาติอย่างน่าประหลาด เช่น จักรวรรดิอาหรับก็ประกอบด้วยคนหลากหลายชนชาติ วัฒนธรรม แต่รวมกันได้ด้วยศาสนาอิสลาม ในปัจจุบันมีการตั้ง พรรคแห่งการปลดปล่อย (Hizb ut-Tahrir ค.ศ.1953) มีจุดประสงค์เพื่อปลดปล่อยชาวมุสลิมจากการเป็นทาสมนุษย์มาเป็นทาสของพระเจ้า โดยการสร้างระบบกาหลิบ (Caliphate) ขึ้น ปกครองประเทศมุสลิมทั่วโลก พรรคนี้เน้นหนักไปในด้านอุดมการณ์และเคลื่อนไหวในหมู่ปัญญาชน หรือผู้มีการศึกษาในยุโรปและตะวันออกกลาง เช่น ในยุโรป มีการเสนอชาวมุสลิมสร้างสังคมคู่ขนานขึ้น โดยไม่ต้องเดินตามกฎหมายยุโรป หากแต่ยึดกฎหมายอิสลาม (ดูบทความชื่อ The Caliphate: One nation under Allah, with 1.5 billion Muslims ใน เดอะ คริสเตียน ไชแอนซ์ มอนิเตอร์ 100506)

อนึ่ง มีการสำรวจประชามติในประเทศมาเลเซียที่น่าสนใจ นายลีควนยูอดีตนายกรัฐมนตรีสิงคโปร์อ้างการสำรวจประชามติในมาเลเซียระยะใกล้ๆ รั้อยละ 73 ของประชากรมาเลเซียเห็นว่าตนเองเป็นชาวมุสลิม รั้อยละ 14 เห็นว่าเป็นประชาชนประเทศมาเลเซีย และรั้อยละ 13 เห็นว่าตนเป็นชนชาติมาเลย์ ขณะที่การสำรวจในช่วงทศวรรษ 1980 ประชากรมาเลเซียเห็นว่าตนเป็นชนชาติมาเลย์มากที่สุดหนึ่ง เป็นชาวมุสลิมที่สอง และเป็นประชาชนประเทศมาเลเซียเป็นทีสาม ความสำคัญว่าเป็นชาวมุสลิมที่เพิ่มสูงขึ้นนี้ สืบเนื่องจากเหตุการณ์หลายครั้ง โดยเฉพาะในอิรักและปาเลสไตน์ที่ชาวมุสลิมถูกเข่นฆ่าและเสียดินแดนไปด้วยอำนาจของตะวันตก (Forbes (Asia), 161006) การเติบโตของขบวนการยี่ดมัน

ศาสนาอิสลามที่เพิ่มขึ้นมากในระยะหลังนี้ ย่อมกลายเป็นพื้นฐานหรือเชื้อเพลิงที่ดีสำหรับการเคลื่อนไหวของพรรคแห่งการปลดปล่อย

2.5 การก่อตั้งประเทศอิสราเอล

การก่อตั้งประเทศอิสราเอลมีความเป็นไปได้ จากการเคลื่อนไหวสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ ขบวนการไซออนนิสม์ (Zionism) หรือขบวนการกลับสู่เยรูซาเล็มของชาวยิวโพ้นทะเล (Zion เป็นชื่อหนึ่งของนครเยรูซาเล็มตามที่ปรากฏในพระคัมภีร์) ได้มีการประชุมสภาไซออนนิสต์ครั้งที่ 1 ที่เมืองบาเซิล (ปี 1897) และการยอมรับของมหาอำนาจตะวันตกซึ่งปรากฏชัดเจนเป็นครั้งแรก ในคำประกาศบัลโฟร์ เมื่อเดือนพฤศจิกายน ปี 1917 (The Balfour Declaration)

1) ขบวนการไซออนนิสม์

ขบวนการไซออนนิสม์ เป็นขบวนการทางการเมือง หรือขบวนการชาตินิยมชาวยิว เริ่มต้นด้วยการเคลื่อนไหวเพื่อที่จัดตั้งรัฐอิสราเอลในปาเลสไตน์ ซึ่งระบุในพระคัมภีร์ไบเบิลว่าเคยเป็นที่ตั้งของจักรวรรดิชาวยิวมาก่อน และเมื่อก่อตั้งประเทศอิสราเอลแล้ว ขบวนการนี้เน้นในเรื่องการรักษาประเทศอิสราเอลให้เป็นของชาวยิวตลอดไป

ลัทธิไซออนนิสม์สมัยใหม่ เริ่มโดยกลุ่มชาวยิวอพยพในยุโรป โดยเฉพาะในรัสเซีย เพื่อต่อสู้กับลัทธิต่อต้านชาวยิวที่แพร่ระบาดในยุโรปช่วงศตวรรษที่ 19 ดังนั้น จึงมีลักษณะเป็นการเมืองมากกว่าทางศาสนา ผู้นำสำคัญคนแรก ได้แก่ ทีโอดอร์ เฮร์ซล (Theodore Herzl) ซึ่งได้จัดการประชุมสภาไซออนนิสต์ครั้งที่ 1 ที่เมืองบาเซิล ในปี 1897 มีการประกาศสิทธิของชาวยิวในการสร้างรัฐใหม่ในแผ่นดินเกิดของตน โดยได้รับการยอมรับทางกฎหมายระหว่างประเทศ การเคลื่อนไหวของกลุ่มไซออนนิสม์นั้น มี 2 ด้านใหญ่ ด้านหนึ่งเป็นการลอบบีประเทศมหาอำนาจ ซึ่งในตอนแรก ได้แก่ จักรวรรดิออตโตมันและเยอรมนี เป็นต้น ในตอนหลัง ได้แก่ อังกฤษและสหรัฐ เป็นต้น อีกด้านหนึ่งเป็นการเชิญชวนชาวยิวกลับคืนสู่บ้านเกิด ซึ่งในที่สุดใช้รูปแบบการเชิญชวนมานุกเบิกแผ่นดินเพื่อสร้างประเทศ สำหรับดินแดนที่ตั้งประเทศนั้น ในบางช่วงเสนอดินแดนในทวีปแอฟริกา แต่ได้ผลน้อยจึงกลับมายึดมั่นที่ดินแดนปาเลสไตน์

หนทางเดินของลัทธิไซออนนิสม์จากปีกซ้ายสู่ปีกขวาและขวาจัด กล่าวได้ว่า ลัทธิไซออนนิสม์เป็นอุดมการณ์หลักของกำเนิดและการดำรงอยู่ของประเทศอิสราเอล และการพัฒนาของลัทธินี้ก็มีส่วนกำหนดการดำเนินการทางการเมืองและอนาคตของประเทศด้วย เช่นเดียวกับลัทธิทั้งหลาย ไซออนนิสม์สามารถแบ่งออกเป็นทั้งปีกซ้าย กลุ่มที่เป็นกลาง ปีกขวา และกลุ่มขวาจัด พัฒนาการของลัทธิไซออนนิสม์จะเริ่มจากปีกซ้ายแล้วขับเคลื่อนไปสู่ปีกขวา-ขวาจัด เมื่อตอนเคลื่อนไหวเพื่อตั้งประเทศและหลังจากตั้งขึ้นได้ใหม่ ๆ ลัทธิไซออนนิสม์ที่เป็นแบบสังคมนิยมหรือแบบก้าวหน้า ทำให้ขบวนการนี้เป็นที่ยอมรับและเกิดความเห็นอกเห็นใจชาวยิวที่ได้รับเคราะห์กรรมในประวัติศาสตร์ยาวนาน และท้ายสุดในกรณีถูกฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ลัทธิไซออนนิสม์แบบก้าวหน้ายังเหมาะสมสำหรับการชักจูงชาวยิว

ในที่ต่างๆ มาร่วมกันบุกเบิกแผ่นดินเพื่อสร้างชาติใหม่ หมู่บ้านคิบบูทซ์ หรือหมู่บ้านพึ่งตนเองของอิสราเอล ที่มีการบริหารแบบสังคมนิยม เป็นจุดเด่นหนึ่งที่กล่าวขานกันกว้างขวางให้โลกจับตามอง และเป็นที่ดูงานของหน่วยงานรัฐบาลจำนวนไม่น้อย

แต่หลังจากการก่อร่างสร้างตัวผ่านไป มีการพัฒนาอุตสาหกรรมไปมาก รวมทั้งเทคโนโลยีทางการทหาร การหมุนหลังจากสหรัฐและตะวันตกอย่างเต็มที่ ทั้งทางการเงิน อาวุธ ข้าวสารและเทคโนโลยีภายในเวลาไม่นานนัก อิสราเอลได้ครองความเหนือกว่าอย่างสิ้นเชิงต่อประเทศอาหรับในสงครามปี 1967 หลังจากนั้น ได้มีปฏิบัติการหัวหาญขึ้นเรื่อยๆ เช่น บุกเลบานอนจนเข้ายึดกรุงเบรุตนครหลวงในปี 1984 การเข้าไปตั้งถิ่นในแดนอาหรับที่ยึดมาได้ การทิ้งระเบิดโรงงานพลังงานนิวเคลียร์ของอิรักในปี 1981 ลัทธิไซออนิสต์ได้เอียงสู่ฝ่ายขวามากขึ้นเรื่อยๆ พร้อมกับได้รับการยอมรับและความเห็นอกเห็นใจจากประชาคมโลกน้อยลงไปด้วย การลอบสังหารนายยิตซัค ราบิน (Yitzhak Rabin) นายกรัฐมนตรีอิสราเอลในปี 1995 เป็นสัญญาณกระแสสูงฝ่ายขวา-ขวาจัดในการครอบงำการเมืองของประเทศ ทั้งนี้ นายราบินเป็นหัวหน้าพรรคแรงงานที่เป็นฝ่ายซ้าย และได้ลงนามในสนธิสัญญาออสโล ให้สิทธิแก่ขบวนการปลดปล่อยปาเลสไตน์เหนือบางส่วนของดินแดนในฉนวนกาซาและเวสต์ แบงก์

เป็นที่สังเกตว่าลัทธิไซออนิสต์ปีกขวา-ขวาจัดที่เข้มแข็งนั้น มักเกี่ยวเนื่องกับทางศาสนา ได้แก่ ศาสนายูดาห์หรือศาสนายิว และศาสนาคริสต์นิกายออร์ทอดอกซ์ มีการจัดตั้งและเคลื่อนไหวหลักอยู่ที่ประเทศอิสราเอลและสหรัฐ ลัทธิไซออนิสต์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนายิวเรียกว่าเป็นขบวนการไซออนิสต์ทางศาสนา หรือมิซราชี (Mizrachi) ลัทธิไซออนิสต์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาคริสต์นิกายออร์ทอดอกซ์เรียกว่าไซออนิสต์-คริสเตียน (Christian Zionism) ซึ่งเป็นกำลังสำคัญของกลุ่มขวาใหม่ (Neo-conservative) ในสหรัฐ

แม้อิสราเอลจะดูเข้มแข็งและแข็งแกร่งขึ้น แต่ความเหนื่อยล้าจากสงครามยืดเยื้อเริ่มปรากฏ และปฏิบัติการที่ไม่สำเร็จตามคาดในการบุกเข้าไปในตอนใต้ของเลบานอนในเดือน กรกฎาคม-สิงหาคม 2006 ทำให้สถานการณ์การเมืองในอิสราเอลมีความไม่แน่นอนยิ่งขึ้น

ศาสตราจารย์โรเบิร์ต ออแมนน์ (Robert Aumann) ชาวอเมริกัน-อิสราเอล ผู้ได้รับรางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ ปี 2005 ผู้อพยพจากสหรัฐมาอยู่ที่อิสราเอลตั้งแต่ทศวรรษ 1950 มีแนวคิดแบบขวาจัด ต้องการรักษาคติวิญญูณของลัทธิไซออน เห็นว่าอิสราเอลอาจไม่สามารถดำรงอยู่เป็นประชาชาติได้นาน เนื่องจากเกิดความอ่อนล้าและความเหนื่อยหน่ายในหมู่ชาวยิวอิสราเอล ชาวยิวจำนวนมากในอิสราเอลไม่เข้าใจลึกซึ้งว่าเหตุใดจึงต้องมาอยู่ที่ประเทศนี้

“ถ้าหากเราไม่เข้าใจว่าเหตุใดเราจึงมาอยู่ที่นี่ ไม่เข้าใจว่าเราไม่ใช่อเมริกา และไม่ใช้พื้นที่หนึ่งที่เราเพียงมาอาศัยอยู่ เราก็ไม่สามารถอยู่รอดได้... ความปรารถนาที่จะดำรงอยู่เหมือนประชาชาติอื่นอาจทำให้เราดำรงอยู่ต่อไปอีกสัก 50 ปี ถ้าเราสามารถอยู่ได้”

ศาสตราจารย์ออแมนน์ผู้เชี่ยวชาญเรื่องทฤษฎีเกมส์ เห็นว่าการที่ทางการอิสราเอลให้ถ้อยแถลงตั้งถิ่นฐานจากฉนวนกาซาเป็นการส่งสัญญาณว่า อิสราเอลจะไม่อยู่ที่นี้ไปตลอดกาล (Haaretz.com

201006) อย่างไรก็ตาม มีนักวิชาการชาวอิสราเอลบางคน (Tanya Reinhart) เห็นว่าปัญหาสำคัญอยู่ที่อิสราเอลมีรัฐบาลที่ทุจริตคอร์รัปชันและไร้ประสิทธิภาพที่สุดในโลกตะวันตก และกำลังเดินนโยบายการทหารนำการเมือง (Counterpunch 031006)

2) คำประกาศบัลโฟร์ (The Balfour Declaration 1917)

คำประกาศบัลโฟร์ มีข้อความสั้นๆ ว่า “รัฐบาลแห่งสหราชอาณาจักร เห็นชอบในการจัดตั้งดินแดนแห่งชาติ (National Home) สำหรับชาวยิวขึ้นในปาเลสไตน์ และจะใช้ความพยายามอย่างดีที่สุดเพื่อช่วยให้บรรลุจุดประสงค์นี้ และเป็นที่เข้าใจชัดว่า การสถาปนาดังกล่าวน่าจะไม่ใช่การก่อกวนต่อสิทธิของพลเมืองและทางศาสนาของชุมชนที่ไม่ใช่ชาวยิวในปาเลสไตน์ หรือต่อสิทธิและสถานะทางการเมืองที่ชาวยิวได้รับในประเทศต่างๆ” แต่ในคำประกาศสั้นๆ มีเกมการเมืองและการทูตซ่อนอยู่มากมาย

กล่าวสำหรับรัฐบาลอังกฤษผู้ประกาศ น่าจะมีจุดประสงค์ที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) การไม่ต้องการปฏิบัติตามความตกลงที่ให้แกชาวยิวและรัฐบาลฝรั่งเศส 2) ต้องการเสียงสนับสนุนจากชาวยิวในกลุ่มบอลเชวิคในรัสเซียและสหรัฐ ซึ่งอังกฤษเห็นว่ามีสูง 3) ปฏิบัติตามความเห็นทางการเมืองในอังกฤษซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากการเคลื่อนไหวของขบวนการไซออนิสต์ในอังกฤษเอง กล่าวโดยรวมก็คืออังกฤษเห็นว่าหากตนเองยังรักษาดินแดนปาเลสไตน์เอาไว้ได้ โดยผ่านการตั้งรัฐชาวยิวก็จะเป็นประโยชน์แห่งชาติตนมากกว่า และหวังด้านดีว่า ชาวยิวน่าจะยอมรับได้ หากรัฐชาวยิวช่วยเหลือชาวยิว

กล่าวสำหรับชาวยิวที่มั่งคั่งและทรงอิทธิพลในประเทศตะวันตก ไม่ชอบให้มีคำพูดที่แสดงชัดเจนในเรื่องการเปลี่ยนดินแดนปาเลสไตน์ให้เป็นดินแดนแห่งชาติของชาวยิวนัก ได้กดดันให้เปลี่ยนข้อความเดิมที่เขียนว่า “ปาเลสไตน์จะต้องเปลี่ยนสถานะเป็นดินแดนแห่งชาติของชาวยิว” (Palestine should be reconstituted as the National Home of the Jewish people) เป็นดังข้อความที่ปรากฏในคำประกาศคือ “The establishment in Palestine as a national home of the Jewish people” และได้เติมข้อความประกันสิทธิและสถานภาพทางการเมืองที่ชาวยิวได้รับในประเทศต่างๆ ไว้ด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากผู้นำชาวยิวเห็นว่า หากไม่ระมัดระวังในเรื่องเหล่านี้ ก็จะทำให้เกิดกระแสต่อต้านชาวยิวขึ้นมาอีก โดยหวาดระแวงความจงรักภักดีของชาวยิวต่อประเทศที่ตนพำนัก ซึ่งความกังวลนี้ก็ดูได้เกิดเป็นจริงขึ้นในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง

สำหรับชาวยิวนั้น การสถาปนาดินแดนแห่งชาติของชาวยิวในปาเลสไตน์ เป็นการไม่ปฏิบัติตามคำสัญญาของรัฐบาลอังกฤษ และเป็นการปล้นเอาดินแดนของชาวยิวไป ทั้งนี้ ในสายตาชาวยิว ปาเลสไตน์เป็นของจักรวรรดิอาหรับ ที่หลายชนชาติ รวมทั้งชาวยิวเคยอยู่ร่วมกันอย่างสันติ การก่อตั้งรัฐอิสราเอล จึงเป็นการก่อความขัดแย้งที่รุนแรงมากจนปะทุขึ้นเป็นการสู้รบและสงครามหลายครั้ง

นับแต่สงครามปี 1967 กล่าวได้ว่าอิสราเอลเป็นประเทศหนึ่งที่มีอำนาจมากที่สุดในตะวันออกกลางทั้งอำนาจทางทหาร รวมทั้งการมีอาวุธนิวเคลียร์ การมีอุตสาหกรรมที่ก้าวหน้า สามารถแข่งขันในระดับโลกได้ แต่อำนาจของอิสราเอลดูอ่อนลงไปหลังการบุกเข้าตอนใต้ของเลบานอน ในทำนองเดียวกับที่

สหรัฐบุกเข้าไปยึดครองอิรัก ท่ามกลางความไม่แน่นอน ดูเหมือนว่าทางการอิสราเอลจะให้ความสำคัญเหนือกว่าทางแสนยานุภาพมากขึ้น ซึ่งอาจนำไปสู่การสู้รบที่ขยายวงไปถึงประเทศซีเรียและอิหร่าน อันจะเป็นอันตรายต่อสันติภาพโลกได้

2.6 สงครามอิสราเอล-อาหรับ (ปาเลสไตน์)

สงครามระหว่างอาหรับ (ปาเลสไตน์) กับอิสราเอล เป็นมหรกรรมของภูมิภาคนี้ในรอบกว่า 40 ปีที่ผ่านมา และถ้าหากไม่เกิดกรณีสหรัฐบุกยึดครองอิรักแล้ว ก็น่าจะเป็นกรณีที่สำคัญที่สุดต่อการสร้างและพัฒนาสันติภาพของตะวันออกกลาง

สงครามอิสราเอล-อาหรับ (ปาเลสไตน์) ที่มีความดุเดือดรุนแรงและยืดเยื้อ ทั้งยังไม่เห็นหนทางชัดเจนในการสร้างสันติภาพขึ้นมา ก็ด้วยเหตุปัจจัย 2 ประการด้วยกันได้แก่

1) การขัดกันรุนแรงทางอุดมการณ์ระหว่างอิสราเอลและอาหรับ (ปาเลสไตน์) กล่าวคือทางอิสราเอลมีอุดมการณ์ที่จะสร้างรัฐยิวบนดินแดนปาเลสไตน์ แม้ว่าจะมีปึกข้ายหรือที่เป็นกลางยอมรับเรื่องสันติภาพ แต่ก็มีปึกขยหัวรุนแรงที่ต้องการใช้แสนยานุภาพสยบชาวอาหรับ-ปาเลสไตน์ ทั้งยึดครองดินแดนที่ได้จากการสู้รบเป็นการถาวร ส่วนด้านชาวอาหรับ-ปาเลสไตน์นั้นถือว่าดินแดนส่วนนี้เป็นของตน ทั้งยังเป็นประชากรส่วนใหญ่ และต้องการสถาปนารัฐปาเลสไตน์ขึ้นเป็นรัฐเดี่ยว โดยมีทั้งชาวอาหรับและชาวยิวอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เหมือนครั้งที่เคยเป็นมาตั้งแต่สมัยจักรวรรดิอาหรับ อย่างไรก็ตามนับแต่ทศวรรษ 1980 ดูเหมือนว่านักคิดนักวิชาการและกลุ่มนำของอาหรับ-ปาเลสไตน์ จะยอมรับเรื่องดินแดนปาเลสไตน์ที่มี 2 รัฐ

2) การแทรกแซงจากมหาอำนาจภายนอก ซึ่งดูเหมือนต้องการตะวันออกกลางที่ปั่นป่วนวุ่นวาย มีความแตกแยกและการสู้รบ มากกว่าที่ต้องการตะวันออกกลางที่มีสันติภาพและพัฒนาก้าวหน้า

ดังนั้น จึงไม่ปรากฏเพียงการสู้รบระหว่างอิสราเอล-อาหรับ (ปาเลสไตน์) เท่านั้น หากยังมีการก่อรัฐประหารโค่นล้มรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง การสนับสนุนกลุ่มเคร่งศาสนาอิสลามให้มีอำนาจในบางช่วง ไปจนถึงการทำสงครามยึดครองอิรัก ทั้งนี้ เพื่อการครอบงำภูมิภาคที่อุดมด้วยทรัพยากรน้ำมัน

สงครามอิสราเอล-อาหรับ (ปาเลสไตน์) มีการสู้รบสำคัญ 6 ครั้งได้แก่

1) สงครามอาหรับ-อิสราเอล ค.ศ. 1948 เกิดขึ้นภายหลังการต่อสู้ของชาวปาเลสไตน์ต่อต้านการตั้งรัฐอิสราเอลในปี 1947 สงครามครั้งแรกระหว่างอาหรับอิสราเอลนี้ ปรากฏว่าอิสราเอลสามารถชนะได้อย่างเด็ดขาด ชาวปาเลสไตน์กว่า 7 แสนคนต้องอพยพจากที่อยู่อาศัยของตน

2) การสู้รบในปี 1956 (คูร์ณิคลองสุเอซ)

3) การสู้รบในปี 1967 บางทีเรียกว่า “สงครามหกวัน” (5 มิ.ย.1967- 10 มิ.ย.1967) อิสราเอลสามารถพิชิตกองทัพอาหรับจากหลายประเทศในเวลาเพียง 6 วัน ถือว่าเป็นการรบที่ชี้ขาด ดุลกำลังในภูมิภาคตะวันออกกลางเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง นับแต่นั้นไปอิสราเอลแสดงบทบาทเป็นฝ่ายรุก อิสราเอลสามารถยึดพื้นที่เขตเวสต์แบงก์ รวมทั้งเยรูซาเล็มตะวันออกจากจอร์แดน ฉนวนกาซา แหลมไชนาย จาก

อียิปต์ (คืนให้แก่อียิปต์ในปี 1974 เมื่อทำสัญญาสันติภาพ) และที่ราบสูงโกลันจากซีเรีย ซึ่งกลายเป็นพื้นที่พิพาทจนถึงทุกวันนี้

4) การสู้รบในปี 1973 เป็นสงครามระหว่างอาหรับ-อิสราเอลครั้งที่ 4 เป็นการสู้รบที่อียิปต์ และซีเรียเข้าโจมตีเพื่อยึดเอาดินแดนที่เสียไปในสงครามปี 1967 คืน บางที่เรียกว่าสงครามยม-คิบปูร์ (Yom Kippur War ยม คิบปูร์ เป็นเทศกาลวันหยุดที่สำคัญที่สุดของชาวยิว เป็นวันที่พระเจ้าประทานพรเพื่อให้ชาวยิวได้ชำระบาปออกจากจิตวิญญาณ จะไม่มีการทำงานในวันนั้น) หรือสงครามเดือนตุลาคม การรบที่อาหรับเป็นฝ่ายโจมตีก่อน ต่างกับสงครามหกวันที่อิสราเอลโจมตีก่อน การโจมตีก่อนของอียิปต์-ซีเรียนี้ก่อความตื่นตะลึงและความเสียหายแก่ทหารอิสราเอลอย่างสูง อย่างไรก็ตามอิสราเอลสามารถตีได้กลับได้โดยอาศัยความช่วยเหลือจากสหรัฐและพันธมิตรตะวันตกอย่างออกหน้า กลุ่มอาหรับ-มุสลิมได้นำน้ำมันเป็นอาวุธครั้งแรก โดยลดการผลิต และไม่ส่งน้ำมันให้แก่สหรัฐและเนเธอร์แลนด์

สงครามครั้งนี้มีผลกระทบหลายประการ ได้แก่ (1) ในอิสราเอล มีการกล่าวโทษความย่อหย่อนทางทหาร เป็นเหตุให้อียิปต์และซีเรียสามารถโจมตีก่อนได้ เปิดโอกาสให้พรรคปีกขวา Likud Party) ขึ้นมาครองอำนาจเป็นครั้งแรก (2) อียิปต์ได้รับการเยียวยาจากบาดแผลสงครามปี 1967 เสร็จจากสัญญาสงบศึกกับอิสราเอลในปี 1978 ที่แคมป์เดวิด ซึ่งเป็นที่พักผ่อนของประธานาธิบดีสหรัฐ ได้รับแหลมไซนายคืน หันไปสังกัดค่ายสหรัฐ และหมดบทบาทในฐานะเป็นนายท้ายเรือของตะวันออกกลางจนกระทั่งถึงทุกวันนี้ (3) เปิดโอกาสให้มีการเจรจาโดยตรงระหว่างอิสราเอล-อาหรับเป็นครั้งแรก หลังเสร็จสงคราม ในการเจรจาที่ค่ายเดวิดอันลือชื่อ (Camp David Accords)

5) สงครามปี 1982 ที่อิสราเอลรุกเข้าไปในเลบานอน จนยึดกรุงเบรุตได้ สามารถขับไล่ขบวนการปลดปล่อยปาเลสไตน์ออกจากเลบานอนได้ แต่อิสราเอลก็ไม่อาจรักษาพื้นที่ได้นาน และต้องถอนทหารออก

6) การลุกขึ้นสู้ครั้งที่สองของชาวปาเลสไตน์ ในปี 2000 หลังจากนายซารอนเดินทางไปเยือนโบสถ์ญะมา (Haram as Sharif) ซึ่งรวมอาสุเหรา อัล-อักซาในศาสนาอิสลามรวมมาด้วย การต่อสู้ยืดเยื้อมาจนถึงปัจจุบัน บางคนวิจารณ์ว่า หลังจากที่อิสราเอลบุกเข้าไปในตอนใต้ของเลบานอน และเปิดปฏิบัติการกวาดล้างในฉนวนกาซาและเขตเวสต์แบงก์ โดยมุ่งหวังให้ประชาคมปาเลสไตน์พังลงนั้น อาจก่อผลตรงข้าม นั่นคือ กลายเป็นชนวนให้เกิดการลุกขึ้นสู้ของชาวปาเลสไตน์ครั้งที่สาม และจะเป็นการลุกขึ้นสู้แบบใหม่ที่มีการก่อการรุนแรงแบบ อัล กอฮิดะห์ (ดูบทความ Third Intifada Coming ใน Al-Ahram Weekly)

หมายเหตุ – การลุกขึ้นสู้ครั้งแรกของชาวปาเลสไตน์เกิดขึ้นในปลายปี 1987 เนื่องจากชาวปาเลสไตน์ที่พำนักในเวสต์แบงก์ รวมทั้งฉนวนกาซา รู้สึกสิ้นหวังในอนาคตของตนที่ต้องทนทุกข์อย่างไม่มีการเปลี่ยนแปลง และโลกรวมทั้งโลกอาหรับก็ดูเหมือนชินชากับสถานการณ์ของตน การลุกขึ้นสู้นี้กล่าวกันว่าดำเนินอย่างเป็นไปเองของชาวปาเลสไตน์นำโดยสภาชุมชน ขบวนการปลดปล่อยปาเลสไตน์

ที่ต้องลี้ภัยไปตั้งศูนย์บัญชาการที่ตูนิเซียมาเข้าร่วมภายหลัง การลุกขึ้นสู้นี้บางที่เรียกว่า “สงครามก้อนหิน” โดยชาวปาเลสไตน์ที่ปราศจากอาวุธ ใช้เพียงก้อนหินขว้างปารถถังและยานพาหนะของทหารอิสราเอล การลุกขึ้นสู้นี้ไม่ใช่การสู้รบทางทหารและก็ไม่ใช่ว่าการก่อการร้าย อิสราเอลที่มีความเหนือกว่าทางทหารสามารถควบคุมสถานการณ์ได้โดยง่าย เมื่อถึงปี 1990 การลุกขึ้นสู้นี้ได้จางคลายไป อย่างไรก็ตาม การใช้มาตรการทางทหารในการปราบปรามสงครามก้อนหิน ทำให้อิสราเอลตกเป็นฝ่ายรับทางการเมือง มีมิตรและผู้เห็นอกเห็นใจลดลง และนำความสูญเสียทางเศรษฐกิจต่ออิสราเอลไม่น้อย และทำให้ความเชื่อมั่นในรัฐปาเลสไตน์กลับมาอีกครั้งหนึ่ง หลังทำสัญญาออสโลในปี 1993 การลุกขึ้นสู้ของชาวปาเลสไตน์นี้แสดงให้เห็นว่า ถ้าปราศจากจิตใจต่อสู้อย่างถึงที่สุดในการสร้างรัฐปาเลสไตน์ขึ้นแล้ว ความขัดแย้งอิสราเอล-ปาเลสไตน์อาจยุติลงไปได้โดยไม่มีรัฐหรือความเป็นไปได้ที่จะเกิดรัฐปาเลสไตน์ขึ้น

การคลี่คลายของสงครามอิสราเอล-อาหรับ อาจสรุปได้เป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นแรกปี 1947-1973 อิสราเอลเป็นฝ่ายรุกทั้งทหารและการเมือง **ขั้นที่สอง การโต้กลับของอาหรับ** กลุ่มอาหรับที่ไม่อาจสู้รบได้ทางทหารได้ใช้สิ่งอื่นเป็นอาวุธ เริ่มต้นด้วยน้ำมัน (ปี 1973) และศาสนาอิสลาม (การปฏิวัติอิสลาม 1979) อิสราเอลเริ่มกลายเป็นฝ่ายตั้งรับทางการเมือง **ขั้นที่สาม ตั้งแต่ทศวรรษ 1980 จนถึงปัจจุบัน** เป็นขั้นการต่อสู้หลายมิติหรือหลายสมรภูมิ ไม่ใช่เพียงสนามรบทางทหารเท่านั้น ยังมีสนามรบทางการเมือง การค้าการลงทุน และทางวัฒนธรรม ทำให้เห็นได้ชัดว่าอิสราเอลยากที่จะชนะสงครามนี้ได้อย่างเด็ดขาด เนื่องจากเพลิงพลาในสนามรบอื่นนอกจากทางทหาร และแม้เป็นทางทหารก็พบว่า อิหร่านที่เป็นประเทศมุสลิมและสนับสนุนการต่อสู้ของชาวปาเลสไตน์ได้สร้างแสนยานุภาพของตนขึ้นมาอย่างน่าเกรงขาม การสร้างโลกมุสลิมที่ต่อต้านตะวันตกโดยเฉพาะสหรัฐ จะกลายเป็นอาวุธที่สำคัญมากขึ้นเรื่อยๆ ในสงครามนี้

สงครามอิสราเอล-อาหรับ (ปาเลสไตน์) ก่อนผลกระทบอย่างสูงต่อทั้ง 2 ฝ่าย และทั่วภูมิภาค กล่าวกันว่าถ้าหากไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้ ก็ยากที่จะสร้างสันติภาพในตะวันออกกลางได้ สำหรับชาวอาหรับ (ปาเลสไตน์) ต้องประสบกับความเสียหายทางชีวิตและทรัพย์สินอย่างมาก หากไม่ได้ความมั่งคั่งจากการขายน้ำมันแล้วก็ต้องถอยกลับไปสู่ยุคหิน สำหรับอิสราเอลต้องสูญเสียเกียรติภูมิในประชาคมโลก ทั้งยังเสียความมั่นใจในตนเอง กล่าวสำหรับประเทศมหาอำนาจที่เข้ามาแทรกแซง พบว่ารายจ่ายเพื่อการครอบงำภูมิภาคนี้เพิ่มสูงขึ้นทุกที ทั้งยังนำความปั่นป่วนรุนแรงย้อนกลับไปสู่ประเทศของตน

ในสถานการณ์ปัจจุบันกล่าวได้ว่าสงครามอิสราเอล-อาหรับ (ปาเลสไตน์) ไม่เกิดผลดีแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งต่อสันติภาพของโลกด้วย

2.7 โมซาเดกซ์และการก่อรัฐประหารในอิหร่านปี 1953

โมซาเดกซ์ (Mohammad Mossadegh 1882-1967) เกิดในตระกูลผู้ดี มารดาเป็นเจ้าของปัสดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงการคลังเป็นเวลา 30 ปี เข้าสู่วงการเมืองโดยได้รับการเลือกตั้งตั้งแต่อายุไม่ถึง 30 ปี สถานการณ์การเมืองช่วงนั้นอ่อนไหว มีทั้งการเคลื่อนไหวด้านประชาธิปไตยเพื่อสถาปนา

ระบอบประชาธิปไตย ที่สำคัญ ได้แก่ การปฏิวัติรัฐธรรมนูญ (Constitutional Revolution) ในปี 1906 การเปิดให้มีการเลือกตั้งในครั้งนี้ โมซาเดกห์ได้รับเลือกตั้ง แต่อายุไม่ถึง 30 จึงไม่ได้รับตำแหน่ง รัฐสภานี้มีอายุสั้น เมื่อพระเจ้าซาห์โมฮัมหมัดอาลี สังกะยา นักเสรีประชาธิปไตยถูกจับกุมเช่นว่า โมซาเดกห์ต้องหลบซ่อนตัว และลี้ภัยไปยังประเทศฝรั่งเศส เขาศึกษาวิชารัฐศาสตร์ที่นั่น และจบปริญญาเอกทางด้านกฎหมายที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ในราวปี 1913

โมซาเดกห์ เดินทางกลับอิหร่านในปี 1914 และสอนวิชารัฐศาสตร์ที่เตหะราน ในปี 1917 เขาเข้าร่วมการเมืองอีกครั้ง ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง สำหรับการเคลื่อนไหวประชาธิปไตยเพื่อต่อต้านอิทธิพลจักรวรรดินิยม ที่สำคัญ ได้แก่ อังกฤษ เกิดเป็นกรณีใหญ่เมื่อรัฐบาลอิหร่านทำสัญญาเสียเปรียบแก่อังกฤษในปี 1919 โมซาเดกห์นำการเคลื่อนไหวต่อสู้เอง ในทางสากล เขาได้เดินทางขึ้นให้สังคมตะวันตกเห็นว่า สัญญานี้ทำให้อิหร่านเป็นเหมือนอาณานิคมของอังกฤษ ผลการเคลื่อนไหวทำให้รัฐบาลชุดดังกล่าวต้องลาออก

ความนิยมในตัวโมซาเดกห์ได้พุ่งสูงขึ้น เขาได้เข้าร่วมรัฐบาลใหม่ในตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรม ในปี 1921 ได้เกิดการรัฐประหารโดยการสนับสนุนของทางการอังกฤษ โมซาเดกห์ต้องลี้ภัยอีกครั้ง แต่รัฐบาลคณะรัฐประหารก็อยู่ได้ไม่นาน เกิดภาวะปั่นป่วนล้มลุกคลุกคลานทางการเมืองในอิหร่าน พระเจ้าซาห์กาจาร์ (Ahmad Shah Qajar) ถูกโค่น นายพลรีซา ข่าน (Reza Khan) ผู้บัญชาการทหารซึ่งอังกฤษสนับสนุนให้ก่อรัฐประหารในปี 1921 ขึ้นประกาศตนเป็นกษัตริย์แห่งอิหร่าน ชีวิตทางการเมืองของโมซาเดกห์ก็อับแสงลง เขาถูกจับกุมคุมขัง และต้องลี้ภัย ในปี 1933 รัฐบาลของ รีซา ข่าน ได้ทำสัญญาเสียเปรียบให้สิทธิแก่อังกฤษในการขุดเจาะน้ำมันยาวนาน 60 ปี สงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ยุติการปกครองแบบเผด็จการของ รีซา ข่าน โดยกองทัพโซเวียตและอังกฤษยึดอิหร่านได้ และปลด รีซาข่าน จากการเป็นกษัตริย์

หลังผ่านการเลือกตั้งหลายครั้งและต่อสู้ทางการเมืองอย่างโชกโชน โมซาเดกห์ได้ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในปี 1951 สิ่งแรกที่เขาทำก็คือออกกฎหมายยึดกิจการน้ำมันเป็นของรัฐ (Oil Nationalization Bill) อังกฤษได้ยื่นฟ้องและนำเรื่องเข้าสู่ที่ประชุมคณะมนตรีความมั่นคงองค์การสหประชาชาติ เขาได้เดินทางไปแกคตีที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ และเป็นฝ่ายชนะ นิตยสารไทม์ของสหรัฐเลือกโมซาเดกห์เป็นบุคคลแห่งปี 1951 (ตีพิมพ์ในฉบับ 07011952) นิตยสารไทม์เลือกโมซาเดกห์ขึ้นมาไม่ใช่เพื่อยกย่องชมเชยแต่เพื่อการวิจารณ์และติเตียน

สาระสำคัญในบทความในนิตยสารไทม์ (07011952) อาจสรุปได้ 3 ประเด็นใหญ่ บางด้านเป็นการวิเคราะห์ที่แหลมคม แต่เกือบทั้งหมดไม่มีผู้ที่เกี่ยวข้องคนใดปฏิบัติตาม สารดังกล่าว ได้แก่

1) **นโยบายต่างประเทศของโมซาเดกห์ ในการยึดกิจการบริษัทน้ำมันที่รัฐบาลอังกฤษถือหุ้นเกือบทั้งหมด เป็นนโยบายและการปฏิบัติที่จะทำลายเศรษฐกิจอิหร่าน** และเป็นสิ่งที่ฆ่าตัวตาย การวิเคราะห์นี้น่าจะเป็นการเตือนใจแก่ผู้นำในวันออกกลาง โดยเฉพาะอียิปต์ซึ่งในตอนนั้นได้

ยกเลิกสนธิสัญญากับอังกฤษ และให้อังกฤษถอนทหารออกจากอียิปต์ แต่ดูเหมือนว่าผู้นำอียิปต์ก็ไม่ได้รับฟัง ในปี 1956 นัสเซอร์ประธานาธิบดีอียิปต์ประกาศยึดกิจการคลองสุเอซเป็นของรัฐ

2) **สถานะของอังกฤษในอิหร่านและตะวันออกกลางตกต่ำมาก** ความสัมพันธ์แบบอาณานิคมอย่างเก่าได้สิ้นสุดลงแล้ว สหรัฐจำเป็นต้องมีนโยบายต่อตะวันออกกลางของตนขึ้นมาแทน หากไม่แล้วประเทศในภูมิภาคนี้จะต้องกลายเป็นคอมมิวนิสต์ทั้งหมด เนื่องจากการพังทลายทางเศรษฐกิจ-การเมืองสหรัฐและอังกฤษแข่งขันกันมีอำนาจในภูมิภาคนี้มากเกินไป แต่ตะวันตกจะต้องมีเอกภาพในการสร้างนโยบายตะวันตกต่อตะวันออกกลาง ข้อวิจารณ์นี้ดูจะมีการปฏิบัติอย่างดี ในปี 1953 ด้วยการร่วมมือกับชาห์แห่งอิหร่าน หน่วยข่าวกรองสหรัฐ-อังกฤษ (CIA-MI6) ได้สนับสนุนการก่อรัฐประหาร โค่นล้มรัฐบาลจากการเลือกตั้งของโมซาเดกห์ลง มีข่าวว่าหลังการก่อรัฐประหารสำเร็จ ทางภาษาอังกฤษได้มอบเงิน 3 ล้านดอลลาร์สหรัฐให้แก่รัฐบาลใหม่ โมซาเดกห์ถูกจับขึ้นศาลและถูกพิพากษาจำคุก 3 ปี โดยนำไปขังไว้ที่บ้านของเขาในชนบท โมซาเดกห์เสียชีวิตในบ้านนั้นปี 1967 ด้วยโรคมะเร็ง

3) **บทความได้กล่าวเตือนตะวันตก** โดยชี้ว่าการดำเนินนโยบายสนับสนุนอิสราเอลจนออกนอกหน้าและเป็นผลเสียต่อกลุ่มอาหรับ จึงทำให้ตะวันออกกลางมีปัญหาที่ลึกซึ้ง ความสัมพันธ์ใหม่ระหว่างตะวันตกกับตะวันออกกลาง จึงต้องมีในระดับที่ลึกซึ้งไปกว่าการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ หรือการสร้างพันธมิตรทางการทหาร ซึ่งจะเกิดประโยชน์น้อย ตะวันตกจะต้องเข้าถึงภูมิภาคนี้ในทุกด้านอย่างเช่น ต้องรวมเอาเรื่องทางวัฒนธรรมทั้งหมด โดยเฉพาะศาสนาและกฎหมายเข้ามาด้วย ค่าเตือนนี้ตะวันตกและสหรัฐดูจะไม่รับฟังมากนัก เมื่อประธานาธิบดีบุชแห่งสหรัฐประกาศสงครามต่อต้านการก่อการร้ายจากกรณีวินาศกรรม 9/11 ปรากฏว่าหน่วยข่าวกรองสหรัฐมีผู้ที่รู้ภาษาอาหรับอยู่น้อยมาก

2.8 กรณีคลองสุเอซ 1956

คลองสุเอซเป็นคลองลัดเชื่อมทะเลเมดิเตอร์เรเนียนกับทะเลแดง สามารถย่นระยะเวลาการเดินทางทางเรือระหว่างยุโรป-อินเดียเป็นอันมาก ขณะที่อินเดียเป็นอาณานิคมของอังกฤษ เส้นทางนี้จึงมีความสำคัญยิ่งในการรักษาจักรวรรดิอังกฤษไว้ คลองสุเอซเปิดให้เรือสัญจรได้ในเดือนพฤศจิกายน 1869 สร้างโดยวิศวกรและนักลงทุนชาวฝรั่งเศส เฟอร์ดินานด์ เดอ เลสเซ็ปส์ โดยใช้คนงานชาวอียิปต์ ประมาณว่าคนงานราว 120,000 คนเสียชีวิตในการก่อสร้าง คลองยาว 192 กิโลเมตร กว้าง 300 เมตรแห่งนี้ ในปี 1955 ประมาณว่า 2 ใน 3 ของเรือบรรทุกน้ำมันยุโรป ผ่านคลองนี้

นัสเซอร์ (Gamal Abdel Nasser 1918-1970) เป็นนายทหารและนักการเมืองที่สำคัญที่สุดคนหนึ่งของชาวอาหรับในสมัยปัจจุบัน เขาเป็นผู้ฟื้นความมีศักดิ์ศรีของชาวอาหรับ และก่อกระแสสูงแห่งชาตินิยมอาหรับอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน ในเดือนกรกฎาคมปี 1952 เขานำการก่อรัฐประหารโค่นล้มกษัตริย์ฟารูกแห่งอียิปต์ อีก 2 ปีต่อมาเข้าสามารถกดดันให้อังกฤษทำสัญญาถอนทหารจำนวน 8 หมื่นนายออกจากบริเวณคลองสุเอซ กองทหารอังกฤษนี้ประจำการตั้งแต่ปี 1882 ความสำเร็จนี้มีส่วนกระตุ้นให้ขบวนการอิสลามอัลจีเรียลุกขึ้นสู้กับฝรั่งเศส เจ้าอาณานิคม เมื่อสหรัฐและอังกฤษปฏิเสธให้เงินกู้แก่

อียิปต์เพื่อก่อสร้างเขื่อนอัสวาน นั้สเซอร์ก็ได้ประกาศแปรบริษัทคลองสุเอซเป็นของรัฐในปลายเดือนกรกฎาคม 1956

อิสราเอล อังกฤษและฝรั่งเศส ร่วมกันวางแผนเพื่อยึดคลองคินและโค่นระบอบนั้สเซอร์โดยสหรัฐไม่ได้ล่วงรู้ อิสราเอลเป็นผู้เปิดฉากบุกเข้าไปในแหลมไซนายในปลายเดือนตุลาคม 1956 และประชิดคลองสุเอซ โดยอ้างว่าอียิปต์ปิดกั้นทาง และให้อังกฤษ-ฝรั่งเศสยื่นข้อเสนอให้ทั้ง 2 ฝ่ายหยุดยิง โดยทหารอังกฤษ-ฝรั่งเศสเป็นเหมือนผู้กั้นกลางระหว่างกองทัพอิสราเอลกับอียิปต์ เป็นข้อเสนอที่คาดไว้ล่วงหน้าว่านั้สเซอร์จะต้องปฏิเสธ ซึ่งก็เป็นไปตามนั้น จากนั้นอังกฤษและฝรั่งเศสจึงมีข้ออ้างในการบุกเข้าไปในอียิปต์ แต่ปฏิบัติการดังกล่าวล้มเหลว ส่วนหนึ่งเนื่องจากการต้านทานอย่างหนัก อีกส่วนหนึ่งเกิดจากการกดดันจากสหรัฐ และจากสหภาพโซเวียต ทหารอิสราเอล อังกฤษ ฝรั่งเศสต้องถอนตัวออกจากอียิปต์ทั้งหมด

กรณีคลองสุเอซส่งผลกระทบและส่งสัญญาณที่สำคัญ ได้แก่

1) การสิ้นสุดยุคอาณานิคมในตะวันออกกลางที่มีอังกฤษและฝรั่งเศสเป็นมหาอำนาจใหญ่
2) กระแสชาตินิยมอาหรับและความนิยมในตัวประธานาธิบดีขึ้นสูง ในปี 1958 ซีเรียได้รวมตัวกับอียิปต์เป็นสหสาธารณรัฐอาหรับ (United Arab Republic) แต่ในปี 1961 ซีเรียได้เกิดการรัฐประหารและถอนตัวออก อิรักได้ก่อการปฏิวัติล้มระบอบกษัตริย์และเป็นอิสระจากอังกฤษในเดือนกรกฎาคม ปี 1958

3) สหรัฐได้ก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจในภูมิภาค ได้รับการยอมรับจากโลกอาหรับในช่วงหนึ่ง

4) อังกฤษต้องพบกับความอับอาย นายกรัฐมนตรี เซอร์แอนโทนี อีเดน ลาออกในเวลาต่อมา อังกฤษเปลี่ยนการวางตัวจากเป็นจักรวรรดิมาเดินนโยบายตามหลังสหรัฐ ฝรั่งเศสหันไปหายุโรปและรวมตัวกับเยอรมนีก่อตั้งสหภาพยุโรปเพื่อคานอำนาจสหรัฐ และเปลี่ยนจากสาธารณรัฐที่ 4 เป็นสาธารณรัฐที่ 5 เริ่มยุคของเดอโกล

เป็นที่สังเกตว่าในช่วงเหตุการณ์คลองสุเอซ มีพลัง 3 ฝ่ายดำรงอยู่ในอียิปต์ ได้แก่ พลังชาตินิยมอาหรับที่นั้สเซอร์เป็นผู้นำ พลังทางสังคมนิยมที่มีพรรคคอมมิวนิสต์เป็นแกน และพลังกลุ่มศาสนาหัวรุนแรงที่นำโดยกลุ่มภราดรภาพมุสลิม พลังสังคมนิยมในอียิปต์ได้อ่อนกำลังลงมาก ขณะที่พลังชาตินิยมยังคงดำรงอยู่ในการสร้างรัฐแบบโลกวิสัย และกลุ่มพลังทางศาสนาก็มีบทบาทสูงมาก เป็นพลังที่ต่อสู้กัน ในบางประเทศเช่น อิหร่าน พลังชาตินิยมแบบโลกวิสัยนี้ไม่อาจดำรงอยู่ และพลังทางกลุ่มศาสนาขึ้นมาแทน

2.9 น้ำมัน การตั้งกลุ่มโอเปก และการใช้น้ำมันเป็นอาวุธในปี 1973

ตะวันออกกลางเป็นแหล่งน้ำมันสำรองใหญ่ของโลก ทั้งยังเป็นแหล่งที่สามารถขูดเจาะได้สะดวก แต่การขูดเจาะและการค้าน้ำมัน กลับตกอยู่ในมือของบริษัทน้ำมันข้ามชาติของตะวันตก ได้แก่ สหรัฐ อังกฤษ เนเธอร์แลนด์ และฝรั่งเศส ประเทศที่เป็นเจ้าของทรัพยากรน้ำมัน ไม่ได้รับผลตอบแทนนี้

ในปี 1960 ได้มีการรวมกลุ่มประเทศผู้ส่งออกน้ำมันหรือโอเปกขึ้น ประกอบด้วยประเทศอาหรับผู้ผลิตน้ำมัน 7 ประเทศ และอิหร่าน นอกจากนี้ ยังมีเวเนซุเอลา เป็นต้น การตั้งกลุ่มโอเปกนั้นพื้นฐานมาจากการต่อต้านบริษัทผู้ผลิตและค้าน้ำมันของตะวันตก ได้แก่ สหรัฐ อังกฤษ และเนเธอร์แลนด์ ที่กีดราคาน้ำมันต่ำมากและให้ผลตอบแทนแก่ประเทศที่เป็นเจ้าของน้ำมันน้อยมาก โดยระหว่างทศวรรษ 1960-1970 ราคาน้ำมันโลกเฉลี่ยเพียง 1.80 ดอลลาร์สหรัฐ สงครามเดือนตุลาคม 1973 เปิดโอกาสประเทศผู้ผลิตน้ำมันอาหรับใช้น้ำมันเป็นอาวุธ โดยในปี 1973 กลุ่มอาหรับผู้ผลิตน้ำมันได้รวบร้อยละ 38-40 ของโลก สหรัฐต้องพึ่งน้ำมันจากอาหรับราว 1 ใน 3 ของน้ำมันที่ใช้ ยุโรปนั้นพึ่งถึงร้อยละ 50 การใช้น้ำมันเป็นอาวุธ โดยการลดการผลิตและขอเพิ่มราคา ทำให้รายได้จากน้ำมันของประเทศอาหรับเพิ่มขึ้นมาก จากราว 14 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 1972 เป็น 75 พันล้านดอลลาร์ในปี 1974 และ 91 พันล้านในปี 1977 และเป็น 213 พันล้านดอลลาร์ในปี 1980 หลังการปฏิวัติอิหร่าน (อัล-อาห์ราม 8-14 ต.ค. 1998)

การใช้น้ำมันเป็นอาวุธ ซึ่งบางทีเรียกว่าวิกฤติน้ำมัน 1973 เป็นเหตุการณ์ที่วางแผนไว้ล่วงหน้า ไม่ใช่คิดขึ้นมาอย่างปุบปับ โดยในปลายเดือนสิงหาคม 1973 มีการประชุมลับระหว่างกษัตริย์ไฟซาลแห่งซาอุดีฯกับประธานาธิบดีอันวาร์ ซาดัต แห่งอียิปต์ โดยได้ทำความตกลงว่าชาติอาหรับจะใช้น้ำมันเป็นอาวุธ ในวันที่ 15 กันยายน 1973 กลุ่มโอเปกใน 6 ประเทศอ่าวเปอร์เซีย ได้ประกาศสร้างแนวร่วมเพื่อการเจรจาขอปรับราคาน้ำมันกับบริษัทน้ำมันใหญ่ 7 แห่ง การเจรจาล้มเหลวเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 1973 การใช้น้ำมันเป็นอาวุธเริ่มต้นในวันที่ 16 ตุลาคม 1973 โดยซาอุดีฯ อิหร่าน อิรัก ยูเออี คูเวต และการ์ตา ประกาศขึ้นราคาน้ำมัน ลดการผลิต ไม่ส่งน้ำมันให้สหรัฐและพันธมิตร และสิ้นสุดในวันที่ 17 มีนาคม 1974 กลุ่มพันธมิตรอาหรับประกาศยกเลิกการไม่ส่งน้ำมันให้สหรัฐ กรณีวิกฤติน้ำมันครั้งนี้ ได้แสดงให้เห็นว่า ยุคที่ประเทศมหาอำนาจตะวันตกจะครอบครองทรัพยากรน้ำมันในตะวันออกกลาง และอาจรวมในประเทศกำลังพัฒนาด้วยนั้น ได้สิ้นสุดลงแล้วโดยพื้นฐาน ต่อมาในทศวรรษที่ 1980 ซาอุดีฯได้ยึดกิจการผลิตน้ำมันเป็นของรัฐ และชาติอื่นก็ปฏิบัติตาม

2.10 การปฏิวัติอิสลามหรือการปฏิวัติอิหร่านปี 1979

มีเหตุการณ์สำคัญนั้นคือการโค่นล้มพระเจ้าซาร์แห่งอิหร่าน และการจับตัวเจ้าหน้าที่ทูตอเมริกันเป็นตัวประกัน ซึ่งก่อความอับอายแก่สหรัฐเป็นอันมาก อิหร่านเคยเป็นพันธมิตรสำคัญรายหนึ่งในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของสหรัฐเพื่อควบคุมหรือสร้างสันติภาพในภูมิภาคนี้ (อีกประเทศหนึ่งได้แก่ได้แก่ซาอุดีฯ) การสูญเสียอิหร่าน ทำให้ดุลอำนาจเปลี่ยนไปในทางที่ไม่เป็นผลดีกับสหรัฐ และอาจส่งผลให้กลุ่มขบวนการในสหรัฐได้รับการยอมรับมากขึ้น เมื่อสหภาพโซเวียตล่มสลาย ก็ได้เข้ามาครอบงำการเมืองสหรัฐ โดยเฉพาะลัทธิปฏิบัติการโดยลำพัง รวมทั้งแนวคิดการโจมตีก่อน

การปฏิวัติอิสลามก่อผลสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1)เป็นการสร้างโลกมุสลิมขึ้นมาอย่างแท้จริง เกิดการตื่นตัวทางศาสนา ความคิดเรื่องการตั้งรัฐอิสลามดูหนักแน่นและมั่นคงขึ้น ในนี้มีปฏิริยาตอบโต้การปฏิวัติด้วย เช่นการจัดตั้งกลุ่มรัฐอาหรับสงครามอิรัก-อิหร่าน (1980-1988) โดยอิรักเข้าบุกโจมตีอิหร่านเพื่อสกัดการขยายตัวของนิกายชีอะห์ เพื่อแก่งแย่งการเป็นผู้นำในโลกมุสลิม ทั้งนี้โดยการสนับสนุนจากประเทศซาอุดี

2)ความเข้มแข็งขึ้นของอิหร่าน ซึ่งได้กลายเป็นแกนในการต่อต้านอิทธิพลตะวันตก แทนที่อียิปต์ที่ดำเนินมาครั้งสมัยประธานาธิบดีนัสเซอร์

3)การเติบโตของนิกายชีอะห์หลังการโค่นล้มซัดดัม จำนวนผู้นับถือนิกายชีอะห์รวมทั้งสิ้นราว 140 ล้านคน กระจายอยู่ในประเทศต่างๆ ดังนี้ ประเทศอิหร่าน ประชากรร้อยละ 90 นับถือนิกายชีอะห์ ตก 61.8 ล้านคน ปากีสถานร้อยละ 20 เป็นจำนวน 33.2 ล้านคน อิรักร้อยละ 65 เป็นจำนวน 17.4 ล้านคน อินเดียร้อยละ 1 ของจำนวนประชากรคิดเป็น 11.0 ล้านคน อาเซอร์ไบจาน ร้อยละ 75 ของประชากร คิดเป็นจำนวน 6 ล้านคน อัฟกานิสถานร้อยละ 19 คิดเป็น 5.9 ล้านคน ซาอุดีร้อยละ 10 คิดเป็น 2.7 ล้านคน เลบานอนร้อยละ 45 เท่ากับ 1.7 ล้านคน คูเวตร้อยละ 30 เท่ากับ 730,000 คน บาห์เรนร้อยละ 75 เท่ากับ 520,000 คน ซีเรียร้อยละ 1 เท่ากับ 190,000 คน ยูเออีร้อยละ 6 เท่ากับ 160,000 คน กาตาร์ร้อยละ 16 เท่ากับ 140,000 คน

มีข้อควรสังเกต 2 ประการ ได้แก่ 1) จำนวนร้อยละ 70 ของประชากรในอ่าวเปอร์เซียอันอุดมด้วยน้ำมัน นับถือนิกายชีอะห์ ที่ซาอุดี ผู้นับถือนิกายชีอะห์มักตั้งถิ่นฐานอยู่ทางด้านตะวันออกของประเทศ ซึ่งเป็นแหล่งน้ำมันสำคัญของประเทศ 2) การที่ผู้นับถือนิกายชีอะห์กระจายอยู่ในหลายประเทศในตะวันออกกลาง ส่วนหนึ่งเนื่องจากการเคลื่อนไหวทางการเมือง 2 ระลอกในอิรัก ระลอกแรกในช่วงต้นทศวรรษ 1970 ที่ซัดดัมเดินนโยบายทำประเทศให้เป็นแบบอาหรับ ขับไล่ผู้นับถือนิกายชีอะห์ที่ไม่ใช่ชาวอาหรับออกนอกประเทศ และอีกระลอกในทศวรรษ 1990 การเช่นฆ่าผู้นับถือนิกายชีอะห์ ทำให้ชาวอาหรับผู้นับถือนิกายนี้จำนวนนับแสนคนเดินทางออกจากประเทศอิรัก

อนึ่ง นครสำคัญทางศาสนาในอิรัก ได้แก่ เมืองนาจาฟ และคาร์บาลา หลังจากทีสหรัฐโค่นล้มประธานาธิบดีซัดดัมแล้ว แทนที่จะตั้งตัวเป็นคู่แข่งกับเมืองกอม (Qom) อันเป็นเมืองสำคัญทางศาสนาในอิหร่าน แต่กลับกลายเป็นว่า แต่ละปีมีผู้แสวงบุญชาวอิหร่านจำนวนหลายแสนคนเดินทางมายังสุเหร่าอันใหญ่โตของเมืองนี้ เสริมความเป็นปึกแผ่นและความนิยมในนิกายนี้ยิ่งขึ้น (ดูบทความของVali Nasr ชื่อ When the Shiites Rise ในฟอเรน แอฟแฟร์ ก.ค./ส.ห. 2006)

2.11 การบุกอัฟกานิสถานของสหภาพโซเวียตปี 1979-1989 แต่สงครามยังยืดเยื้อถึงปี 1992

ประวัติศาสตร์ยุคใกล้ของอัฟกานิสถาน

ประวัติศาสตร์อัฟกานิสถานในยุคใกล้ กล่าวได้ว่า เริ่มต้นเมื่อกษัตริย์ ซาฮิร (Zahir) ได้สถาปนาระบบการปกครองแบบกษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญขึ้นในปี 1953 โดยมีเจ้าชายดาอูด (Mohammad

Daoud) พระญาติเป็นนายกรัฐมนตรี ทั้งนี้โดยประสงค์จะปฏิรูปประเทศให้ก้าวหน้าทันโลก เจ้าชายดาอูดต้องการสร้างกองทัพสมัยใหม่ ได้หันไปหาสหรัฐ แต่สหรัฐไม่ตอบรับ จึงหันไปหาสหภาพโซเวียต ซึ่งได้เข้ามาช่วยเหลือ และสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นหนาขึ้นทุกที ปี 1964 ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแบบเสรีนิยม ให้มีการเลือกตั้งทั่วไปจากหลายพรรค ปี 1965 กลุ่มปัญญาชนได้จัดตั้งพรรคประชาธิปไตยประชาชนแห่งอัฟกานิสถานขึ้น (The People's Democratic Party of Afghanistan - PDPA) ซึ่งมีแนวเอียงซ้าย บางคนว่าเป็นพรรคแบบมาร์กซิสต์ พรรคนี้นับบทบาททางการเมืองมากจนถึงปี 1992 บุคคลของพรรคที่มีบทบาทควรกล่าวถึง ได้แก่ *คาร์มัล* (Babrak Karmal) และ *อะมีน* (Hafizullah Amin) ในปี 1973 เจ้าชายดาอูดก่อการรัฐประหาร ล้มระบอบกษัตริย์ สร้างระบอบสาธารณรัฐขึ้น ตั้งตัวเองเป็นประธานาธิบดี และได้ปฏิรูปประเทศครั้งใหญ่โดยยึดหลักความเป็นอิสระของชาติ แต่การปฏิรูปทางเศรษฐกิจ-สังคมไม่ได้ผล

เดือนเมษายนปี 1978 พรรคพิดีพีเอนำโดยตารากี (Mohammad Taraki) ก่อการรัฐประหารนองเลือด ซึ่งทางสหภาพโซเวียตถือว่าเป็นการปฏิวัติสังคมนิยม บางทีเรียกว่าการปฏิวัติเดือนเมษายน ตารากีได้สถาปนาสาธารณรัฐประชาธิปไตยแห่งอัฟกานิสถานและขอความช่วยเหลือจากสหภาพโซเวียตซึ่งทางสหภาพโซเวียตได้ตอบสนอง มีการทำสนธิสัญญาโซเวียต-อัฟกันด้วย ในเดือนกันยายน 1979 อะมีนได้ก่อการรัฐประหารสังหารตารากี อะมีนผู้นี้ต้องการเพิ่มความสัมพันธ์กับตะวันตก เพื่อรักษาสมดุลกับสหภาพโซเวียต ในเดือนธันวาคม 1979 สหภาพโซเวียตส่งกำลังบุกยึดกรุงคาบูล สังหารอะมีน โดยอ้างสนธิสัญญาโซเวียต-อัฟกัน และตั้งคาร์มัลขึ้นเป็นประธานาธิบดี ซึ่งได้ดำเนินการปฏิรูปแบบสังคมนิยม แต่ถูกต่อต้านอย่างหนักจากชนเผ่าพื้นเมือง ปี 1989 สหภาพโซเวียตถอนกองกำลังออก แต่การสู้รบภายในยังคงดำเนินต่อไปถึง 1992

ในสายตาของสหรัฐ-จีนที่ต่อต้านสหภาพโซเวียต เห็นว่า การบุกอัฟกานิสถานของโซเวียตในปี 1979 เกิดจากวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการ ได้แก่ (1) ความต้องการเข้าถึงท่าเรือที่น้ำอุ่น (2) ต้องการจะได้ทรัพยากรน้ำมัน แต่จากทัศนคติของสหภาพโซเวียตเห็นว่าการบุกนี้จำเป็นเพื่อ (1) แสดงความเป็นสากลนิยม พิทักษ์ดอกผลของการปฏิวัติสังคมนิยมเดือนเมษายน 1978 (2) เพื่อรักษาผลประโยชน์ของสหภาพโซเวียต และต่อต้านการปิดล้อมของสหรัฐ-นาโตที่เสริมการปฏิบัติการเร็วที่มหาสมุทรอินเดียและอ่าวเปอร์เซีย

แผนที่โต้ของสหรัฐกรณีสหภาพโซเวียตบุกอัฟกานิสถาน

เมื่อสหภาพโซเวียตบุกเข้าปากีสถาน ในวันที่ 26 ธันวาคม 1979 เบรซินสกี (Zbigniew Brzezinski) ที่ปรึกษาด้านความมั่นคงของสหรัฐในขณะนั้น ได้ทำบันทึกถึงประธานาธิบดีคาร์เตอร์แห่งสหรัฐชี้ว่าควรทำให้สนามรบนี้กลายเป็น “เวียดนาม” ของสหภาพโซเวียตโดย

ก) สนับสนุนการเคลื่อนไหวต่อต้านสหภาพโซเวียตให้ดำเนินต่อไปไม่หยุดยั้ง ซึ่งจะเป็นไปได้โดยการส่งเงิน อาวุธและการสนับสนุนทางเทคนิค

ข) นำปากีสถานมาเข้าร่วม โดยปรับนโยบายต่อปากีสถานใหม่ ให้ความมั่นใจและให้ท้ายแก่ปากีสถานในการสนับสนุนกลุ่มต่อต้าน โดยเพิ่มความช่วยเหลือทางอาวุธ

ค) กระตุ้นให้จีนช่วยฝ่ายต่อต้าน

ง) ทำงานประสานกับประเทศอิสลามทั้งในด้านประชาสัมพันธ์ และปฏิบัติการลับ

นอกจากนี้ ยังให้กดดันต่อสหภาพโซเวียตทั้งโดยตรงเช่นอยู่ในเรื่องสัมพันธ์ภาพกับสหรัฐ และโดยผ่านองค์การสหประชาชาติ จากคำให้สัมภาษณ์ของเบอร์ซินสกี และหนังสือบันทึกความทรงจำชื่อ From the Shadow ของโรเบิร์ต เกตส์ (อดีตผู้อำนวยการซีไอเอ และในเดือนพฤศจิกายน 2006 นี้ได้รับเสนอชื่อให้เป็นรัฐมนตรีกลาโหมแทนนายรัมเฟลด์) ทำให้ตีความได้ว่า สหรัฐมีแผนลงให้สหภาพโซเวียตบุกโจมตีอัฟกานิสถานเพื่อสร้างเวียตนามของโซเวียตขึ้น ทั้งนี้ โดยสหรัฐเข้าสนับสนุนกลุ่มต่อต้านรัฐบาลฝ่ายซ้ายที่สนับสนุนโดยโซเวียตเป็นเวลา 6 เดือนก่อนหน้าที่โซเวียตจะบุกเข้าไป ตามคำสั่งลับของประธานาธิบดีคาร์เตอร์ให้ซีไอเอดำเนินการ และในวันเดียวกับที่ทหารโซเวียตบุกเข้าไปในอัฟกานิสถาน เบอร์ซินสกีก็ได้ส่งบันทึกให้แก่ประธานาธิบดีคาร์เตอร์

กลุ่มต่อต้านในอัฟกานิสถาน ได้รับการติดอาวุธ เงินสนับสนุน และการฝึกฝนส่วนใหญ่โดยสหรัฐและปากีสถาน ปากีสถานได้ใช้หน่วยข่าวกรอง Inter-service Intelligence – ISI และหน่วยปฏิบัติการพิเศษ (Special Service Group – SSG) ร่วมมือกับซีไอเอและหน่วยปฏิบัติการพิเศษของสหรัฐ ตั้งค่ายฝึกและหน่วยปฏิบัติการจำนวนนับพันขึ้น ความช่วยเหลืออื่นยังมีจากประเทศมุสลิม มีชาอุดีฯ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีประเทศจีน กล่าวกันว่าอาวุธที่ฝ่ายต่อต้านได้รับและเปลี่ยนสถานการณ์สงคราม ได้แก่จรวดสติงเกอร์ที่ใช้ต่อสู้อากาศยานของโซเวียต

สงครามโซเวียต-อัฟกัน ส่งผลกระทบที่สำคัญ ได้แก่

1) การสร้างกองทัพนักรบเพื่อสงครามศักดิ์สิทธิ์ในศาสนาอิสลาม หรือกลุ่มมุจาฮิดีนขึ้นจำนวนนับหมื่นคน ติดอาวุธทันสมัย มีการฝึกฝนอย่างดี สามารถปฏิบัติการรบได้ในสถานที่ต่างๆ

2) การฟื้นฟูแนวคิดเรื่องสงครามศักดิ์สิทธิ์ หรือ Jihad ขึ้นมาอีกครั้งและแพร่หลายในโลกมุสลิม ประธานาธิบดีเรแกนได้ยกย่องนักรบในสงครามนี้ว่า เป็น “นักต่อสู้เพื่อเสรีภาพ” (Freedom Fighter) แต่ภายหลังได้กลายเป็นผู้ก่อการร้ายในสายตาทางการสหรัฐ

3) สร้างกับดักและความอับจนใหญ่ให้แก่สหภาพโซเวียต จนต้องถอนกำลังทหารไปในต้นปี 1989 และระบอบโซเวียตได้ล่มสลายหลังจากนั้นไม่กี่ปี

4) ก่อให้เกิดช่องว่างทางอำนาจหลังโซเวียตถอนทหารออก เกิดสงครามกลางเมืองขึ้นระหว่าง 1989-1992

5) ทำให้เกิดการก่อตัวของขบวนการตอลิบานที่สนับสนุนโดยปากีสถาน ซึ่งได้เข้ามายึดกรุงคาบูลและอำนาจปกครองในพื้นที่ส่วนใหญ่ในปี 1996 สถาปนารัฐอิสลามขึ้น แทนที่จะฟื้นฟูระบบกษัตริย์

ขึ้นมาอย่างที่เราต้องการ แสดงว่า ทั้งระบอบสังคมนิยมและระบอบทุนนิยมอุปถัมภ์โดยสหรัฐ ไม่สามารถพิชิตระบบชุมชนในศาสนาอิสลามได้

6) อัฟกานิสถานภายใต้การปกครองของกลุ่มตอลิบาน ในสายตาของตะวันตก ได้กลายเป็นที่ฝึกฝนและที่พำนักของกลุ่มก่อการร้ายและกลุ่มหัวรุนแรงมุสลิม หลังเกิดเหตุการณ์วินาศกรรม 9/11 ปี 2001 สหรัฐและกลุ่มนาโต้ได้บุกยึดอำนาจสำเร็จ แต่ก็ต้องเผชิญกับการต่อต้านที่เข้มแข็งขึ้นเรื่อยๆ

สงครามสหรัฐ-นาโต้กับอัฟกานิสถานนี้ ส่งผลกระทบอย่างสูงต่อความมั่นคงทางการเมืองในปากีสถานที่เป็นพันธมิตรสำคัญของสหรัฐ และเป็นประเทศมุสลิมที่มีระเบิดนิวเคลียร์

3. ผู้แสดงภายนอกช่วงหลังสงครามเย็น (1990 – 2006)

ผู้แสดงภายนอกที่สำคัญในตะวันออกกลางช่วงหลังสงครามเย็น อาจแบ่งได้เป็น 4 กลุ่มได้แก่

3.1 พันธมิตรสหรัฐ-อังกฤษ และนาโต้

หลังสงครามเย็น สหรัฐได้แผ่อิทธิพลเข้าสู่ตะวันออกกลาง และเขตอิทธิพลของสหภาพโซเวียตเดิมอย่างรวดเร็ว ในปี 1990 การก่อสงครามอ่าวเปอร์เซีย สามารถกำราบอิทธิพลและเขี้ยวเล็บของประธานาธิบดีซัดดัมลงโดยพื้นฐาน พร้อมกับได้ตั้งฐานทัพในหลายประเทศของตะวันออกกลาง เช่นคูเวต ในปี 1999 สหรัฐกับพันธมิตรนาโตก่อสงครามโคโซโว โดยกลุ่มนาโต้ได้โจมตีประเทศยูโกสลาเวีย ตั้งแต่ปลายเดือนมีนาคม และยุติศึกได้ในเดือนมิถุนายนปีเดียวกัน เมื่อสามารถจับกุมประธานาธิบดีมิโลเชวิชได้ และสงบศึกกลางเมืองในประเทศยูโกสลาเวียแล้ว สหรัฐและนาโตสามารถแผ่อิทธิพลเข้าไปในยุโรปตะวันออกและบริเวณคอเคซัส กลุ่มประเทศในยุโรปตะวันออกที่พ้นจากอิทธิพลของสหภาพโซเวียตเดิม ต่อมาได้เข้าเป็นสมาชิกของสหภาพยุโรป สหรัฐได้เข้าไปตั้งฐานทัพในดินแดนที่เคยอยู่ในสังกัดของสหภาพโซเวียตหลายประเทศ นอกจากนี้ ยังหนุนให้ก่อการรัฐประหารในประเทศยูเครนและจอร์เจีย ซึ่งทั้งสองประเทศนี้ได้เกิดความขัดแย้งกับรัสเซียอย่างรุนแรง สหรัฐน่าจะอยู่ในกระบวนการและมีอิทธิพลเหนือภูมิภาคตะวันออกกลางตลอดจนเอเชียกลางได้นานกว่านี้ หากไม่ทำสงครามยึดครองอิรัก 2003

การดำเนินนโยบายที่ผิดพลาดร้ายแรงดังกล่าว ทำให้คะแนนนิยมของประธานาธิบดีบุชตกต่ำลงมากทั้งในประเทศและทางสากล การสำรวจประชามติใน 3 ประเทศที่ถือว่าเป็นมิตรกับสหรัฐ ได้แก่ อังกฤษ แคนาดาและเม็กซิโก พบว่าประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าบุชเป็นผู้คุกคามต่อสันติภาพโลก เทียบเท่ากับประธานาธิบดีของเกาหลีเหนือและอิหร่าน (อินเตอร์เนชั่นแนล เฮอรัลด์ ตรีบูน 031106) และล่าสุด พรรครีพับลิกันต้องพ่ายแพ้ในการเลือกตั้งกลางเทอมในต้นเดือนพฤศจิกายน 2006 ที่ผ่านมา

สหรัฐต้องเสื่อมถอยจากการเป็นอภิมหาอำนาจที่ไม่มีใครท้าทายได้ ซึ่งจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอำนาจในตะวันออกกลางและของโลก จนอาจเกิดความปั่นป่วนวุ่นวายได้โดยง่าย

3.2 รัสเซีย-จีน

ในช่วงกระแสสูงของสงครามเย็น สหภาพโซเวียตและจีนเกิดวิวาทกันครั้งใหญ่ และมีการกระทบกระทั่งกันตามบริเวณชายแดน ซึ่งเป็นผลให้โลกสังคมนิยมแตกสลาย และในที่สุดระบอบสังคม

นิยมได้อ่อนตัวลงไป เปิดทางให้แก่กระแสโลกาภิวัตน์ที่นำโดยสหรัฐ แม้ครอบคลุมไปทั่วโลก สหรัฐได้เปิดฉากรุกเข้าไปในดินแดนที่เคยอยู่ในอิทธิพลของสหภาพโซเวียต และขณะที่เปิดรับการเข้าสู่ตลาดโลกของจีน ก็เห็นว่าจีนเป็นคู่แข่งมากกว่าพันธมิตร ในช่วงเวลานี้ทั้งรัสเซียและจีนต่างต้องการกันและกันในการต่อสู้กับการปิดล้อมของสหรัฐและพันธมิตร ที่ต้องการจะยึดครองพื้นที่ยูเรเชีย โดยเฉพาะในตะวันออกกลาง และเอเชียกลางที่อุดมด้วยทรัพยากรน้ำมัน

พันธมิตรทางสถานการณ์ระหว่างรัสเซียกับจีนนี้ มีบทบาทสำคัญในการต่อต้านอิทธิพลของสหรัฐและพันธมิตรที่มีต่อตะวันออกกลาง กล่าวโดยทั่วไปประเทศในตะวันออกกลางจึงมีท่าที่เป็นมิตรต่อประเทศทั้งสองมากกว่า

3.3 โลกมุสลิม

โลกมุสลิมที่เคยถูกเห็นว่าเป็นคำที่ไม่มีมีความหมาย เนื่องจากมีความแตกต่างกันมากในหมู่มุสลิม และมีแนวคิดแบบชุมชนหรือชนเผ่าไม่เป็นระดับโลก แต่เมื่อผ่านการต่อสู้มานาน โดยเฉพาะในกรณีปาเลสไตน์ อิรัก และอัฟกานิสถาน ได้แสดงให้เห็นว่าความคิดมุสลิมสามารถต้านทานความคิดสังคมนิยม ความคิดทุนนิยมและระบอบอุปถัมภ์ที่ลัทธิอาณานิคมตะวันตกตั้งขึ้นมาได้

หลังจากความพ่ายแพ้ของสหภาพโซเวียตในอัฟกานิสถาน การติดหล่มสงครามอิรักของสหรัฐ การติดกับการรบในอัฟกานิสถานของนาโต้ โลกมุสลิมได้แข็งแกร่งขึ้น และมีอิทธิพลบนเวทีโลกอย่างมองข้ามไปไม่ได้ เป็นอารยธรรมที่ขึ้นมาเผชิญหน้ากับอารยธรรมตะวันตกอย่างไม่ลดละ นอกจากประเทศมุสลิมที่เริ่มเชื่อมประสานกันมากขึ้น ควรจับตาการเคลื่อนไหวของชุมชนมุสลิมในประเทศต่างๆ โดยเฉพาะในประเทศตะวันตกที่สร้างชุมชนมุสลิมที่มีกฎระเบียบและวัฒนธรรมเคียงคู่กับวัฒนธรรมตะวันตก ในปัจจุบันกล่าวได้ว่า ผู้ใดหรือประเทศใดที่ประกาศว่าเป็นมุสลิมจะได้รับการปฏิบัติด้วยความยำเกรงขึ้น โลกมุสลิมจะเสริมความเข้มแข็งให้การต่อสู้ของประเทศต่างๆ ในตะวันออกกลาง ให้พ้นจากอำนาจครอบงำของตะวันตกที่นำโดยสหรัฐ

3.4 องค์การสหประชาชาติ

องค์การสหประชาชาติ ได้รับการรื้อฟื้นขึ้นอีกครั้งหนึ่ง เมื่อปฏิบัติการโดยลำพังของกลุ่มสหรัฐ-นาโต้ ไม่ได้ผล การเปลี่ยนตัวเลขการสหประชาชาติเป็นตัวแทนจากประเทศเกาหลีใต้ เป็นสัญญาณว่าตะวันตกยังคงต้องการใช้องค์การนี้ต่อไปบนเวทีโลก และคงจะได้มีการปฏิรูปองค์การนี้เป็นการจริงจังขึ้น แต่พันธมิตรรัสเซีย-จีนก็ย่อมมีบทบาทเพิ่มขึ้นด้วย ตามความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ-การเมือง-การทหาร นอกจากนี้ประเทศโลกที่สามซึ่งมีบทเรียนยาวนาน ก็จะไม่ยอมอ่อนข้อให้กับประเทศมหาอำนาจโดยง่ายเหมือนเดิม กล่าวได้ว่าองค์การสหประชาชาติน่าจะแสดงบทบาทด้านบวกในการสร้างสันติภาพและฟื้นฟูดินแดนหลังสงคราม หรืออย่างแย่ที่สุดก็คือแสดงบทบาทที่เฉื่อยเฉื่อย ดังนั้น การปฏิรูปองค์การสหประชาชาติย่อมมีผลดีต่อสันติภาพในตะวันออกกลางและต่อทั้งโลก ควรจับตาดูการจัดตั้งกองกำลัง

สันติภาพเข้าประจำการที่ตอนใต้ของเลบานอนหลังจากที่อิสราเอลยอมถอนตัวไป หากปฏิบัติการนี้ประสบความสำเร็จ ก็นับได้ว่าเป็นสัญญาณดีขององค์การสหประชาชาติและตะวันออกกลาง

4. ตะวันออกกลางใหม่: โอกาสและอันตราย

ตะวันออกกลางใหม่ มีความหมายต่างกันไปตามเจตนาและการวิเคราะห์สถานการณ์

ตะวันออกกลางใหม่ตามเจตนาของสหรัฐและพันธมิตรตะวันตก เป็นตะวันออกกลางที่ขยายตัวรวมไปถึงตอนเหนือของแอฟริกาที่อยู่ทางตะวันตก และประเทศอัฟกานิสถานทางด้านตะวันออก เป็นตะวันออกกลางที่มีประชาธิปไตยแบบตะวันตก และเปิดกว้างสำหรับการค้าและการลงทุนในตลาดโลกในแบบเข้มข้น ตะวันออกกลางใหม่นี้ถ้าจำเป็นต้องใช้กำลังบีบบังคับก็พึงทำ เช่น กรณีการบุกยึดครองอิรักเพื่อล้มระบอบซัดดัมและสร้างประชาธิปไตยขึ้นที่นี่ แล้วแผ่ขยายไปทั่วภูมิภาค แต่เมื่อพิจารณาสถานการณ์ในอิรักและอัฟกานิสถานแล้ว ตะวันออกกลางใหม่ตามเจตนาที่จึงดูยากที่จะเป็นจริง

สำหรับตะวันออกกลางใหม่ตามเจตนาของประเทศในภูมิภาคนี้ยังไม่ชัดเจน เนื่องจากมีการแบ่งพวกกันมาก และไม่ค่อยเป็นเอกภาพ หากนับประเทศที่มีอำนาจมากที่สุดในภูมิภาค ก็ ได้แก่ อิสราเอลกับอิหร่าน ซึ่งเป็น 2 ขั้วตรงข้ามกัน อิสราเอลสังกัดอยู่ค่ายตะวันตก ปฏิบัติเสรีประชาธิปไตย และมีพัฒนาการทางเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมไปอย่างสูง ส่วนอิหร่านปฏิบัติรัฐอิสลามในนิกายชีอะห์ ต้องการจะขยายรัฐอิสลามไปทั่วภูมิภาคและกระทั่งทั่วโลก นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มรัฐอาหรับที่มีชาอูดีชเป็นแกน ประเทศเหล่านี้เป็นพันธมิตรกับสหรัฐ เปิดรับตลาดเสรีทั้งในการค้าและการลงทุน แต่ไม่ต้องการปฏิบัติเสรีประชาธิปไตยเหมือนตะวันตก หากต้องการใช้กฎหมายอิสลามมากกว่า

ตะวันออกกลางใหม่ในสายของนักวิชาการบางคน เช่น ฮาส (Richard Haas) ประธานสภาว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (Council of Foreign Relation—CFR) และที่ปรึกษาด้านตะวันออกกลางของ ปธน. บุช ในบทความชื่อ “ตะวันออกกลางใหม่” กล่าวว่า “ยุคแห่งการครอบงำตะวันออกกลางของสหรัฐสิ้นสุดแล้ว ยุคใหม่ในประวัติศาสตร์สมัยใหม่ของภูมิภาคได้เริ่มต้น...สหรัฐยังคงมีอิทธิพลในภูมิภาคนี้เหนืออำนาจภายนอกอื่น แต่อิทธิพลนี้จะลดลง... (ยุคใหม่ที่ว่าก็คือ) ยุคที่อำนาจภายนอกจะมีบทบาทไม่มากนักขณะที่อำนาจในท้องถิ่นจะมีความเหนือกว่า และเป็นยุคที่ผู้แสดงในภูมิภาคที่มีอำนาจมากขึ้น จะเป็นพวกหัวรุนแรงที่ต้องการเปลี่ยนสถานะเดิม” (อ้างในอินเตอร์เพลส เซอร์วิส 271006)

ตะวันออกกลางใหม่มีโอกาสดีสำหรับการเปลี่ยนแปลง มีพลังภายในที่สามารถพัฒนาโดยมีการแทรกแซงจากอำนาจภายนอกลดลง หรือสามารถถ่วงดุลอำนาจภายนอกให้เกิดผลดีแก่ภูมิภาคได้ แต่การเปลี่ยนแปลงก็มีอันตรายในตัว นั่นคือ ผลจากการสูญเสียอำนาจและผลประโยชน์ อันตรายที่เป็นรูปธรรม เช่น การสู้รบกันหรือสงครามตัวแทนระหว่างอิสราเอลกับอิหร่าน โดยสหรัฐได้เสริมกำลังทางนาวิกขึ้น ขณะที่รัสเซียก็ขายอาวุธและเสริมแสนยานุภาพแก่อิหร่าน ตะวันออกกลางใหม่ที่เป็นจุดยุทธศาสตร์เป็นแหล่งทรัพยากรน้ำมันของโลก ที่อำนาจภายในมีบทบาทมากขึ้น ทั้งต้องการเปลี่ยนสถานะเดิมในภูมิภาค ควรจะได้รับการเอาใจใส่และการสนับสนุนให้การพัฒนาอย่างสันติและยั่งยืนดำเนินไปได้ด้วยดี

หาไม่แล้ว การคลี่คลายของสถานการณ์ในภูมิภาคนี้ อาจดึงอำนาจภายนอกจำนวนมากมาต่อสู้แข่งขัน จนกลายเป็นสงครามใหญ่ได้ ไม่ว่าอนาคตจะเป็นเช่นใด ตะวันออกกลางใหม่ได้บังเกิดขึ้นแล้ว !

บรรณานุกรม

- Afrasiabi, Kaveh. "Iran and the US: Fork in the road." **Asia Times Online**
 <<http://www.atimes.com/atimes/printN.html>> Retrieved 14 Oct 2006.
- Al-Aqsa Intifada – Wikipedia, the free encyclopedia.** <http://en.wikipedia.org/wiki/Al-Aqsa_Intifada>
 Retrieved 7 Nov 2006.
- Alexander, Anne. **Suez and the high tide of Arab nationalism.**
 <<http://www.isj.org.uk/index.php4?id=249&issue=112>> Retrieved 7 Nov 2006.
- Amayreh, Khaled. "Third Intifada coming." **Al-Ahram Weekly online.**
 <<http://weekly.ahram.org/eg/2006/817/re51.htm>> Retrieved 22 Oct 2006.
- Bhadrakumar, M K. "Why NATO cannot win in Afghanistan." **Asia Time Online** (30 Sept 2006)
 <<http://www.countercurrents.org/afgan-bhadrakumar300906.htm>> Retrieved 21 Oct 2006.
- Brandon, James. "The Caliphate: One nation, under Allah, with 1.5 billion Muslims." **Christian Science Monitor, The.** (10 May 2006) <<http://www.csmonitor.com/2006/0510/p01s04-wome.thm>> Retrieved 13 Jun 2006.
- Camp David Accords– Wikipedia, the free encyclopedia.**
 <http://en.wikipedia.org/wiki/Camp_David_Accords_%281978%29> Retrieved 7 Nov 2006.
- Chambers, Richard L. **The Ottoman Empire 1600-1923.**
 <<http://www.turizm.net/turkey/history/ottoman3.html>> Retrieved 28 Oct 2006.
- First Intifada - Wikipedia, the free encyclopedia. <http://wn.wikipedia.org/wiki/First_Intifada> Retrieved 7 Nov 2006.
- Guth, Douglas J. **Policy expert: Post-war Israel facing 'crisis of faith.**
 <<http://www.clevelandjewishnews.com/articles/2006/11/03/news/israel/apolicy1103.txt>> Retrieved 4 Nov 2006.
- Haass, Richard N. "The New Middle East." **Foreign Affairs** (Nov/Dec 2006)
 <<http://www.foreignaffairs.org/20061101faessay85601/richard-n-haass/the-new-middle-east.html>>
 Retrieved 25 Oct 2006.
- Hidaayah Islamic Foundation. **WAHHABISM EXPOSED: Sheikh Muhammad ibn 'Abd al Wahhab'.**
 <<http://sultan.org/articles/wahabism.html>> Retrieved 7 Jul 2006.
- Hussein-McMahon Correspondence – Wikipedia, the free encyclopedia.**
 <http://en.wikipedia.org/wiki/Hussein-McMahon_Correspondence> Retrieved 4 Nov 2006.
- "International poll ranks Bush a threat to world peace." **International Herald Tribune.**
 <<http://www.iht.com/bin/print.php?id=3391312>> Retrieved 5 Nov 2006.

"Is Israel doomed?" **Make your point** (20 Oct 2006.)

<<http://www.haaretz.com/hasen/pages/ArticleNews.jhtml?itemNo=775930&contrassID=13&subContrassID=1&sbSubContrassID=0>> Retrieved 20 Oct 2006.

Lieberman, Dan. "A turning point in history." **Countercurrents.org** (20 Sept 2006)

<<http://www.countercurrents.org/leb-lieberman200906.htm>> Retrieved 21 Oct 2006.

Lobe, Jim. "50 Years After Suez, U.S. Hegemony Ebbing Fast." **Inter Press Service, The** (27 Oct 2006)

<<http://www.commondreams.org/headlines06/1027-02.htm>> Retrieved 29 Oct 2006.

Maloney, Suzanne. **America and Iran: From Containment to Coexistence**. Brookings Institution, The.

<<http://www.brookings.edu/printme.wbs?page=/comm/policybriefs/pb87.htm>> Retrieved 25 Mar 2006.

Man of the year. <http://farhangsara.com/man_of_the_year.htm> Retrieved 6 Nov 2006.

Mujahideen – Wikipedia, the free encyclopedia. <<http://en.wikipedia.org/wiki/Mujahideen>> Retrieved 9 Nov 2006.

Nasr, Vali. "When the Shiites Rise." **Foreign Affairs** (Jul/Aug 2006)

<<http://www.foreignaffairs.org/20060701faessay85405/vali-nasr/when-the-shiites-rise.html>>
Retrieved 25 Oct 2006.

O'Neill, Siv. "The end of an era." **Axis of Logic** (11 Oct 2006) <<http://www.countercurrents.org/us-oneall111006.htm>> Retrieved 21 Oct 2006.

Rosen, Nir. **Hizb Allah, Party of God**. (6 Sept 2006) <<http://www.countercurrents.org/leb-rosen061006.htm>>
Retrieved 21 Oct 2006.

Schwartz, Stephen. "Saudi Arabia and the Rise of the Wahhabi Threat." **Middle East Forum website**. 27 Feb 2003 <<http://www.meforum.org/article/535>> Retrieved 7 Jul 2006.

Sud, Hari. **Ending Wahabism Influence in Saudi Arabia**.

<<http://www.indolink.com/displayArticleS.php?id=012704080531>> Retrieved 19 Oct 2006.

Suez Crisis – Wikipedia, the free encyclopedia. <http://en.wikipedia.org/wiki/Suez_Crisis> Retrieved 7 Nov 2006.

Sykes-Picot Agreement – Wikipedia, the free encyclopedia. <http://en.wikipedia.org/wiki/Sykes-Picot_Agreement> Retrieved 4 Nov 2006.

The Balfour Declaration November 2, 1917. <<http://www.mideastweb.org/melbalfour.htm>> Retrieved 24 Jun 2006.

The Basle program: Resolutions of the First Zionist Congress August 30, 1897.

<<http://www.mideastweb.org/basleprogram.htm>> Retrieved 24 Jun 2006.

The biography of Dr. Mohammad Mossadegh. <<http://www.farhangsara.com/mosadegh.htm>> Retrieved 6 Nov 2006.

The Israeli-Palestinian Conflict – Issues in a Nutshell. <<http://www.mideastweb.org/nutshell.htm>> Retrieved 24 Jun 2006.

"The Suez crisis; An affair to remember." *Economist, The* (27 Jul 2006)

<http://www.economist.com/world/PrinterFriendly.cfm?story_id=7218678> Retrieved 7 Nov 2006.

Thornton, Ted. *The Wahhabi movement, eighteenth century Arabia*. (Last Revised 28 Apr 2005)

<http://nmhschool.org/tthornton/wahabi_movement.htm> Retrieved 7 Jul 2006.

Wahhabism – Wikipedia, the free encyclopedia. <<http://en.wikipedia.org/wiki/Wahhabism>> Retrieved 7 Jul 2006.

Wahhabism – Wikipedia, the free encyclopedia. <<http://en.wikipedia.org/wiki/Wahabi>> Retrieved 20 Oct 2006.

Wahish, Niveen. "Oil in the battle." *Al-Ahram weekly On-line* NO. 398 (8-14 Oct 1998)

<<http://weekly.ahram.org.eg/1998/398/oct07.htm>> Retrieved 7 Nov 2006.

Whitney, Mike. *Putin fights back*. <<http://www.globalresearch.ca/PrintArticle.php?articleId=3424>> Retrieved 14 Oct 2006.

Yom Kippur War– Wikipedia, the free encyclopedia. <http://en.wikipedia.org/wiki/Yom_Kippur_War> Retrieved 7 Nov 2006.

Young Turk Revolution – Wikipedia, the free encyclopedia. <http://en.wikipedia.org/wiki/Young_Turk_Revolution> Retrieved 23 Oct 2006.

ประมวลข่าวสถานการณ์และความเคลื่อนไหว

กันยายน 2549

ความเคลื่อนไหวด้านการเมือง

สถานการณ์และความเคลื่อนไหวทางการเมืองในตะวันออกกลางในช่วงเดือน ก.ย. 2549 ก่อนที่จะเข้าสู่การสรุปความเคลื่อนไหวและสถานการณ์การเมืองในตะวันออกกลาง มีเรื่องที่น่าสนใจที่เกี่ยวข้ออย่างสำคัญโดยเฉพาะความเคลื่อนไหวทางการเมืองในสหรัฐ เนื่องจากเดือนนี้เป็นช่วงเวลาครบรอบ 5 ปี กรณี่ 9/11 หรือการก่อวินาศภัยตึกเวิร์ลด์เทรด และอาคารที่ทำการของเพนตากอน หรือกระทรวงกลาโหมสหรัฐเมื่อวันที่ 11 ก.ย. ปี 2001 ซึ่งทางการสหรัฐระบุว่ากระทำโดยกลุ่มที่มีสายสัมพันธ์กับองค์การผู้ก่อการร้าย อัล กอิดะห์ อันเป็นที่มาของการประกาศทำสงครามต่อต้านผู้ก่อการร้ายสากลของประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู. บุช แห่งสหรัฐ เมื่อ 5 ปีที่ผ่านมา และประกอบกับเป็นช่วงเวลาที่อยู่ในสหรัฐเตรียมการเลือกตั้งกลางเทอมซึ่งจะมีขึ้นในเดือน พ.ย. 2549 ดังนั้น ความเคลื่อนไหวทางการเมืองในตะวันออกกลางในช่วงนี้จึงมีความเกี่ยวโยงเป็นพิเศษกับการเคลื่อนไหวการเมืองในสหรัฐ รวมทั้งความสนใจของประชาคมโลกในเรื่องการประเมินสถานการณ์ทางการเมืองและสงครามต่อต้านผู้ก่อการร้ายที่ดำเนินมาครบ 5 ปี ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่า เสี่ยงประเมินส่วนใหญ่โน้มไปในทางที่เห็นว่า เป็นสงครามที่ประสบความสำเร็จล้มเหลว บ้างก็ว่า ปธน.บุชพ่ายแพ้ในสงคราม โดยนอกจากจะทำให้มีคนล้มตายไปเป็นจำนวนนับหมื่น เสียเงินงบประมาณไปมากมายมหาศาล และแทนที่จะสามารถยุติหรือกวาดล้างกลุ่มก่อการร้ายให้หมดสิ้นไป กลับยังทำให้กลุ่มที่ได้ชื่อว่าเป็นกลุ่มก่อการร้ายกลับมีพันธมิตรและมีกำลังมากขึ้น ขณะที่สงครามก็ยังคงดำเนินต่อไป และบ้างก็ว่าสงครามที่นี้ได้เข้าสู่ภาวะสงครามกลางเมืองแล้ว สหรัฐและพันธมิตรยังไม่สามารถถอนกำลังทหารออกจากอิรัก แต่กลับยิ่งต้องเพิ่มและมีการเรียกร้องให้เพิ่มทั้งกำลังทหาร และอาวุธยุทโธปกรณ์ลงไปมากขึ้นอีก (*The War on Terror, Five Year on: An Era of Constant Warfare, By The Independent / UK 040906; Five Year In, Bush Losing Terror War, By The Inter Press Service 090906, Thousands Demonstrate at UN Against Iraq War, Bush, AP 190906*)

สรุปความเคลื่อนไหวที่น่าสนใจในสหรัฐ

-รัฐบาลสหรัฐนำโดย ประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู. บุช ถูกวิพากษ์วิจารณ์และต่อต้านอย่างหนักจากบุคคลหลายกลุ่มและประชาชนอเมริกันโดยทั่วไป

มีความเคลื่อนไหวจากในวงการต่างๆ ดังนี้

1) **คณะกรรมการการข่าวกรองของวุฒิสภาสหรัฐ เผยรายงาน** ระบุว่าไม่มีหลักฐานใดที่ปรากฏว่า อดีตประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู. บุช มีสายติดต่อสัมพันธ์กับกลุ่มก่อการร้าย อัล กอิดะห์ ก่อนเกิดสงครามอิรักเมื่อปี 2003 ซึ่งเป็นเรื่องที่ผู้นำสหรัฐใช้เป็นข้ออ้างที่สำคัญในการเปิดสงครามต่อต้านผู้ก่อการร้ายกับประเทศอิรักในครั้งนั้น นอกเหนือจากเรื่องที่ว่ารัฐบาลอิรักครอบครองอาวุธที่มีศักยภาพทำลายล้างสูง ซึ่งไม่ได้พบหลักฐานว่ามีแต่อย่างใด (No Queda-Saddam Link: Senate Report, สำนักข่าว เอเอฟพี 090606)

2) **คอลิน พาวเวลล์ อดีตรัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐ** ซึ่งเป็นนายพลสี่ดาวที่ได้รับความเชื่อถือจากคนอเมริกันและนายทหารสหรัฐอย่างสูง ส่งจดหมายเปิดผนึกถึงวุฒิสมาชิก จอห์น แมคเคน สังกัดพรรครีพับลิกัน คัดค้านและประณามร่างกฎหมายใหม่ของการทำเนียบขาว ที่อนุญาตให้ศาลทหารสามารถดำเนินการสอบสวนโดยการบีบบังคับผู้ต้องขังกลุ่มก่อการร้าย อัล กอิดะห์ ได้ นายพลพาวเวลล์เตือนว่า จะเป็นความผิดพลาดอย่างมหันต์ของสหรัฐ เพราะจะเป็นพฤติกรรมที่ขัดต่อสนธิสัญญาเจนีวาอย่างสิ้นเชิง “โลกกำลังเริ่มที่จะสงสัยพื้นฐานทางจริยธรรมของการทำสงครามต่อต้านการก่อการร้ายของสหรัฐมากขึ้นทุกทีแล้ว” เขากล่าวในจดหมาย (เดอะ การ์เดียน / ยูเค 150906)

3) **การรั่วไหลของข้อสรุปจากเอกสารองค์การสืบราชการลับของสหรัฐ** ที่ระบุว่าสงครามในอิรักได้ก่อให้เกิดคลื่นลูกใหม่ของกลุ่มหัวรุนแรงชาวอิสลาม และทำให้เกิดความกลัวจากลัทธิการก่อการร้ายเพิ่มขึ้นทั่วโลก ซึ่งข้อสรุปดังกล่าวได้สั่นสะเทือนเสาหลักที่ค้ำจุนฐานนโยบายสำคัญของพรรครีพับลิกัน อย่างแรง ก่อนการเลือกตั้งกลางเทอมที่จะมาถึงในอีกไม่นานนี้ (Leak Intelligence Report Rocks Bush Election Stance, AFP 240906)

4) **อดีตประธานาธิบดีจิมมี คาร์เตอร์ของสหรัฐ ซึ่งรัฐบาล ปธน. บุช เป็นรัฐบาลที่นำความอับอายสุดต่อหน้านานาชาติประเทศมาสู่สหรัฐ** รายงานข่าวเมื่อวันที่ 29 ก.ย. ระบุว่า อดีต ปธน. คาร์เตอร์ กล่าวว่าที่รัฐเนวาดา ระหว่างการช่วยหาเสียงในการแข่งขันเลือกตั้งวุฒิสมาชิกของบุตรชาย เขากล่าวว่า ประเทศสหรัฐในปัจจุบันอยู่ในภาวะแตกแยกอย่างร้ายแรง อย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน “ข้าพเจ้ารู้สึกอับอายอย่างลึกซึ้งในฐานะที่สหรัฐเป็นชาติที่ยกย่องสิทธิพลเมืองที่สำคัญ แต่รัฐบาลอเมริกันกลับถูกพิพากษาไปทั่วโลกว่าเป็นนักบิดเบือนสิทธิพลเมืองรายใหญ่ที่สุดในโลก” และว่า “สิ่งที่ได้เกิดขึ้นมาชั่วระยะ 5 ปีมานี้ ได้นำความเข็ดขยาดและความอับอายสุดต่อหน้าชาวโลกมาสู่ประเทศชาติอันยิ่งใหญ่ของเรา” อดีต ปธน. คาร์เตอร์ ยังได้วิจารณ์รัฐบาลบุชว่าได้ปฏิเสธหรือละทิ้ง “ข้อตกลงเรื่องการควบคุมอาวุธนิวเคลียร์ทุกข้อที่เคยเจรจามานับตั้งแต่ยุคของอดีต ปธน. ไอเซนฮาวเวอร์” อย่างโจ่งแจ้ง และได้ตัดขาดความพยายามทั้งหมดที่จะเจรจาสันติภาพกับอิหร่าน เกาหลีเหนือและปาเลสไตน์ (สำนักข่าว เอพี 290906)

5) วันที่ 11 ก.ย. ที่ผ่านมา สำนักข่าวเอเอฟพี ได้สำรวจรวบรวมการแสดงทัศนะของสื่อผ่านบทนำพบว่าสื่อมวลชนสำคัญๆ ทั่วโลกต่างวิพากษ์วิจารณ์วิธีการตอบโต้เหตุการณ์ 9/11 ของสหรัฐ สื่อเหล่านั้นได้วิจารณ์รัฐบาลบุชว่าดำเนิน “สงครามต่อต้านการก่อการร้าย” อย่างห่วยๆ และเหยียบย่ำเจตนารมณ์ที่ดีงามของโลกด้วยการรุกรานอิรัก โดย **ไฟแนนเชียล ไทมส์** กล่าวว่า “การที่รัฐบาลบุชเหยียบย่ำกฎหมายระหว่างประเทศและสนธิสัญญาเจนีวา ขณะเดียวกันก็ยกเลิกเสรีภาพพลเรือนและขยายอำนาจผู้ปกครองในประเทศของตน นั้นได้ก่อความเสียหายอย่างใหญ่หลวงไม่เพียงแต่ต่อชื่อเสียงความน่าไว้วางใจของอเมริกาเท่านั้น แต่ร้ายแรงยิ่งกว่าคือได้ทำลายอำนาจที่โดดเด่นแห่งค่านิยมของตะวันตกลงไปยังอย่างย่อยยับ”

ส่วนหนังสือพิมพ์รายวัน *ฮันเดลสบลัตต์ ของเยอรมนี* ระบุว่า สงครามอิรักผิดพลาดตั้งแต่เริ่มแรก ที่ทำในนามของเหตุการณ์วันที่ 11 ก.ย.

ขณะที่ *El Pais ของสเปน* ระบุว่า รัฐบาลบุชใช้การโจมตีเพื่อยัดเยียดนโยบายต่างประเทศแบบอนุรักษ์นิยมใหม่ของตน “ผลที่ออกมาหลังจาก 5 ปี คือโลกมีอันตรายมากขึ้น” หนังสือพิมพ์อาหรับหลายฉบับ ระบุว่า การรณรงค์ด้วยสงครามบุกอิรักของสหรัฐ ได้ผลักดันโลกเข้าไปใกล้การเกิดปะทะกันทางวัฒนธรรมระหว่างตะวันตกกับโลกมุสลิม

หนังสือพิมพ์ เดลี สตาร์ ของเลบานอน ระบุว่า แทนที่บุชจะโดดเดี่ยวและกวาดล้างพวก อัลกออิดะห์ ให้หมดสิ้นไป เขากลับได้สร้างศัตรูใหม่ขึ้นมามากมาย ในการทำสงครามกับผู้ก่อการร้ายที่ขยายวงออกไปเรื่อยๆ

หนังสือพิมพ์กึ่งราชการ อัล-อาราม ของอียิปต์ เขียนว่า “เมื่อ 5 ปีที่แล้ว ประวัติศาสตร์โลกเปลี่ยนแปลงถึงสองครั้งซ้อน ครั้งหนึ่งอยู่ในมือของบิน ลาดินและแก๊ง และอีกครั้งหนึ่ง ในมือของ บินบุชและคณะรัฐบาลของเขา”

ส่วน *เดอะ อัล-กษาด รายวันของจอร์แดน* เขียนว่า “คณะรัฐบาลของ จอร์จ ดับเบิลยู. บุช ใช้มันสมองที่ไร้การล้างแค้นมาจัดการกับปัญหาการก่อวินาศภัย 9/11 และได้แปรโลกทั้งโลกให้กลายเป็นสนามรบ”

ในปากีสถาน *หนังสือพิมพ์ นิวส์ เดลี* เขียนในคอลัมน์บทสนทนาโดยขึ้นหัวเรื่องว่า “ห้าปีที่ไม่ได้อะไรเลย” และว่า “หลายคนคงจะเห็นพ้องว่า โลกเป็นที่ที่มีอันตรายมากขึ้น และสหรัฐก็ไม่มีวิสัยทัศน์ว่าจะสามารถเอาชนะในสงครามต่อต้านการก่อการร้ายครั้งนี้ได้เลย” (สำนักข่าว เอเอฟพี 110906)

-ประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู. บุช แห่งสหรัฐ มีท่าทีแข็งกร้าวระหว่างการกล่าวปราศรัยเนื่องในโอกาสครบรอบ 5 ปี เหตุวินาศกรรม 11 ก.ย.

ที่กรุงวอชิงตัน ดีซี เมื่อวันที่ 11 ก.ย. ปธน. บุชได้เรียกร้องให้ชาวอเมริกันละทิ้งความคิดเห็นที่แตกต่าง และร่วมกันเพื่อผ่านการทดสอบของประวัติศาสตร์ให้ได้ และย้ำว่า สหรัฐไม่ได้ต้องการสงครามนี้ และชาวอเมริกันทุกคนต่างปรารถนาให้สงครามนี้สิ้นสุดลง แต่สงครามจะไม่มีทางจบสิ้น ตราบใดที่ไม่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายมีชัย... ปธน. บุชยังกล่าวด้วยว่า สงครามกวาดล้างการก่อการร้าย เป็นมากกว่าการต่อสู้ทางการทหาร เพราะมันเป็นสงครามที่จะกำหนดโฉมหน้าของศตวรรษใหม่ และชะตาของผู้คนหลายล้านคนทั่วโลก สงครามนี้ยังเป็นการต่อสู้ทางความคิดของยุคศตวรรษที่ 21 เป็นการต่อสู้ทางอารยธรรม และเพื่อรักษาวินัยชีวิตของประเทศเสรี... และยังคงย้ำยืนยันว่า “ขัดดัม” อดีตผู้นำอิรัก ยังเป็นภัยคุกคามที่โลกไม่ควรจะเสี่ยงด้วย และไม่ว่าจะเกิดความผิดพลาดอะไรในอิรัก แต่การถอนทหารออกจากอิรักจะเป็นความผิดพลาดร้ายแรงที่สุด” ปธน. บุชกล่าว (ฐานเศรษฐกิจ 140906)

-ประธานาธิบดีบุชแห่งสหรัฐ มีท่าทีอ่อนลงกับปัญหากรณีพิพาทกับอิหร่าน ระหว่างการกล่าวปราศรัยในที่ประชุมองค์การสหประชาชาติ

เมื่อวันที่ 19 ก.ย. 2006 วอชิงตันโพสต์ของสหรัฐ รายงานว่า ในการกล่าวปราศรัยในที่ประชุมสมัชชาใหญ่องค์การสหประชาชาติเมื่อวันที่ 19 ก.ย. 2006 ปธน. บุช ผู้นำสหรัฐ ใช้ท่าทีที่ประนีประนอมมากขึ้นเมื่อพูดถึงประเด็นปัญหานิวเคลียร์ โดยกล่าวว่า สหรัฐนั้น “ไม่มีอะไรที่จะคัดค้านความพยายามของอิหร่านที่จะดำเนิน ‘โครงการพลังงานนิวเคลียร์อย่างสันติที่แท้จริง’” และบอกกับประชาชนอิหร่านว่า เขานั้นตั้งตารอ “วันที่พวกคุณจะมีชีวิตอยู่อย่างเสรี และวันที่สหรัฐและอิหร่านจะเป็นเพื่อนที่ดีต่อกัน รวมทั้งเป็นหุ้นส่วนที่ใกล้ชิดสนิทสนมในการปฏิบัติภารกิจเพื่อสันติภาพ” ในการปราศรัยครั้งนี้ ปธน. บุชได้เร่งเร้าให้โลกสนับสนุนกองกำลังแห่งความเป็นกลางและเพื่อปฏิรูปภูมิภาคตะวันออกกลาง และว่า เขาต้องการพูดโดยตรงถึงประชาชนในภูมิภาคตะวันออกกลางทั้งหมด ให้ความมั่นใจแก่ชาวอิรัก เลบานอน และอาฟกานิสถาน ว่าสหรัฐจะยังคงสนับสนุนความพยายามของพวกเขาที่จะสร้างประเทศประชาธิปไตยใหม่ ขณะเดียวกันได้บอกกับประชาชนชาวซีเรียว่า รัฐบาลของพวกเขา “ให้การสนับสนุนกลุ่มฮามาส และอิซฮอลละห์ ซึ่งจะ” ทำให้ประเทศของท่านตกเป็นเครื่องมือของอิหร่าน” (In UN Bush Softens Tone on Iran วอชิงตัน โพสต์ 200906)

สรุปสถานการณ์และความเคลื่อนไหวการเมืองในภูมิภาคตะวันออกกลาง

ในช่วงเดือน ก.ย. ที่ผ่านมา สถานการณ์และความเคลื่อนไหวทางการเมืองในภูมิภาคตะวันออกกลาง มีหลายเรื่องที่น่าสนใจและติดตาม โดยสรุป ดังนี้

-ประเด็นสถานการณ์ความขัดแย้งเลบานอน-อิสราเอล

บรรดาประเทศพันธมิตร ได้ทะยอยส่งทหารเข้าร่วมในกองกำลังชั่วคราวของสหประชาชาติในเลบานอน หรือ UNIFIL มีรายงานข่าวช่วงเดือน ก.ย. 2006 ระบุว่า กลุ่มประเทศยุโรปซึ่งได้ให้คำมั่นว่าจะส่งกองทหารมาร่วมประมาณ 7,000 คน ประกอบด้วยจากฝรั่งเศส 2,000 คน สเปน 1,100 คน เยอรมนีสัญญาว่าจะส่งกองทหารทั้งเรือและอากาศรวม 3,000 คน ซึ่งมีรายงานข่าวเมื่อวันที่ 21 ก.ย. ว่าเรือรบของเยอรมนีกำลังมุ่งหน้าสู่เลบานอน ส่วนทหารอีกประมาณเกือบพันคน รายงานว่าจะมาจากอิตาลี โดยบางส่วนได้มาถึงทางใต้ของเลบานอนแล้วเมื่อวันที่ 2 ก.ย. ส่วนประเทศทางเอเชียที่ได้ให้คำมั่นจะส่งทหารเข้าร่วมแล้ว เช่น อินโดนีเซีย และจีน จะส่งมาประเทศละ 1,000 คนด้วย ด้านกำลังทหารของเลบานอนเอง ประมาณ 10,000 คน ก็ได้เคลื่อนมาประจำบริเวณพรมแดนภาคใต้ของเลบานอนแล้วเช่นกัน

ด้านกองทัพอิสราเอลได้ทะยอยถอนออกจากภาคใต้ของเลบานอนจนหมดสิ้นเมื่อวันที่ 1 ต.ค. และมีความเคลื่อนไหวอื่นในช่วงนี้คือ **ทางการอิสราเอลยอมประกาศยกเลิกการปิดล้อมเลบานอนทั้งทางอากาศและภาคพื้นดินที่ดำเนินมา 2 เดือนเต็ม** เมื่อวันที่ 8 ก.ย. และต่อมาในวันที่ 13 ก.ย. มีรายงานข่าวว่ามีนายพลคนสำคัญของอิสราเอล คือพลเอกอูดี อาดัม ซึ่งรับผิดชอบการสู้รบกับกลุ่มฮิซบอลเลาะห์ในภาคใต้ของเลบานอนในสงครามครั้งล่าสุด ได้ขอลาออกจากตำแหน่ง เนื่องจากถูกสื่อมวลชนอิสราเอลวิพากษ์อย่างรุนแรงที่ไม่สามารถเผด็จศึกกลุ่มติดอาวุธฮิซบอลเลาะห์ได้สำเร็จ นอกจากนั้น ยังมีผู้นำทั้งทางการเมืองและทหารระดับสูงของอิสราเอลถูกวิจารณ์อย่างหนัก รวมทั้งนายกรัฐมนตรีเอฮุด โอลเมิร์ต จนทำให้ต้องตั้งคณะกรรมการอำนวยการไต่สวนเกี่ยวกับเรื่องสงครามกับเลบานอนขึ้น เพื่อทำความเข้าใจในประเด็นต่างๆ ต่อสาธารณชน

ทางด้านกลุ่มฮิซบอลเลาะห์ ได้มีการชุมนุมเพื่อฉลองชัยชนะในการศึกสงครามกับอิสราเอลในกรุงเบรุต โดยมีประชาชนกว่า 800,000 คน ส่วนใหญ่เป็นมุสลิมชีอะห์เข้าร่วม โดยชีค ฮัสซัน นาสรุลเลาะห์ ผู้นำกลุ่มฮิซบอลเลาะห์ซึ่งปกติจะอยู่ในที่หลบซ่อน ได้ออกมาปรากฏตัวร่วมฉลองด้วย แม้ว่าเขาถูกหมายเอาชีวิตจากอิสราเอลและทางการเลบานอน และในที่ชุมนุมเขาได้ประกาศว่า กลุ่มฮิซบอลเลาะห์จะยังไม่วางอาวุธ (ตามมติของสหประชาชาติ) จนกว่าเลบานอนจะมีรัฐบาลใหม่ เขาระบุว่าต้องเป็น “รัฐบาลเอกภาพแห่งชาติ” โดยเขาชี้ว่า รัฐบาลเลบานอนชุดปัจจุบันไม่สามารถปกป้องเลบานอน หรือฟื้นฟูเลบานอน หรือรวมเลบานอนให้เป็นเอกภาพได้ และกล่าวด้วยว่า บัดนี้ กลุ่มฮิซบอลเลาะห์ได้หยั่งยึดนัยขึ้นมามากครั้งบนซากปรักหักพังของสงครามแข็งแกร่งกว่าเดิม “ฮิซบอลเลาะห์ได้ฟื้นฟูสมรรถนะทั้งทางทหารและองค์การจัดตั้ง แข็งแกร่งกว่าก่อนวันที่ 12 ก.ค.” (วันที่อิสราเอลบุกภาคใต้เลบานอน)

กองกำลังสหประชาชาติ พบว่ากองทัพอิสราเอลได้ปล่อยทิ้งระเบิดพวงที่ยังไม่ระเบิดนับล้านลูกไว้ในสนามรบทางภาคใต้ของเลบานอน ซึ่งจะกลายเป็นอุปสรรคที่จะทำให้การเดินทางกลับสู่บ้านเกิดของประชาชนเลบานอนที่ลี้ภัยสงครามออกไปประมาณ 200,000 คน ต้องล่าช้าไปอีกถึงประมาณ 2 ปี จากกำหนดเดิมที่ตั้งไว้เพียง 12 เดือน และทางการอิสราเอลไม่ได้ให้ข้อมูลที่เพียงพอต่อการกู้ระเบิดเหล่านี้แต่อย่างใด (บีบีซี 270906)

-ประเด็นสถานการณ์ความขัดแย้งกรณีนิวเคลียร์อิหร่าน

ในช่วงเดือน ก.ย. สถานการณ์ค่อนข้างคลี่คลายลงกว่าที่คาดกัน ทั้งๆ ที่อิหร่านไม่ยอมปฏิบัติตามมติของคณะมนตรีความมั่นคงยูเอ็น ที่ขีตเส้นตายให้ยุติการเพิ่มสมรรถนะนิวเคลียร์ภายในวันที่ 31 ส.ค. ที่ผ่านมา และได้เสนอ

เงื่อนไขการยอมรับร่วมได้จะเจรจาว่า บรรดามหาอำนาจตะวันตกจะต้องยุติการเคลื่อนไหวเพื่อคว่ำบาตรอิหร่านในคณะมนตรีความมั่นคงก่อน **ประเทศมหาอำนาจโลกทั้ง 6 มีการประชุมกันอีกครั้งเมื่อวันที่ 7 ก.ย. ที่กรุงเบอร์ลิน** กลุ่มประเทศตะวันตก ได้แสดงความไม่พอใจต่อท่าทีของทางการอิหร่าน แต่ก็ไม่มีมติอะไรออกมา รัสเซียและจีน ซึ่งเป็นพันธมิตรทางเศรษฐกิจและการค้าที่สำคัญของอิหร่าน ยังคงไม่เห็นด้วยกับการคว่ำบาตร

ขณะเดียวกัน ฝรั่งเศสก็ได้สร้างความประหลาดใจครั้งใหญ่เมื่อประธานาธิบดี **จาส์ ซีราค ออกมาประกาศศุภว่า ฝรั่งเศสไม่เห็นด้วยกับการคว่ำบาตรอิหร่าน** “ข้าพเจ้าไม่เคยชอบการคว่ำบาตร และไม่เห็นว่า การคว่ำบาตรจะเกิดมีผลอะไรขึ้นมา” (*France Now Opposes Iran Punishment, The Los Angeles Times 190906*) ท่าทีของฝรั่งเศสดังกล่าว ปรากฏออกมาในช่วงเวลาเดียวกับที่มีข่าวว่า ปธน. บุช แสดงท่าทีที่อ่อนลงในปัญหากรณีพิพาทกับอิหร่าน ในระหว่างการปราศรัยในที่ประชุมสมัชชาใหญ่องค์การสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 19 ก.ย. (*In U.N. Speech, Bush Softens Tones on Iran, Washington Post, 200906*)

นอกจากนั้น ก่อนหน้านั้นเล็กน้อยเมื่อวันที่ 14 ก.ย. หนังสือพิมพ์หลายฉบับ ทั้งวอชิงตัน โพสต์, เดอะ ลอนดอน ไทมส์, เดอะ การ์เดียน (ยูเค), บีบีซี, และ ดอยช์ เวลล์ ของเยอรมัน เป็นต้น ตีพิมพ์ข่าวเจ้าหน้าที่ยูเอ็นออกมาโจมตีรายงานของคณะกรรมการข่าวกรองสภาผู้แทนของสหรัฐเกี่ยวกับโครงการนิวเคลียร์ของอิหร่านที่เปิดเผยเมื่อวันที่ 23 ส.ค.ว่า “มีข้อผิดพลาด” และ “บิดเบือน” การที่รายงานของคณะกรรมการระบุว่า อิหร่านได้พัฒนาสมรรถนะยูเรเนียมถึงระดับสามารถนำไปสร้างอาวุธนิวเคลียร์ได้ โดยในข้อเท็จจริงตามรายงานของเจ้าหน้าที่องค์การปรมาณูสากล (ไอเออีเอ) ระบุว่าพบว่ามีการพัฒนาสมรรถนะยูเรเนียมเพียงปริมาณน้อยและในระดับที่ต่ำๆ เท่านั้น (*US Iran Report Branded Dishonest, BBC News 140906*)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีรายงานข่าวในเรื่องท่าทีที่อ่อนลงของผู้นำสหรัฐต่อกรณีอิหร่าน แต่ก็ยังคงมีรายงานข่าวความพยายามของสหรัฐที่จะบีบอิหร่านด้วยวิธีทางอื่นๆ ออกมาเป็นระยะๆ เช่น ข่าว **รมต.คลังสหรัฐออกมาเตือนบรรดาธนาคารชาติตะวันตกทั้งหลาย ถึงความเสี่ยงอันจะเกิดขึ้นจากการทำธุรกิจกับบริษัทของอิหร่านกว่า 30 แห่ง** ที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งอาวุธอำนาจทำลายล้างสูงในอิหร่าน (*US Warns Banks Against Iranian Nuclear Firms, The Guardian (UK), 180906*)

-ประเด็นสถานการณ์และความเคลื่อนไหวอิสราเอล-ปาเลสไตน์

ในช่วงเดือน ก.ย. มีความเคลื่อนไหวที่ดึงดูดความสนใจมากที่สุดคือ

-ความล้มเหลวของการจัดตั้งรัฐบาลเอกภาพแห่งชาติปาเลสไตน์

ความพยายามที่จะจัดตั้งรัฐบาลผสม ที่แชร์อำนาจกันระหว่างกลุ่มฮามาส ซึ่งมีเสียงข้างมากในสภา กับกลุ่มฟาตาค์ซึ่งเป็นกลุ่มอำนาจเก่าที่พ่ายแพ้การเลือกตั้งไปเมื่อเดือน ม.ค. ปีนี้ หรือที่ใช้ชื่อเรียกว่า “**รัฐบาลเอกภาพแห่งชาติ**” ซึ่งจะมีอิสมาอีล ฮานียะห์ ยังคงดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และจะมีการจัดตั้งคณะรัฐบาลใหม่ที่ประกอบด้วยรัฐมนตรีที่จัดสรรจากกลุ่มการเมืองต่างๆ ทั้งฮามาส ฟาตาค์ และกลุ่มอื่นๆ รวมทั้งนักการเมืองอิสระ ทั้งนี้ นโยบายของรัฐบาลใหม่ จะวางอยู่บนพื้นฐานข้อตกลงตามเอกสารที่ร่างโดยตัวแทนของทั้งสองกลุ่มที่ถูกขังอยู่ในคุก หรือ “เอกสารของนักโทษ” ซึ่งระบุว่ากลุ่มฮามาสต้องยอมรับอำนาจของ PLO (องค์การปลดปล่อยปาเลสไตน์) ที่ได้ลงนามข้อตกลงไว้กับอิสราเอลตั้งแต่ปี 1993 (สมัยนายยัตเซอร์ อาราฟัตเป็นผู้นำ) และข้อตกลงสันนิบาตอาหรับ ปี 2002 ซึ่งเรียกร้องให้ประเทศทั่วทั้งภูมิภาคตะวันออกกลางยอมรับอิสราเอลภายใต้เงื่อนไขที่แน่นอน รวมถึงการที่อิสราเอลต้องถอนออกจากดินแดนที่ยึดครองไปเมื่อปี 1967 (ประกอบด้วย เวสต์แบงก์-ฉนวนกาซาและที่ราบสูงโกลัน) โดยที่ทางกลุ่มฮามาสหวังว่า จะช่วยแก้ปัญหาวิกฤติการณ์งบประมาณที่เกิดจากตัดเงินช่วยเหลือจากประเทศตะวันตกที่ผ่านมาทางรัฐบาลอิสราเอล และรัฐบาลปาเลสไตน์ที่สูญเสียอำนาจโดยการนำของประธานาธิบดีอับบาส

แต่ที่ว่า ความพยายามที่จะจัดตั้งรัฐบาลผสมต้องมีอันล้มเหลวลงไปอีกครั้ง เนื่องจากทั้งสองฝ่ายยังไม่เปลี่ยนแปลงจุดยืนของตน กล่าวคือ เมื่อสวลงไปที่ให้ข้อพบว่าการกลุ่มฮามาสซึ่งเป็นแกนหลักของการจัดตั้งรัฐบาลผสม กับอิสราเอลและพันธมิตรตะวันตกซึ่งเป็นคู่ความขัดแย้งกัน ยังคงยืนอยู่บนจุดยืนเดิมของตน

จากการตอบคำถามผู้สื่อข่าวเมื่อวันที่ 12 ก.ย. ที่ว่ารัฐบาลใหม่จะเจรจากับอิสราเอลหรือไม่ นายกรัฐมนตรีฮานินียห์ตอบว่า “ไม่ การเจรจาต้องดำเนินการกับกลุ่ม ฟิแอลโอ ไม่ใช่กับรัฐบาล” ขณะที่โฆษกรัฐบาลใหม่ก็ได้กล่าวซ้ำอีกว่า “รัฐบาลผสมชุดใหม่ของปาเลสไตน์จะ ‘ไม่มีปัญหา’ ที่จะเปิดการเจรจากับอิสราเอลที่เป็นรัฐบาลบนพรมแดนก่อนสงคราม ปี 1967 และปาเลสไตน์ก็พร้อมที่จะเป็นรัฐอิสระบนดินแดนที่อิสราเอลยึดครองไปในปี 1967 ด้วย”

และก่อนหน้านี้ โฆษกกลุ่มฮามาสในฉนวนกาซา ชีวว่า รัฐอาหรับทั้งหลายจะยอมรับอิสราเอลต่อเมื่ออิสราเอลถอนออกจากดินแดนยึดครองปี 1967 และแก้ปัญหาผู้ลี้ภัยแล้วเท่านั้น

ขณะเดียวกัน ฝ่ายอิสราเอล ก็ได้เตรียมที่จะรุกทางการทูต เพื่อประกันว่ารัฐบาลใหม่จะไม่ได้รับการยอมรับจากประชาคมสากล ถ้าหากยังไม่ยินยอมปฏิบัติตามเงื่อนไข 3 ข้อที่เสนอโดยกลุ่ม “บิกโฟร์” (The Quartet – สหรัฐ อียู สหประชาชาติ และรัสเซีย) เสนอไว้ นั่นคือ ยอมรับการดำรงอยู่ของอิสราเอล ยุติการใช้ความรุนแรง และยอมรับข้อตกลงระหว่างอิสราเอลกับฟิแอลโอ ที่ทำมาก่อนหน้านี้ (*Hamas on the brink of deal to lead new coalition in move to end funding crisis, The Guardian 050906, Unity, not recognition, Economist 120906, U.S.: Deal on Unity Gov't Doesn't Meet Quartet Terms, Haaretz Correspondents and Reuters 130906*)

อย่างไรก็ตาม มีความเคลื่อนไหวบางประการที่น่าจับตาและติดตามต่อไป คือ การที่ โทนี แบลร์ นายกรัฐมนตรีอังกฤษเดินทางไปเยือนถึงเขตเวสต์แบงก์ของปาเลสไตน์ในระหว่างวันที่ 8-10 ก.ย. เพื่อช่วยในกระบวนการหารือเพื่อตั้งรัฐบาลผสม เขาเป็นผู้นำประเทศมหาอำนาจคนแรกที่กำลังจะสนับสนุนรัฐบาลปาเลสไตน์ใหม่ที่มีการแชร์อำนาจกัน แม้ว่าจะประกอบด้วยรัฐมนตรีที่มาจากกลุ่มฮามาส ขณะที่ ปธน. บุช ผู้นำสหรัฐ ปราบกฏมีท่าทีที่อ่อนลงในการกล่าวปราศรัยในที่ประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ โดยได้ยอมรับการมีสองรัฐเป็นข้อยุติในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในตะวันออกกลาง ในช่วงเดียวกันมีรายงานข่าวว่า ทางด้านกลุ่มฮามาสโดยอาห์เหม็ด ยูสซุฟ ที่ปรึกษาอาวุโสของ ฮานินียห์ กล่าวว่า “รัฐบาลและขบวนการฮามาสไม่เห็นด้วยกับการยอมรับอิสราเอล จุดยืนของเราในการแก้ปัญหาวิกฤตินี้คือการหยุดยิง 10 ปี (กับรัฐยิว) ซึ่งจะเป็นผลดีต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรือง” อนึ่ง รายงานข่าวช่วงปลายเดือน ชี้ให้เห็นถึงการเตรียมเปลี่ยนยุทธศาสตร์ของสหรัฐในการแก้ปัญหาตะวันออกกลางใหม่ ซึ่งบ่งชี้ว่า สหรัฐจะใช้กลุ่มประเทศที่เป็นกลางในภูมิภาคนี้ต่อสู้กับกลุ่มสุดโต่ง (*Rice sees moderates as key to Mideast, The Washington Times 290906*)

-ประเด็นสถานการณ์ในอิรัก ในช่วงเดือน ก.ย.

นอกเหนือจากความเคลื่อนไหวใหญ่ๆ จากมุมมองการเมืองระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศดังที่กล่าวมาแล้วสถานการณ์ทั่วไปในอิรักยังคงมีความรุนแรงเกิดขึ้นเป็นรายวัน ระหว่างกลุ่มต่างๆ ซึ่งมีความระแวงไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ขณะที่กองกำลังต่างชาติยังคงปฏิบัติการตามจุดต่างๆ อยู่ในอิรัก และความเคลื่อนไหวอื่นๆ ที่ควรติดตาม ดังนี้

-เหตุการณ์ความรุนแรงยังเกิดขึ้นเป็นรายวันในอิรัก

ในช่วงเดือน ก.ย. ที่ผ่านมา ยังคงเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงขึ้นไม่เว้นแต่ละวันในอิรัก เช่น ชาวเมื่อวันที่ 13 ก.ย. สำนักข่าว เอบีซี รายงานการพบศพผู้เสียชีวิตโดยถูกทรมานและสังหารรวมทั้ง 65 ศพทั่วกรุงแบกแดด ต่อมาในวันที่ 16 ก.ย. สำนักข่าวรอยเตอร์รายงานว่า ตำรวจแบกแดดก็รายงานว่ามีอีก 47 ศพทั่วกรุงเช่นกัน ส่วนใหญ่ถูกมัดมือ-เท้าและถูกยิง สันนิษฐานว่า การฆ่าอย่างโหดร้ายที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องเหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อก่อให้เกิด

สงครามกลางเมืองในอิรัก (รอยเตอร์ส 160906) นอกจากนั้น ยังมีรายงานผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ระเบิดโดยสารและคาร์บอมบ์ โดยมีผู้เสียชีวิตครั้งละไม่ต่ำกว่าสิบคนขึ้นไป (บีบีซี, เอบีซี นิวส์ 170906, รอยเตอร์ส บีบีซี, 230906)

-ความเคลื่อนไหวของกลุ่มชาวเคิร์ดทางเหนือของอิรัก

มีรายงานข่าวจาก บีบีซี เมื่อวันที่ 20 ก.ย. ว่า **อิสราเอลฝึกซ้อมรบให้กับกองกำลังชาวเคิร์ดบริเวณตอนเหนือของอิรัก** โดยมีภาพเป็นหลักฐานแสดงว่าผู้เชี่ยวชาญของอิสราเอลกำลังฝึกอบรบทหารชาวเคิร์ดดังกล่าว และมีข่าวต่อมาในวันที่ 27 ก.ย. ว่า กลุ่มเคิร์ด และอาหรับต่อสู้เพื่อแย่งชิงเมือง โมซูล ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของอิรัก เป็นเมืองใหญ่อันดับ 3 ของประเทศ ซึ่งรายงานข่าวกล่าวว่า จนถึงปัจจุบันนี้ มีชาวเคิร์ดจำนวนถึง 7 หมื่นคนแล้วได้อพยพหนีออกไปจากเมืองเนื่องจากได้รับจดหมายข่มขู่พร้อมกระสุนปืนให้ออกจากพื้นที่ รองผู้ว่ารัฐโมซูล ซึ่งเป็นชาวเคิร์ด กล่าวว่า ปัญหาที่เกิดขึ้น “ไม่มีทางแก้ได้ ยกเว้นแต่การแบ่งแยกเมือง” (The Independent 270906) อนึ่ง เมื่อวันที่ 20 ก.ย. มีรายงานข่าวว่า **ทางการอิรักได้ปิดสำนักงานของกลุ่มแบ่งแยกดินแดนเคิร์ดซึ่งที่กระจายอยู่ตามที่ต่างๆ ในอิรัก** โดยชี้ว่า เป็นกลุ่มที่มีการดำเนินการที่ผิดกฎหมายตามแนวชายแดน เช่น ข้ามในเคื่อน ก..ย. รายงานว่ากลุ่มเคิร์ด ซึ่งเรียกตัวเองว่ากลุ่ม พีเคเค ได้ออกมาแสดงความรับผิดชอบในการวางระเบิดอย่างต่อเนื่องในแหล่งที่พักของนักท่องเที่ยวในตุรกี และในกรุงอิสตันบูล มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บประมาณ 15 ราย ดังนั้น ทางการอิรักจึงจำเป็นต้องดำเนินการปิดสำนักงานดังกล่าว เพื่อรักษาความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน (ซีเอ็นเอ็น 200906) ข่าววันที่ 30 ก.ย. ยังมีรายงานว่า กลุ่มเคิร์ดได้ประกาศยกเลิกการใช้ธงสัญลักษณ์ของประเทศอิรัก ซึ่งนับว่าเป็นการประกาศแยกเป็นกลุ่มอิสระอย่างแท้จริง (The Independent 300906)

-การกวาดล้างกลุ่มก่อการร้ายในอิรักของทหารอเมริกันร่วมกับทางการอิรัก

เมื่อวันที่ 24 ก.ย. สำนักข่าวตะวันตกรายงานว่า **กองทหารอเมริกันและกองกำลังทางการอิรัก สามารถจับกุมหัวหน้ากลุ่ม อัล กออิดะห์ ในอิรักที่เป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกับกลุ่ม อันซาร์ อัล-ชานนา ได้ทางตอนเหนือของกรุงแบกแดด** ซึ่งกลุ่มก่อการร้ายนี้มักอยู่เบื้องหลังการโจมตีทหารอเมริกัน การลอบวางระเบิดพลีชีพในอิรัก รายงานข่าวกล่าวว่า กลุ่ม อันซาร์ อัล-ชานนา นี้เป็นส่วนหนึ่งของมุจาฮิดีน ซึ่งเป็นองค์กรสาขาที่อยู่ภายใต้กลุ่มก่อการร้าย อัล กออิดะห์ ในอิรัก ซึ่งได้รับการก่อตั้งร่วมกับผู้ก่อการร้ายในจอร์แดน คือนาย อาบู มุซา ซากาวิ ซึ่งเสียชีวิตไปแล้วด้วยน้ำมันของกำลังอเมริกันในอิรัก (เอบีซีนิวส์ 240906)

-ความเคลื่อนไหวเพื่อถ่ายโอนงานให้เจ้าหน้าที่อิรัก

ข่าวกล่าวว่า **กองทหารอิตาลีที่ดูแลเขต ดิการ์ ของอิรัก ได้ทำหน้าที่ฝึกอบรบให้แก่ตำรวจและทหารอิรักประมาณ 1,000 คน เรียบร้อยแล้ว** และเตรียมถอนกำลังกลับประเทศภายใน 8 สัปดาห์ โดยที่ก่อนหน้านี้ได้มีพิธีรับมอบอำนาจในเขตดิการ์ ให้กับกองกำลังอิรักดูแลเอง ซึ่งนายกรัฐมนตรี มาลิกของอิรักได้กล่าวในพิธีรับมอบว่า เป็นวันที่ยิ่งใหญ่ และเขตดิการ์นี้นับเป็นเขตที่สองในทั้งหมด 18 เขต ที่อิรักรับมอบมาดูแลเอง ส่วนกำลังทหารของอังกฤษจำนวน 7,000 คน ยังคงอยู่และจะมีกำลังเต็มอัตราศึกเข้าดูแลเขตเมืองบาสรา ในด้านกองกำลังทหารสหรัฐปัจจุบันมีอยู่จำนวน 140,000 คน ที่ควบคุมดูแลพื้นที่ต่างๆ ในอิรัก คาดว่ายังคงอยู่จนถึงประมาณฤดูใบไม้ผลิปีหน้า (บีบีซี 210906)

สถานการณ์และความเคลื่อนไหวด้านพลังงาน-น้ำมัน

ในรอบเดือน ก.ย. 2549 ในภูมิภาคตะวันออกกลางและภาคเหนือของแอฟริกา มีความเคลื่อนไหวด้านพลังงาน และน้ำมันที่น่าติดตามโดยภาพรวม ในประเด็นด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการผลิตและการค้า การสร้างคลังเก็บสินค้า การขนถ่าย การแสวงหาแหล่งพลังงานเพิ่มเติม ตลอดจนเรื่องของความพยายามในการสร้างข่ายพลังงานเชื่อมโยงติดต่อกันในระดับระหว่างประเทศและภูมิภาคแห่งนี้ น่าสนใจอย่างยิ่ง

ราคาน้ำมัน และความเคลื่อนไหวของโอเปค

-ความเคลื่อนไหวราคาน้ำมันตลอดเดือนกันยายน 2549 อยู่ในทิศทางขาลงต่อไปอีก จากที่ราคาต่ำกว่า 68 ดอลลาร์ต่อบาร์เรล ในช่วงต้นเดือน ซึ่งลดลงมาแล้วประมาณ 10 ดอลลาร์ จากที่ขึ้นไปถึง 78.65 ดอลลาร์ต่อบาร์เรลเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2549 ลงมาอยู่ที่ต่ำกว่า 60 ดอลลาร์ต่อบาร์เรลในช่วงปลายเดือนกันยายน ในสถานการณ์ต่างๆ เช่น การไม่สามารถดำเนินการใดๆ กับอิหร่านเมื่อสิ้นสุดกำหนดเวลาที่ให้อิหร่านยุติโครงการนิวเคลียร์ ในช่วงต้นเดือน ก.ย. กับการประกาศของบริษัทน้ำมัน บีพี ของอังกฤษ ว่าแท่นขุดเจาะน้ำมันพุดโฮในอ่าวเม็กซิโก จะสามารถกลับสู่ภาวะการใช้งานได้ตามปกติเร็วกว่ากำหนด ขณะที่กลุ่มโอเปคแสดงความมุ่งมั่นที่จะรักษาระดับการผลิตไว้ที่ 28 ล้านบาร์เรลต่อวันไม่เปลี่ยนแปลง และท้ายสุดในช่วงปลายเดือน ก.ย. กรมพลังงานของสหรัฐอเมริการายงานว่า สำรองน้ำมันดิบของสหรัฐมีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ ซึ่งมีความหมายว่าอุปทานน้ำมันกำลังจะท่วมตลาด ทำให้ราคาน้ำมันดิ่งลงต่ำกว่า 60 ดอลลาร์ต่อบาร์เรล ในการซื้อขายในสัปดาห์สุดท้ายของเดือน ในช่วง 2 เดือนที่ผ่านมา ราคาน้ำมันได้ลดลงแล้วกว่า 20% ขณะที่ความกังวลในเรื่องอุปทานน้ำมันจะถูกกระเทือนจากปัญหาอิหร่านได้คลี่คลายไปแล้วระยะหนึ่ง

อนึ่ง รายงานข่าวเมื่อวันที่ 17 ก.ย. กลุ่มโอเปค คาดหมายในรายงานประจำเดือน ก.ย. ว่า อุปสงค์น้ำมันในปี 2007 ของโอเปคจะอยู่ที่ประมาณ 28.1 ล้านบาร์เรลต่อวัน น้อยกว่าที่คาดหมายไว้เมื่อเดือนที่แล้วประมาณ 2 แสนบาร์เรลต่อวัน โดยก่อนหน้านี้เมื่อวันที่ 12 ก.ย. มีรายงานสำนักข่าวหลายแห่งระบุว่า โอเปคได้ลดการผลิตน้ำมันโคเวต้าพิเศษจำนวน 5 แสนบาร์เรลต่อวันลงไปแล้ว เนื่องจากอุปสงค์น้ำมันดิบในตลาดลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในย่านภูมิภาคเอเชีย ซึ่งมักจะซื้อน้ำมันจากโคเวต้าพิเศษนี้ในช่วงที่ตลาดน้ำมันบูม และตัดคำสั่งซื้อเมื่อราคาน้ำมันตกต่ำลง รายงานข่าววันที่ 27 ก.ย. สำนักข่าวรอยเตอร์รายงานว่า กลุ่มโอเปคไม่มีหมายกำหนดการประชุมฉุกเฉินแต่อย่างใด หลังจากที่ราคาน้ำมันตกลงต่ำกว่า 60 ดอลลาร์ แต่ก็แสดงความเป็นห่วงว่า ราคาน้ำมันที่ต่ำลงอาจส่งผลกระเทือนต่อการลงทุนในอุตสาหกรรมนี้ การประชุมอย่างเป็นทางการครั้งต่อไปของโอเปคคือวันที่ 14 ธ.ค. 2006

อุปสงค์น้ำมันโลก และแนวโน้มอุปสงค์ในแก๊สธรรมชาติ

-องค์การพลังงานสากล หรือ ไออีเอ คาดการณ์อัตราการเติบโตของอุปสงค์น้ำมันโลกในปีนี้ (2006) ลดลง 100,000 บาร์เรลต่อวัน ทั้งนี้ เนื่องจากการบริโภคน้ำมันในสหรัฐและในเอเชียอยู่ในระดับต่ำกว่าที่คาดหมาย โดยอุปสงค์น้ำมันโลกในปัจจุบันอยู่ที่ 84.7 ล้านบาร์เรลต่อวัน และในปี 2007 อุปสงค์น้ำมันโลกจะขึ้นไปอยู่ที่ 86.2 ล้านบาร์เรลต่อวัน (เอเอ็มอีอินโฟ 130906) อนึ่ง จากการสำรวจสถิติข้อมูลโดย บริษัท บีพี ของอังกฤษ และรายงานประจำปีของ องค์การพลังงานสากล ระบุว่า โลกมีการบริโภคแก๊สธรรมชาติ 23.5% ของอัตราการบริโภคพลังงานชนิดต่างๆ ของโลก

-คาดว่าทั่วโลกจะบริโภคแก๊สธรรมชาติเพิ่มขึ้นเป็น 26.32% ภายในปี 2030 และการบริโภคแก๊สธรรมชาติในภูมิภาคตะวันออกกลางจะเพิ่มขึ้นกว่าเท่าตัวในระหว่างปี 2003 และ 2030 เนื่องจากกลุ่มประเทศผู้ส่งออกน้ำมันในภูมิภาคนี้ ตั้งใจที่จะส่งเสริมการใช้แก๊สธรรมชาติให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถส่งออกน้ำมันได้มากขึ้นนั่นเอง

-รายงานประจำปีขององค์การพลังงานสากล คาดการณ์ว่าภายในปี 2030 แก๊สธรรมชาติจะเข้ามาแทนที่น้ำมันในฐานะแหล่งพลังงานหลักสำหรับภาคอุตสาหกรรม โดยที่ปัจจุบัน ภาคอุตสาหกรรมบริโภคแก๊สธรรมชาติคิดเป็น 44% ของอัตราการบริโภคแก๊สธรรมชาติทั่วโลก และคาดว่าจะเพิ่มในอัตราปีละ 2.8% จนถึงปี 2030 ส่วนภาคพลังงานไฟฟ้าบริโภคแก๊สธรรมชาติคิดเป็น 31% ของอัตราการบริโภคทั่วโลก และคาดว่าจะเติบโตในอัตรา 2.9% ต่อปีในช่วงเวลาเดียวกัน และภายในปี 2030 ภาคพลังงานไฟฟ้าจะใช้แก๊สธรรมชาติเป็นเชื้อเพลิงอันดับสองรองจากถ่านหิน ผลการศึกษาที่ดำเนินการโดย องค์การประเทศอาหรับผู้ส่งออกน้ำมัน หรือ OAPEC ชี้ไว้ว่า อุปสงค์ในแก๊สธรรมชาติในภูมิภาคอาหรับที่ขยายตัวในอัตรา 4.4% ต่อปี จะขึ้นมาอยู่เหนืออัตราการขยายตัวของอุปสงค์ในน้ำมันภายในปี 2020 และจะทำให้ส่วนแบ่งในตลาดพลังงานของแก๊สในภูมิภาคอาหรับจะขยายตัวจาก 41.5% เป็น 46.2% ในปี 2020

รายงานได้ให้ข้อมูลว่า ประเทศผู้ส่งออกแก๊สธรรมชาติใหญ่ที่สุดของโลกขณะนี้คือ อินโดนีเซีย และมาเลเซีย ซึ่งส่งออกไปขายในตลาดเอเชีย ส่วนในยุโรปและสหรัฐ ซึ่งแก๊สธรรมชาติจากประเทศแอลจีเรียเป็นสำคัญ ขณะที่ประเทศกาตาร์ส่งแก๊สขายให้กับสเปนและอินเดีย ประเทศรัสเซียและอิหร่านเป็นเจ้าของแหล่งสำรองแก๊สธรรมชาติที่ได้รับการยืนยันแล้วใหญ่ที่สุดของโลก แต่ยังไม่มีความชัดเจนว่าจะนำขึ้นมาผ่านกระบวนการแยกแยะอย่างเพียงพอ (ข้อมูลจาก อัล บาวบา 291006 ในบทความเรื่อง Intra-GCC Natural Gas Trading Expected to Increase)

สำรองน้ำมันโลก และความเคลื่อนไหวด้านการผลิตและการค้า

-น้ำมันจะหมดโลกหรือไม่?

-ซีอีโอ บริษัทน้ำมันยักษ์ใหญ่ในซาอุดีฯ ชี้ โลกยังห่างไกลจากภาวะน้ำมันเหือดหายอยู่อีกมาก ทั้งนี้เป็นรายงานข่าวของสำนักข่าวรอยเตอร์เมื่อวันที่ 14 ก.ย. อ้างคำกล่าวของ อับดุลลาห์ เอส. จัมมาห์ ซีอีโอบริษัทน้ำมันอาร์มโก ของซาอุดีอาระเบีย เขาระบุว่า โลกนั้นมีศักยภาพน้ำมันสำรองอยู่ถึง 4.5 ล้านล้านบาร์เรล โดยที่ปัจจุบันเพิ่งขุดเจาะเอามาใช้เพียง 18% เท่านั้น ที่เหลือยังสามารถรองรับการบริโภคน้ำมันของโลกในอัตราปัจจุบันได้อีกนานถึง 140 ปี อย่างไรก็ตาม แหล่งข่าวก็ได้อ้างถึงข้อสมมติฐานของผู้เชี่ยวชาญที่ชี้ว่า สำรองน้ำมันของโลกอาจเหือดแห้งหายไปหมดภายในปี 2070 ถ้าหากโลกใช้น้ำมันเพิ่มขึ้นเพียง 2% ต่อปีไปเรื่อย ๆ

-ความเคลื่อนไหวด้านการผลิตและการสำรวจน้ำมัน

ยังคงมีรายงานข่าวความเคลื่อนไหวในด้านการผลิตและการสำรวจแหล่งน้ำมันเกิดขึ้นที่โน่นที่นี่อย่างคึกคักไม่ขาดสาย รายงานข่าวที่น่าติดตามในรอบเดือน ก.ย. ที่ผ่านมา เช่น

-ความเคลื่อนไหวโครงการพัฒนาบ่อน้ำมันและโรงกลั่นน้ำมันของอิหร่าน มีรายงานข่าวว่า อิหร่านต้องการเข้ามีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาโรงกลั่นน้ำมัน 4 แห่งในเอเชียตะวันออก คือการลงทุน 5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในอินโดนีเซีย และกำลังเจรจาโครงการมูลค่า 3 พันล้านดอลลาร์กับมาเลเซีย และการเจรจาผลิตน้ำมัน 300,000 บาร์เรลต่อวันกับทางการจีนกำลังคืบหน้าไป (อิหร่าน เดลี 020906) นอกจากนี้ ยังมีโครงการวางท่อแก๊สระหว่างอิหร่านกับปากีสถานและอินเดีย อยู่ระหว่างการเจรจาตกลงราคา ซึ่งทางการอิหร่านต้องการให้สองประเทศตกลงได้โดยเร็ว (รอยเตอร์ 090906) โครงการพัฒนาบ่อน้ำมันใหม่ที่บ่อน้ำมัน ยาดาวารัน ของอิหร่าน ซึ่งประมาณว่ามีน้ำมันสำรอง 30,000 ล้านบาร์เรล อาจจะมีการลงนามในเร็วๆ นี้ โดยบริษัทน้ำมันจีนเปตโกลของจีนจะถือหุ้นหลักถึง 51% และบริษัทน้ำมันและแก๊สธรรมชาติของรัฐบาลอินเดียถือหุ้นในนี้ 29% ที่เหลืออีกนั้นเป็นการถือหุ้นของบริษัทของอิหร่านเอง (ไออาร์เอ็นเอ อ้างแหล่งข่าวจากเซี่ยงไฮ้ ซีเคียวริตี้ 160906) นอกจากนี้ ยังมีโครงการพัฒนาบ่อน้ำมัน อา

ชาเดกัน มูลค่า 2 พันล้านดอลลาร์ ที่มีการเจรจาอย่างยืดหยุ่นระหว่างประเทศเจ้าภาพคืออิหร่านกับ บริษัท อินเพ็กซ์ ของ ญีปุ่น ญีปุ่นชะลอการเจรจาช่วงเวลาที่เกิดสถานการณ์กรณีโครงการพัฒนาศักยภาพนิวเคลียร์ของอิหร่านขึ้น และมีข่าวว่า ญีปุ่นถูกทางการสหรัฐขอให้ทิ้งโครงการนี้เสีย ขณะที่ทางการอิหร่านเร่งรัดให้ญีปุ่นรื้อจัดการเจรจาให้แล้วเสร็จโดยเร็ว โดยเมื่อวันที่ 28 ก.ย. ทางอิหร่านออกมาระบุให้รื้อจัดการเจรจาให้เสร็จภายในสิ้นเดือน ก.ย. หากญีปุ่นยังคงยืดเวลาการเจรจาต่อไป ก็อาจจะถอนโครงการกลับไปให้ผู้รับเหมาในประเทศทำแทน ซึ่งทางการญีปุ่นได้ออกมาตอบได้ว่า ไม่ง่ายสำหรับอิหร่านที่จะทำเช่นนั้น (เอเอฟพี 28-290906)

-อีกหลายประเทศมีโครงการเพิ่มปริมาณการผลิตน้ำมันและแก๊ส ในช่วงเดือน ก.ย. มีรายงานข่าวหลายประเทศมีโครงการเพิ่มปริมาณการผลิตน้ำมัน เช่น **ซาอุดีอาระเบีย** ซึ่งปัจจุบันผลิตน้ำมันได้ประมาณ 9 ล้านบาร์เรลต่อวัน สูงที่สุดของโลก มีโครงการที่จะลงทุนประมาณ 7 หมื่นล้านดอลลาร์ในช่วง 5 ปีจากนี้ เพื่อเพิ่มผลผลิตน้ำมันดิบและแก๊ส โดยมีเป้าหมายจะเพิ่มการผลิตน้ำมันเป็น 12.5 ล้านบาร์เรลต่อวันภายในปี 2009 ด้วยเงินลงทุนประมาณ 18,000 ล้านดอลลาร์ (รอยเตอร์ 130906)

ส่วนอิรัก ก่อนสงครามเคยเป็นประเทศผลิตน้ำมันมากเป็นอันดับสองรองจากซาอุดีฯ ก็ประกาศจะลงทุน 4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐจากเงินงบประมาณปี 2007 เพื่อเพิ่มการผลิตน้ำมันดิบให้ได้ 3 ล้านบาร์เรลต่อวันให้ได้ภายในสิ้นปี 2006 นี้ จากเดิมผลิตได้ตามตัวเลขทางการอิรักที่ประมาณ 2.5 ล้านบาร์เรลต่อวัน ซึ่งข่าววันที่ 4 ก.ย. รัฐมนตรีน้ำมันของอิรักออกมาเปิดเผยว่า อิรักมีโครงการที่จะผลิตน้ำมันให้ได้ 8 ล้านบาร์เรลต่อวันภายใน 10 ปีต่อจากนี้ (อัล อาราบียา 040906, รอยเตอร์ 070906)

นอกจากนั้น ยังมีรายงานข่าวว่า **อิรักกำลังพิจารณาสร้างท่อขนถ่ายลำเลียงน้ำมันใหม่เพื่อการส่งออกจากทางเหนือของบ่อน้ำมันที่เคิร์คุก** ไปยังศูนย์น้ำมันบาอิจ ก่อนที่จะส่งต่อไปยังท่าเรือเซซานของตุรกีอีกต่อหนึ่ง ทั้งนี้ทางการอิรักระบุว่า เพื่อเลี่ยงการถูกวินาศกรรม โดยท่อลำเลียงใหม่นี้จะเชื่อมต่อแล้วเสร็จในเร็ว ๆ นี้ ในช่วงปลายเดือน ยังมีข่าวทางการอิรักเตรียมรื้อฟื้นสัญญาพัฒนาบ่อน้ำมันที่ อาห์ดิบ ในอิรัก ที่ทางการเงินเคยทำไว้เมื่อสมัยรัฐบาลประธานาธิบดีซัดดัม ฮุสเซน ขึ้นมาใหม่ หากไม่มีปัญหาอุปสรรค บริษัทปิโตรเลียมแห่งชาติของจีน จะได้งานนี้ (กัลฟ์ นิวส์ 110906)

อย่างไรก็ตาม มีรายงานข่าวที่อ้างโดย เซอร์วุด รอสส์ เผยแพร่ใน มิดเดิล อีสต์ ไทมส์ เมื่อเร็ว ๆ นี้ ระบุว่า **อัตราการผลิตน้ำมันของอิรักขณะนี้ยังต่ำกว่าระดับก่อนสงคราม** โดยระบุว่าจริงๆ แล้วระดับการผลิตอยู่ที่ 2.2 ล้านบาร์เรลต่อวันเท่านั้น และยืนยันว่า โครงการฟื้นฟูการผลิตพลังงานเกือบทุกด้านในอิรัก กว่าครึ่งล้มเหลวไม่บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ เช่น รายงานของ SIGIR (Special Inspector General for Iraq Reconstruction) ซึ่งเป็นองค์กรเฝ้าสังเกตของสหรัฐเอง ยืนยันเมื่อเร็ว ๆ นี้ว่า พบว่า 75% ของโครงการฟื้นฟูการผลิตน้ำมันและแก๊สในอิรักไม่สามารถบรรลุเป้าหมาย แม้ว่าสหรัฐได้ใช้เงินงบประมาณลงไปโน้แล้วประมาณ 2 พันล้านดอลลาร์ (มิดเดิล อีสต์ ไทมส์ 241006)

อนึ่ง มีรายงานข่าวว่า **อาบูดาบี** เตรียมเพิ่มปริมาณการผลิตแก๊สจาก 4.5 พันล้านคิวบิกฟุตต่อวัน เป็น 6 พันล้านคิวบิกฟุตต่อวันภายในปี 2008 เนื่องจากมีความต้องการภายในประเทศเพิ่มขึ้น 10% ต่อปี และในระยะเดียวกันนี้ ก็เตรียมเพิ่มการผลิตน้ำมันจาก 3 ล้านบาร์เรล เป็น 4 ล้านบาร์เรลต่อวันด้วย โดยอาบูดาบี ทำสัญญาจ้าง บริษัท ฮุนเด เฮฟวี่ อินดัสตรี ของเกาหลี ก่อสร้างแท่นขุดเจาะน้ำมันและวางท่อขนถ่ายน้ำมันได้น้ำ ซึ่งคาดว่าจะสามารถผลิตแก๊สและน้ำมันได้ถึง 1 พันล้านลูกบาศก์ฟุตต่อวัน ทั้งนี้เพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตจากแหล่งน้ำมันนอกชายฝั่ง อุมม์ ซาอีฟ ของ สหรัฐอาหรับเอมิเรต (กัลฟ์ นิวส์ 19, 270906)

ที่ดูไบ มีรายงานข่าวว่า กำลังมีโครงการสร้างศูนย์บริการคลังสำรองแก๊สธรรมชาติเหลวใหญ่ที่สุดในโลก โดยจะสามารถรองรับปริมาณแก๊สธรรมชาติเหลวได้ถึง 65,000 ลูกบาศก์ฟุต ก่อนที่จะลำเลียงต่อไปขายยังตลาดในอเมริกา

เหนือ ยุโรป และเอเชีย (เอเอ็มอี อินโฟ 260906)

ในคูเวต มีรายงานข่าวว่า บริษัทเปโตรกัลฟ์ ในคูเวต กำลังเจรจากับบริษัทนานาชาติ เพื่อทำโครงการจัดตั้งบริษัทสำรวจแหล่งน้ำมันทางภาคเหนือของแอฟริกา โดยจะมีเงินลงทุนเริ่มต้น 500 ล้านดอลลาร์ โดยจะร่วมทุนกับกลุ่มทุนข้ามชาติเป็นสำคัญ ทั้งนี้ประเทศที่เล็งชักชวนเข้าร่วมเช่น อียิปต์ ลิเบีย ซูดาน โมร็อกโก แอลจีเรีย และมอริเตเนีย นอกจากนั้น คูเวตยังมีโครงการสร้างโรงกลั่นน้ำมันแห่งใหม่มูลค่า 6 พันล้านดอลลาร์ ศักยภาพการกลั่นอยู่ที่ระดับ 615,000 บาร์เรลต่อวัน กำหนดแล้วเสร็จภายในปี 2010 ทั้งนี้ ทางการคูเวตเสนอว่าจะให้ต่างชาติร่วมลงทุนถึงร้อยละ 40 (รอยเตอร์ 27, 300906)

-ความเคลื่อนไหวที่น่าติดตาม

-ในช่วงเดือน ก.ย. มีรายงานข่าวที่น่าติดตามคือ ซาอุดีอาระเบียกับอียิปต์กำลังเตรียมศึกษาความเป็นไปได้ในการสร้างข่ายพลังงานไฟฟ้าเชื่อมโยงระหว่างกัน เพื่อการส่งกระแสไฟฟ้าระหว่างประเทศในช่วงโครงการใช้ไฟฟ้าสูงสุด ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการที่กว้างใหญ่มากกว่านี้ นั่นคือ โครงการเชื่อมโยงการส่งกระแสไฟฟ้าที่ใหญ่ที่สุดของโลก ที่เรียกว่า โครงการวงแหวนเมดิเตอร์เรเนียน (อาหรับนิวส์ 280906)

สถานการณ์และความเคลื่อนไหวด้านเศรษฐกิจ

จากการติดตามสถานการณ์และความเคลื่อนไหวทางด้านเศรษฐกิจของภูมิภาคตะวันออกกลาง ในช่วงระยะเดือน ก.ย. 2549 ที่ผ่านมา ได้เห็นภาพที่ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคมีความเคลื่อนไหวที่คึกคัก บางแห่งเร่งอัตราความเร็วขึ้นเรื่อยๆ และมองเห็นขีดความสามารถที่ค่อยๆ เผยออกมา และศักยภาพที่ยังมีอยู่อีกมากมาย รอการค้นพบจากผู้มีสายตายาวไกล และตระหนักถึงบทบาทของภูมิภาคที่จะมีต่อภาวะเศรษฐกิจของโลกต่อไป

ความเคลื่อนไหวเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงภูมิภาคและโลก

มีรายงานข่าวความเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจในภูมิภาคตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือ ที่น่าสนใจและติดตามดังนี้ -4 ประเทศตะวันออกกลาง ติดอันดับ 1 ใน 50 ประเทศแรกที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง จากรายงานผลการสำรวจประจำปี 2006-2007 ของสมัชชาเศรษฐกิจโลก หรือ World Economic Forum –WEF ที่ตีพิมพ์เมื่อวันที่ 26 ก.ย. 2549 ได้จัดลำดับประเทศที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง 125 ประเทศ พบว่าประเทศอาหรับ 4 ประเทศติดอันดับ 1 ใน 50 ของผู้มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง นั่นคือ ยูเออี อาหรับ เอมิเรต กาตาร์ คูเวต และบาห์เรน อยู่อันดับที่ 32, 38, 44, และ 49 ตามลำดับ และประเทศที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงอันดับต้นๆ คือ สวิตเซอร์แลนด์ ฟินแลนด์ สวีเดน อยู่อันดับ 1 – 3 ตามลำดับ และที่ตามมาคือ เดนมาร์ก สิงคโปร์ สหรัฐ ญี่ปุ่น เยอรมนี เนเธอร์แลนด์ และอังกฤษ เรียงตามลำดับ (มีนารีพอร์ท 280906) -มุตัส อินเวสเตอร์ เซอร์วิส ทบทวนเพิ่มอันดับความน่าเชื่อถือของพันธบัตรรัฐบาลทั้งสกุลเงินต่างประเทศและสกุลเงินท้องถิ่น ให้ 6 ประเทศตะวันออกกลางใหม่ นั่นคือบาห์เรน (บีเอเอ1) คูเวต (เอ2) โอมาน (บีเอเอ1) ซาอุดีอาระเบีย (เอ3) และยูเออีอาหรับ เอมิเรต (เอ1) โดยมุตัสระบุว่า การจัดอันดับนี้สะท้อนถึงความเข้มแข็งขึ้นอย่างสำคัญของการเงินการคลังภาคสาธารณะ และต่างประเทศของกลุ่มประเทศสงน้ามันออกในสภาความร่วมมือแห่งอ่าว (Gulf Cooperation Council – GCC) และระบุว่า การพัฒนาที่ขึ้นดังกล่าว ที่สำคัญเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นอย่างมั่นคงของราคาพลังงานไฮโดรคาร์บอนของโลก ในช่วงระยะ 5 ปีที่ผ่านมา รวมทั้ง มาจากการได้เห็นแบบแผนการใช้เงินรายได้ที่มีประสิทธิภาพของกลุ่มประเทศนี้ เมื่อเทียบกับภาวะราคาน้ำมันหมูครั้งก่อนๆ ที่ผ่านมา โดยประเทศต่างๆ มีการออมเงินรายได้มากขึ้น และเงินที่เหลือก็ได้นำไปใช้ในการลงทุนมากกว่าการนำไปใช้จ่ายใช้สอยแบบเฉพาะหน้า รัฐบาลหลายประเทศนำไปปรับปรุงโครงสร้างเพื่อขยายบทบาทของภาคเอกชน แม้ว่าการใช้จ่ายภาครัฐก็สูงขึ้นมากก็ตาม (มีนารีพอร์ท 070906)

-สมัชชาเศรษฐกิจโลกเรียกร้องให้กลุ่มธุรกิจตะวันออกกลาง เข้าร่วมใน ชุมชนบริษัทที่กำลังขยายตัวในระดับโลก (Global Growth Companies Community) สมัชชาเศรษฐกิจโลก หรือ World Economic Forum – WEF เตรียมจัดประชุมครั้งแรก ว่าด้วย การประชุมสมัชชาชุมชนบริษัทที่เติบโตระดับโลก โดยจะจัดขึ้นที่ ดาเลิน เมืองทางตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศจีน ระหว่างวันที่ 6-8 ก.ย. ปีหน้า (2007) เพื่อเปิดโอกาสให้บริษัทสมาชิกซึ่งเป็นเครือข่ายข้ามอุตสาหกรรมสามารถยกระดับพัฒนาตนเองบนพื้นฐานการเติบโตระดับโลก โดยคาดว่าภายในปี 2008 ชุมชนจะมีสมาชิกจากทั่วโลกประมาณ 500 แห่ง ส่วนใหญ่จะมาจากประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่และที่ขยายตัวรวดเร็ว เช่น จีน อินเดีย สหรัฐ ยุโรป นอกจากนั้น ประเทศจากกลุ่มตะวันออกกลาง ลาตินอเมริกา แอฟริกา เอเชียใต้ และญี่ปุ่น ก็มีบทบาทที่สำคัญ (อัล บาวบา 011006)

-ศูนย์การค้าโลกดูไบ จัดงาน *กอล์ฟคอมมส์ 2006* แสดงสินค้าด้านการสื่อสารโทรคมนาคมที่ใหญ่ที่สุดในตะวันออกกลาง จากการเปิดเผยของผู้จัดงานจากศูนย์การค้าโลกดูไบ (DWTC) งานจะจัดขึ้นระหว่างวันที่ 18-22 พ.ย. บนพื้นที่ 15,000 ตารางเมตร ใน ซาฮิล ฮอลล์ ของศูนย์แสดงสินค้าและห้องประชุมสัมมนาระหว่างประเทศ ดูไบ ซึ่งจะเป็นการชักนำบรรดาบริษัท ผู้ประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรมใหม่ในภาคโทรคมนาคมใหญ่ๆ ของโลกประมาณ 400

บริษัทจาก 30 ประเทศ มารวมกัน รวมถึงผู้ประกอบการและผู้เชี่ยวชาญในวงการโทรคมนาคมเคลื่อนที่ การพัฒนาเครือข่าย การสื่อสารผ่านดาวเทียม ตลอดจนผู้ใช้และเชี่ยวชาญเทคโนโลยีไอพี และโครงสร้างพื้นฐานงานโทรคมนาคมต่างๆ ด้วย ผู้จัดงานมีความเชื่อมั่นว่า การจัดงานครั้งนี้จะเป็นการวางฐานสำหรับอุตสาหกรรมสื่อสารโทรคมนาคมของโลก โดยเฉพาะในตลาดภูมิภาคตะวันออกกลางที่มีศักยภาพจะขยายตัวอย่างมากในอนาคต ปี 2005 ภูมิภาคนี้มีสมาชิกโทรศัพท์เคลื่อนที่ 85 ล้านราย และโทรศัพท์บ้าน 30 ล้านราย และมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว (อัล บาวาบา 091006)

ความเคลื่อนไหวเศรษฐกิจภายในประเทศและระหว่างประเทศ

ความเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจในระดับประเทศที่ปรากฏในรายงานข่าว แสดงให้เห็นความเคลื่อนไหวของเศรษฐกิจภาคต่างๆ อย่างหลากหลาย ที่น่าสนใจ ดังรายงานโดยสังเขปต่อไปนี้

-รายงานการศึกษาและความเคลื่อนไหวเชิงความรู้

-วันที่ 17 ก.ย. ที่อาบูดาบี มีการจัดประชุมโลกแห่งพลวัต 2006 (Dynamic World Conference 2006) เป็นการรวมพลของบรรดาผู้นำ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ ตลอดจนผู้ชำนาญการพิเศษจากหลากหลายภูมิหลัง มาแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแสดงให้เห็นแบบอย่างการนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ ทั้งนี้มีธนาคารเอมิเรตเป็นเจ้าภาพที่สำคัญในงาน -สถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือ สแตนดาร์ด แอนด์ พัวร์ รายงานว่า ธนาคารที่ดำเนินกิจการในประเทศรอบอ่าว ยังคงมีโอกาสขยายตัว เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้ยังคงแข็งแกร่งเติบโต โดยในปี 2006 แม้ว่าจะประสบภาวะขาดทุนในช่วงครึ่งปีแรก แต่ในช่วงครึ่งหลังของปีจะมีผลกำไรจากโครงการธุรกิจขนาดใหญ่ ค่าใช้จ่ายและค่าแรงงานที่ต่ำ รวมทั้งการเว้นภาษีเงินได้ และ -ที่ดูไบระหว่างวันที่ 9-12 ธ.ค. ปีนี้จะมีการจัดประชุมสุดยอดผู้บริหารกองทุนประจำปี 2006 โดยในงานนี้จะมีการนำเสนอกรณีศึกษาจากบริษัทหลักทรัพย์และสถาบันการเงินที่มีชื่อเสียง อาทิ โกลด์แมนแซคส์ อินเตอร์เนชั่นแนล เทอร์ริลลินซ์ อินเตอร์เนชั่นแนล เอชเอสบีซี อินเวสต์เมนต์ ฟิเดลิตี อินเตอร์เนชั่นแนล ธนาคารนิวยอร์ก และเครดิตสวิส เป็นต้น (รายงานของ เอเอ็มอีอินโฟ 0906) -อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของกาตาร์ กำลังจัดทำโครงการให้เงินช่วยเหลือแก่สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา องค์กรของรัฐ และบริษัทขนาดย่อม เป็นมูลค่าประมาณแห่งละ 500,000 ดอลลาร์ เพื่อดำเนินการพัฒนาและทดลองใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ในองค์กรแต่ละแห่ง เงินช่วยเหลือดังกล่าวมาจาก กองทุนเพื่อพิสูจน์แนวคิด หรือ Proof of Concept Fund ของอุทยาน ซึ่งกำหนดให้ใช้เพื่อสร้างแม่แบบของการพัฒนาเทคโนโลยี การทำวิจัยด้านการตลาด และการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น (เอเอ็มอีอินโฟ 060906)

-ความเคลื่อนไหวสถาบันการเงินและธนาคาร

-พบว่ามีความเคลื่อนไหวคึกคักเกี่ยวกับธนาคารอิสลาม มีรายงานข่าวเมื่อต้นเดือน ก.ย. ว่า บริษัทเพื่อการลงทุนระหว่างประเทศในยูเออีอาหรับเอมิเรต (ยูเออี) กำลังจะเข้าซื้อธนาคารอิสลามอาบูดาบี โดยมีเป้าหมายเพื่อขยายธุรกิจของธนาคารและขยายผู้ถือหุ้นในต่างประเทศ ทำให้ราคาหุ้นของธนาคารพุ่งสูงขึ้นถึง 3.69% (เอมิเรต ทูเดย์ 070906) นอกจากนี้ ยังมีธนาคารต่างประเทศที่เข้าไปตั้งสำนักงานสาขาในตะวันออกกลางหลายแห่ง กำลังพยายามขยับขยายกิจการของตนให้สอดคล้องกับกฎหมายอิสลาม ทั้งใน ยูเออี เลบานอน และกาตาร์ เป็นต้น โดยตั้งเป้าเปิดตัวผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับกฎหมายอิสลาม เพื่อตอบสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้น เช่น ธนาคารเอกชนเงินว้า เปิดสำนักงานในตะวันออกกลาง และเปิดตัวผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับกฎหมายอิสลามเพื่อดึงดูดลูกค้า และยังรายงานข่าวว่า ธนาคารบาร์เคลย์ ก็เพิ่งได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการธนาคารจาก สำนักระเบียบการศูนย์กลางการเงินกาตาร์ เพื่อดำเนินกิจการจากศูนย์กลางการเงินกาตาร์ ตั้งแต่วันที่ 10 ก.ย. เป็นต้นไป ถือเป็นการขยายสาขาครั้ง

สำคัญในตะวันออกกลางของบาร์เคลย์ วันที่ 12 ก.ย. มีรายงานข่าวว่า **ธนาคารพาณิชย์ระหว่างประเทศ** (ซีบีไอ) สำนักงาน ยูเออี กำลังเตรียมจัดตั้งสาขาการธนาคารอิสลามภายในต้นปี 2007 นี้ โดยจะมีเงินลงทุนเริ่มต้นที่ 136 ล้านดอลลาร์ โดย ซีบีไอ จะถือหุ้น 40% อีก 60% จะเสนอขายแก่นักลงทุนทางยุทธศาสตร์ รวมถึงธนาคารอิสลามและสถาบันการเงินอื่นๆ นอกจากนั้น ธนาคารพาณิชย์อื่นๆ ใน ยูเออี ประกาศแผนการจัดตั้งสาขาการธนาคารอิสลาม เพื่อดักเงินรายได้ขณะที่ภาคการเงินการคลังในภูมิภาคกำลังมีอัตราการขยายตัวอย่างรวดเร็ว เมื่อวันที่ 14 ก.ย. **ธนาคารเอบีเอ็นเอมโร เนเธอร์แลนด์** เผยว่ากำลังพิจารณาการเข้าสู่ระบบธนาคารอิสลาม เน้นลูกค้ารายย่อยในประเทศ แบบที่ทางธนาคารได้ทำแล้วในปากีสถานและอินโดนีเซีย โดยตั้งเป้าหมายจะกวาดรายได้สองเท่าภายใน 5 ปี โดยจะมีทั้งบริการเครดิตการ์ด สินเชื่อรายย่อย ประกันชีวิตและประกันสุขภาพ เป็นต้น (รอยเตอร์ส 07, 100906, กัลฟ์นิวส์ 12, 140906) วันที่ 27 ก.ย. กัลฟ์นิวส์ รายงานว่า **ธนาคารกลางของบาห์เรน จะให้ใบอนุญาตประกอบการแก่ ไรยัลแบงก์ออฟสก็อตแลนด์** และสาขาธนาคารภาคเอกชนของ แบงก์ คูตต์แอนด์โค ให้เปิดสำนักงานสาขาในบาห์เรน นับเป็นการเปิดสาขาแห่งแรกของธนาคารในตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือ ไรยัลแบงก์ออฟสก็อตแลนด์ มีนโยบายที่จะเน้นโครงการและเงินทุนอิสลามเป็นสำคัญด้วย (กัลฟ์นิวส์ 270906) มีข่าวเมื่อวันที่ 30 ก.ย. ว่า **กาตาร์อินเตอร์เนชันแนลอิสลามิกแบงก์ (QIIB)** ซึ่งมีหุ้นถึง 50% ในบริติช อิสลามิก แบงก์ ในอังกฤษ เตรียมซื้อธนาคารแห่งหนึ่งในอินโดนีเซีย มูลค่า 100 ล้านดอลลาร์ แต่ยังไม่เป็นที่เปิดเผยว่าจะเป็นแบงก์ใด QIIB นั้นมีส่วนแบ่งธุรกรรมทางการเงินในกาตาร์ถึง 8% จากธุรกรรมทั้งหมดที่มีมูลค่าประมาณ 1.9 พันล้านดอลลาร์ในกาตาร์ (อาราบิก เดลี 300906)

อนึ่ง มีความเคลื่อนไหวของธนาคารและสถาบันการเงินอื่นที่น่าติดตาม เช่น **การที่รัฐบาลสหรัฐประกาศขึ้นบัญชีธนาคารซาเดรต์ของอิหร่าน ตัดออกจากระบบธุรกรรมทางการเงินของสหรัฐโดยสิ้นเชิงเมื่อวันที่ 9 ก.ย.** อ้างเหตุผลว่า ธนาคารของอิหร่านแห่งนี้มีส่วนในการโอนเงินกองทุนให้แก่องค์กรผู้ก่อการร้าย รายงานข่าวกล่าวว่า ธนาคารแห่งนี้ใหญ่ที่สุดของอิหร่าน ทำหน้าที่เชื่อมโยงธุรกิจของอิหร่านกับประเทศต่างๆ ทั่วโลก ต่อมา รายงานข่าววันที่ 17 ก.ย. ระบุว่า **ธนาคารของญี่ปุ่น 3 แห่ง ตัดสินใจยุติการติดต่อทำธุรกรรมใดๆ กับธนาคารของอิหร่านแห่งนี้ด้วย** ธนาคารญี่ปุ่นดังกล่าวประกอบด้วย ธนาคารโตเกียว-มิทซูบิชิ ธนาคารมิซูโฮ คอโรปอเรต และธนาคารซุมิโตโม มิทซูย แบงกิ้ง คอโรปอเรชั่น ซึ่งธนาคารทั้งสามแห่งมีสาขาของตนตั้งอยู่ในสหรัฐ (สำนักข่าวเทรต อาราเบีย 090906, น.ส.พ. อิหร่าน เดลี 170906) และเมื่อวันที่ 30 ก.ย. **ธนาคารอาห์ลี ยูไนเต็ด ของบาห์เรน ประกาศว่าทางธนาคารได้เข้าถือหุ้น 49% ในธนาคารพาณิชย์ของอิรักเรียบร้อยแล้ว** ซึ่งได้ทำให้ธนาคารของอิรักแห่งนี้มีเงินทุนเพิ่มขึ้นเป็น 43.7 ล้านดอลลาร์ จากเดิมมีเพียง 9.6 ล้านดอลลาร์ ธนาคารนี้มีสาขา 8 แห่งในกรุงแบกแดด และอีก 1 แห่งในเมืองบาสรา (สำนักข่าวต่างประเทศ 300906) **รัฐบาลอียิปต์ประกาศขายหุ้นถึง 80% ของธนาคารอเล็กซานเดรีย** ซึ่งเป็นธนาคารของรัฐที่ใหญ่เป็นอันดับ 3 ของอียิปต์ นับเป็นการขายหุ้นธนาคารครั้งใหญ่ที่สุดในอียิปต์ในปีนี้ ธนาคารมีสินทรัพย์มูลค่าประมาณ 7 พันล้านดอลลาร์ มีข่าวเมื่อวันที่ 20 ก.ย. ว่า มาเซอร์คแบงก์ สำนักงาน ยูเออี ตั้งเป้าจะเข้าถือหุ้นของธนาคาร เช่นเดียวกับสถาบันการเงินอีกประมาณ 6 แห่ง เช่น กลุ่มธนาคารอาหรับแบงก์ และ บีเอ็นพีพาริสาส์ เป็นต้น ที่เตรียมเข้าซื้อด้วย (กัลฟ์นิวส์ 200906, รอยเตอร์ 300906)

-ความเคลื่อนไหวภาคอื่นๆ

-**จอร์แดนมีความพยายามฟื้นฟูพัฒนาปฏิรูปท่าเรือที่อะกาบาห์** ประเทศจอร์แดนซึ่งมีแนวชายแดนติดทะเลที่อ่าวอะกาบาห์ยาวเพียง 26 กิโลเมตรเท่านั้น (นอกนั้นเป็นพรมแดนที่ติดกับประเทศต่างๆ รอบทิศทาง) รัฐบาลจอร์แดนกำลังมีนโยบายปฏิรูปวิสาหกิจท่าเรือที่อ่าวอะกาบาห์ มีรายงานข่าวเมื่อวันที่ 2 ก.ย. ว่า ประธานและหัวหน้าคณะผู้บริหาร บริษัทการพัฒนาแห่งอะกาบาห์ (ADC) เปิดเผยว่า ในการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกและท่าจอดเรือที่สำคัญ จะให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนทำ ทั้งนี้รัฐบาลจอร์แดนได้แยกองค์กร หน่วยงานที่ไม่ใช่แกนกลาง เช่น ท่า

จอดเรือ ออกมาเป็นหน่วยธุรกิจต่างหากเพื่อสะดวกต่อการแปรรูป ในช่วงปลายเดือน ก.ย. เอตซี ได้เปิดการประชุมโครงการ 15 ปี ในการฟื้นฟูและพัฒนาการเดินเรือและการขนส่งสินค้าของท่าเรืออะกาบาห์ โดยทำการแปรรูปให้ต่างชาติเข้ามาร่วมลงทุนในการฟื้นฟู มูลค่าประมาณ 15 ล้านดอลลาร์ ปรากฏว่า กลุ่มบริษัทเดินเรือและการบริการนอกชายฝั่ง ลัมนาลโก กรุ๊ป มารีน แอนด์ ออฟชอร์ เซอร์วิส ร่วมกับบริษัทสายการขนส่งทางเรือแห่งชาติของจอร์แดน ชนะการประกวดราคา เข้าบริหารโครงการดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว (สำนักข่าวคาลิซ ไทมส์ 280906)

-กิจการคมนาคมขนส่งในตะวันออกกลางกำลังขยายตัว นอกจากการฟื้นฟูขยายท่าเรือในจอร์แดน มีรายงานข้อมูลที่บ่งชี้ว่า กิจการคมนาคมขนส่งในภูมิภาคตะวันออกกลางกำลังขยายตัวอย่างรวดเร็ว เช่น **ท่าเรือเจดดาห์อิสลาม** ซึ่งเป็นท่าเรือที่ใหญ่ที่สุดในตะวันออกกลางนอกดูไบ รายงานว่า ในปี 2005 ปริมาณสินค้าขนส่งผ่านท่าเรือเพิ่มขึ้นถึง 18.5% โดยเฉพาะการขนถ่ายสินค้าขาออกนั้นได้เพิ่มขึ้นถึง 26.4% โดยเมื่อปีที่แล้ว ท่าเรือสามารถรองรับสินค้าได้ 2.87 ล้านทีอียู เพิ่มขึ้นจาก 2.42 ล้านทีอียูในปี 2004 ปริมาณสินค้าที่สามารถรองรับได้ในปี 2006 จะเพิ่มขึ้นเป็น 3 ล้าน ทีอียู ขณะเดียวกันมีรายงานจากบริษัท ดูไบคาร์โก วิลเลจ (ดีซีวี) ว่า**ในช่วง 8 เดือนแรกของปีนี้ มีการขนส่งสินค้าผ่านบริษัท ดีซีวี เพิ่มขึ้นถึง 14.8%** นับถึงสิ้นเดือน ส.ค. ปีนี้ ดีซีวี บริการขนถ่ายสินค้าเข้าออกถึง 968,500 ตัน เพิ่มขึ้น 10% และว่า ภายในปี 2014 ดีซีวี ตั้งเป้าหมายรองรับสินค้าขนส่งทางอากาศผ่านเข้าออกไว้ประมาณ 2 ล้านตัน และถึงปี 2018 จะสามารถรองรับได้ถึง 2.7 ล้านตัน (อาหรับ นิวส์ 050906) **-ดีพีเวิลด์กำลังเร่งขีดความสามารถในการรองรับตู้คอนเทนเนอร์ให้ได้ 70 ล้านหน่วยต่อปีในระยะ 2-3 ปีจากนี้** จากปัจจุบันที่รองรับได้เพียง 46.5 ล้านตัน ทั้งนี้ เจ้าของผู้ดำเนินการท่าเรือดูไบระบุว่า มี 9 โครงการที่กำลังดำเนินการทั่วโลก ซึ่งจะทำให้สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการรองรับสินค้าอีก 24 ล้าน ทีอียู และเตรียมขยายการลงทุนเพิ่มอีก 1.5 พันล้านดอลลาร์ ในท่าจอดเรือ เจเบล อาลี ซึ่งก็จะสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการรองรับสินค้าได้อีก 3 ล้านทีอียู (กัลฟ์นิวส์ 200906) **-รัฐบาลโอมาน ทำข้อตกลงให้บริษัทต่อเรือและเดินเรือเกาหลีใต้เข้าบริหารอู่ซ่อมเรือในโอมาน** มีการลงนามระหว่างบริษัท แดว ของเกาหลีใต้ กับรัฐบาลโอมานเมื่อเดือน ก.ย. ในข้อตกลงมูลค่า 400 ล้านดอลลาร์ ระยะเวลาดำเนินการประมาณ 10 ปี ซึ่งอู่ซ่อมเรือแห่งนี้จะเป็นอู่ที่ใหญ่ที่สุดในตะวันออกกลางด้วย (รายงานสำนักข่าวต่างๆ 200906)

-ตะวันออกกลางมีการพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นฐานต่างๆ มากขึ้น นอกเหนือจากการพัฒนาอุตสาหกรรมน้ำมัน และผลิตภัณฑ์แล้ว ภูมิภาคนี้ยังได้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นฐานอื่นๆ ด้วย อาทิ เหล็ก อะลูมิเนียม พลาสติก และอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์คอนกรีตบล็อกและผนังคอนกรีต เป็นต้น มีข่าวความเคลื่อนไหวในช่วงเดือน ก.ย. เช่น ข่าวซาอุดีอาระเบียว่า **ภายในระยะเวลา 3 ปีจากนี้ กลุ่มบริษัท อัล ตูไวรกี ของซาอุดีฯ เตรียมการจะสร้างโรงงานอุตสาหกรรมเหล็ก 4 แห่งใน 4 ประเทศ** คือในปากีสถาน ยูเออี บาห์เรน และในอียิปต์ มูลค่ารวม 53.3 ล้านดอลลาร์ โดยที่โรงงานเหล่านี้จะมีศักยภาพในการผลิตเหล็กกว่า 5 ล้านตันใน 10 ปี โดยซาอุดีฯจะนำหุ้นบางส่วนในบริษัทเข้าร่วมทุนในตลาดหลักทรัพย์ด้วย (อาหรับนิวส์ 260906) นอกจากนั้น **ซาอุดีฯ ยังมีโครงการจัดตั้งศูนย์ใหญ่ของโรงงานอุตสาหกรรมพลาสติก ในเมืองเศรษฐกิจคิง อับดุลลาห์** มีชื่อโครงการว่า “พลาสติกแวลเลย์” ได้รับการสนับสนุนโดยองค์การเพื่อการลงทุนแห่งชาติซาอุดีฯ ร่วมกับสมาชิกผู้ผลิตพลาสติกแห่งชาติซาอุดีฯ (กัลฟ์นิวส์ 280906) ก่อนหน้านี้นี้มีรายงานจากยูเออีว่า **ศูนย์ผู้ผลิตพลาสติก โบโรจ์แอนด์โบรียัส เตรียมจัดตั้ง ศูนย์นวัตกรรมพลาสติกขึ้นในอาบูดาบี ซิตี้** จะดำเนินงานเต็มที่ในปี 2009 ทั้งนี้ศูนย์นี้จะเน้นที่การพัฒนาและประยุกต์วัสดุพลาสติกและคาดว่าจะในช่วงแรกจะมีการจัดจ้างเจ้าหน้าที่ทางเทคนิคประมาณ 45 คน (เอเอ็มอีอินโฟ 160906) เมื่อเร็วๆ นี้ บริษัทเปโตรเคมี อัล วาฮา ของซาอุดีฯ ได้ลงนามข้อตกลงทางการเงินภายใต้กฎหมายอิสลาม มูลค่า 504 ล้านดอลลาร์ เพื่อก่อสร้าง โรงงานอุตสาหกรรมเปโตรเคมี ในเมืองอุตสาหกรรม จูไบล โดยที่โรงงานจะมีการผลิต โพลีโพรพิลีน และ โพรเพน ไดโอดีเจนเนชั่น โดยมีธนาคารที่สนับสนุนด้านการเงินคือ อาหรับแบงก์ คอร์ปอเรชั่น อัลจาซีรา แบงก์ซาอุ

ดีฯ ฟรานซิส กัลฟิออนเตอร์เนชั่นแนล เอสเอบีพี และซาอุดี ฮอลแลนด์ เป็นต้น (เอเอ็มอีอินโฟ 280906)

สถานการณ์และความเคลื่อนไหวด้านสังคม

สถานการณ์และความเคลื่อนไหวทางสังคมในภูมิภาคตะวันออกกลาง ที่น่าสนใจ มีทั้ง ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับสตรี ด้านการศึกษาและการสาธารณสุข รวมทั้งในด้านแฟชั่นและชาวสะทอนค่านิยมทางสังคมอื่นๆ จากการติดตามรวบรวมจากข่าวสารข้อมูลในช่วงเดือน ก.ย. 2549 พบข่าวความเคลื่อนไหวที่น่าสนใจพอสรุปได้ดังนี้

-ความเคลื่อนไหวด้านสตรี ที่น่าสนใจเกิดขึ้นในแถบ ยูเออี อาหรับ เอมิเรต ดูไบ และอาบูดาบี เช่นที่อาบูดาบี มีสถานักธุรกิจสตรี เคลื่อนไหวณรงค์ เพื่อยกระดับความรู้เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจให้กลุ่มสตรี จัดขึ้นหอการค้าอาบูดาบี กิจกรรมมีทั้งการสัมมนา บรรยาย จัดเวิร์คชอป และนิทรรศการ และที่อาบูดาบีนี้ยังมีธนาคารอิสลามเพื่อการลงทุนสำหรับสตรีด้วยคือ ธนาคารมาสราฟิ โดยเมื่อเร็วๆ นี้ได้ลงนามกับธนาคารอิสลามแห่งกาตาร์ เสนอขายหุ้น 66 ล้านหุ้น มูลค่าประมาณ 100 ล้านดอลลาร์ เพื่อยุติการลงทุนของธนาคารในกาตาร์ ในด้านการศึกษาของสตรี ก็มีความเคลื่อนไหวคึกคักใน ยูเออี เช่นกัน ชาวเอมิเรตวันที่ 11 ก.ย. ได้มีผู้บริหารระดับสูงในดูไบกล่าวในการปราศรัยระหว่างการปฐมนิเทศนักศึกษาในสถาบันการศึกษาสำหรับสตรีแห่งหนึ่งในดูไบ ว่า การให้การศึกษาแก่สตรี พร้อมๆ กับความมุ่งมั่นและการทำงานหนัก จะมีส่วนอย่างสำคัญต่อความก้าวหน้าของสังคมอาหรับ (กัลฟิโนวส์ 110906)

อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีข่าวการแบ่งแยกบุรุษสตรีในสังคมอาหรับออกมาไม่ขาดสาย เช่น ในซาอุดีอาระเบีย กระทรวงศึกษาธิการของซาอุดีฯ ออกระเบียบใหม่ **สั่งห้ามไม่ให้นักเรียนหญิงและชายในโรงเรียนสำหรับนักเรียนต่างประเทศเรียนในห้องเรียนเดียวกัน** ถ้าหากโรงเรียนใดฝ่าฝืน ก็จะถูกปรับใบอนุญาต หรือสั่งปิด และยังสั่งห้ามไม่ให้นักเรียนซาอุดีฯ เข้าเรียนในโรงเรียนเหล่านี้ด้วย กฎใหม่นี้จะส่งผลกระทบต่อโรงเรียนทั้งหมดประมาณ 150 โรงเรียน (กัลฟิโนวส์ 100906)

เมื่อเร็วๆ นี้ นักข่าวบีบีซี ในซาอุดีอาระเบีย โรเจอร์ ฮาร์ดี ได้เขียนบทรายงานเชิงสารคดีสั้นๆ กล่าวถึง **ความเปลี่ยนแปลง (เกี่ยวกับเรื่องการแบ่งแยกชาย-หญิง) อย่างช้าๆ ในซาอุดีฯ** โดยระบุว่า ซาอุดีอาระเบียเป็นสังคมที่มีการแบ่งแยกทางเพศอย่างรุนแรง ดังนั้น เป็นการยากมากสำหรับชายหญิงที่จะได้พบกันและกัน การไปดูหนังดูละครถูกห้ามเด็ดขาด ความหมายของการออกไปเที่ยวกลางคืน (A night out) ของคนซาอุดีฯ ก็คือแค่ออกไปช้อปปิ้งหรือแค่ออกไปนั่งคอฟฟี่ช็อปหรือร้านอาหารฟาสต์ฟู้ดเท่านั้น และกระทั่งสถานที่ดังกล่าวอาจเป็นพื้นที่ห้ามไปสำหรับหนุ่มสาว ให้เพียงเป็นที่พบปะระหว่างเพื่อนและครอบครัวเท่านั้น ดังนั้น หนุ่มสาวจึงมักถูกกีดกันออกจากสถานที่ดังกล่าว โรเจอร์ ระบุว่า คนหนุ่มสาวในซาอุดีฯ **หลีกเลี่ยงกฎอันเข้มงวดและความเบื่อหน่ายในชีวิตของพวกเขา** โดยหาทางออกหลายแบบ บ้างก็หนีไปเที่ยวต่างประเทศ เช่น สเปน โมร็อกโก หรือไอร์แลนด์ ที่ดูไบ บาห์เรน ที่บรรยากาศทางสังคมเปิดกว้างมากกว่าหน่อย ชายหนุ่มคนหนึ่งสามารถซื้อหนังสือต้องห้ามในซาอุดีฯ ที่มีชื่อว่า "The Girls of Riyadh" จากบาห์เรน ผู้เขียนเป็นเด็กสาวชาวซาอุดีหน้าตาสวย ชื่อ ราชาอา อัล-ชานี ตอนนี้เธออยู่ในสหรัฐ อีกทางเลือกหนึ่งสำหรับทางออกของคนหนุ่มสาวซาอุดีฯ คือการใช้โทรศัพท์มือถือ และอินเทอร์เน็ต โรเจอร์ระบุว่า มีหนุ่มสาวเข้าไปสร้างบล็อกเกอร์ ในอินเทอร์เน็ตขึ้นมากมาย ปัจจุบันมีถึง 500-600 บล็อกเกอร์ มีทั้งหญิงและชาย ตามร้านอาหารในริยาดห์เต็มไปด้วยเด็กหนุ่มนั่งฟังคอมพิวเตอร์แลบท็อป เช่น หนุ่มคนหนึ่งเล่นบล็อกเกอร์ที่ใช้ชื่อว่า "ซาอุดีอิน" และสาวบางคนใช้ชื่อบล็อกเกอร์ของเธอว่า "มัสติก" เป็นต้น (บีบีซี From Our Correspondent ออกอากาศ 100706)

ในเดือน ก.ย.มีรายงานอีกว่า **จำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในโลกอาหรับเพิ่มมากขึ้นกว่า 9 ล้านรายใน 1 ปี** โดยขึ้นมาเป็น 26.3 ล้านรายในตอนนี้ปี 2005 ทั้งนี้เป็นตัวเลขที่ได้จากการสำรวจของ มาดาร์ รีเสิร์ช ทำให้อัตราการเข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ตของโลกอาหรับในปี 2005 อยู่ที่ 8.50% เทียบกับปี 2004 อยู่ที่เพียง 5.36% ในจำนวนนี้ ยูเออี ใช้

อินเทอร์เน็ตมากเป็นอันดับหนึ่ง ตามด้วยบาร์เรน และกาตาร์ (อัล บาวบา 180906)

-ความเคลื่อนไหวทางการศึกษา พบว่า ภูมิภาคตะวันออกกลางมีความตั้งใจพัฒนาทางการศึกษาอย่างจริงจัง มีทั้ง**การขยายขยายสถานที่ศึกษา** เพื่อเปิดรับนักเรียนนักศึกษามากขึ้น เช่น การเปิดมหาวิทยาลัยแห่งใหม่ทางภาคเหนือของประเทศซาอุดีอาระเบีย ซึ่งเป็นโครงการใหญ่เงินลงทุนหลายร้อยล้านดอลลาร์ โดยเมื่อเสร็จสิ้นจะประกอบด้วยคณะต่างๆ ถึง 16 คณะ เช่น คณะแพทยศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ วิทยาลัยชุมชน และ คณะวิทยาศาสตร์ประยุกต์ เป็นต้น หรือโครงการหมู่บ้านความรู้แห่งดูไบ ซึ่งจะมีการสร้างสถานศึกษาระดับมหาวิทยาลัยหลายแห่ง จะสามารถเปิดทำการตั้งแต่ปี 2007 เป็นต้นไป (อาหรับนิวส์ 180906, 031006)

-การเพิ่มความหลากหลายของภาควิชาที่เปิดสอนในระดับต่างๆ เช่น ในดูไบ มีการก่อตั้งโรงเรียนสอนด้วยภาษาอังกฤษล้วนอยู่ในเขตเมืองวิชาการ หรือ อะคาเดมิก ซิตี้ ซึ่งสร้างโดยใช้งบประมาณถึง 15.8 ล้านดอลลาร์ ทั้งนี้โรงเรียนดังกล่าวมีแบบแผนการเรียนการสอนเหมือนการเรียนในมหาวิทยาลัย ขณะนี้มีนักเรียนอายุระหว่าง 7 ถึง 9 ขวบเรียนอยู่ประมาณ 120 คน และมีโครงการเพิ่มเกรดของเด็กปีละเกรดจนกระทั่งครบเกรด 13 (กัลฟ์นิวส์ 120906) ส่วนที่มหาวิทยาลัยจอร์แดน ก็เพิ่มการสอนวิชาใหม่ๆ สำหรับนักศึกษาปริญญาโทอีก 7 วิชา เช่นวิชาว่าด้วยการบริหารจัดการพื้นที่ทะเลทราย วิชาว่าด้วยการวางแผนระดับภูมิภาคและเมือง วิชาการศึกษารัฐสภา ระบบข้อมูลข่าวสาร การศึกษาวิชาดนตรี วิชาการพัฒนาท้องถิ่น และวิชาการบัญชี เป็นต้น (จอร์แดน ไทมส์ 040906)

-การเรียนการสอนแบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ศูนย์ฝึกอบรมบาเทลโค ในบาห์เรน ประกาศว่า มีนักศึกษาผ่านการฝึกอบรมคอร์สการเรียนการสอนแบบอิเล็กทรอนิกส์ ในวิชาที่ว่าด้วยการบริหารจัดการเวลา รวม 12 คน ศูนย์ฝึกอบรมแห่งนี้เปิดคอร์สอบรมโดยใช้ระบบการสอนแบบอิเล็กทรอนิกส์ หรือ อี-เลิร์นนิ่ง ทั้งหมด 16 คอร์ส แก่พนักงาน (เอเอ็มอี อินโฟ 160906) ส่วนที่ยูเออี ซาเยด อีบุ๊ก ซึ่งเป็นสมาชิกของสถาบันโมฮัมเหม็ด บิน วาซิด เพื่อผู้นำทางธุรกิจรุ่นหนุ่ม ได้นำเสนอโครงการสร้างตำราเรียนอิเล็กทรอนิกส์ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมปลาย โดยจะมีทั้งวิชาฟิสิกส์ เคมี ชีวะ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และอาหรับ บรรจุอยู่ในแผ่นดีวีดี ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนปรับตัวให้เข้ากับยุคการศึกษาแบบดิจิทัล (เอเอ็มอี อินโฟ 050906)

-การสร้างแหล่งความรู้เพื่อเปิดโอกาสให้คนทั่วไปสามารถเข้าถึงและสร้างสรรค์ความรู้ต่างๆ เช่น เมืองความรู้ หรือ The Knowledge Mine ที่ตั้งอยู่ในอุทยานเทคโนโลยีรูชาฮิล ญ โอเอซิสความรู้ในมุสแคท ของโอมาน หรืออุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งกาตาร์ ซึ่งมีโครงการให้งบประมาณช่วยเหลือมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่พร้อมจะนำเทคโนโลยีใหม่ๆ ไปทดลองใช้ (เอเอ็มอี อินโฟ 040906)

นอกจากนั้นยังมี **การเปิดการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ และการให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนนักศึกษาในสาขาวิชาต่างๆ** เช่น โครงการให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ ยูเออี ซึ่งในปีนี้มีนักเรียนที่มีผลการเรียนดีถึง 3,600 คน จากโรงเรียนรัฐบาล 28 แห่ง เพื่อรับทุนการศึกษาดังกล่าว รวมทั้งยังได้เปิดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่และครูอาจารย์อีก 300 คน เพื่อรองรับการเรียนการสอนที่มีมาตรฐานมากขึ้น (กัลฟ์นิวส์ 300906) รวมทั้งการเปิดการสื่อสารแลกเปลี่ยนความรู้จากต่างประเทศ และการเปิดคอร์สเรียนทางไกลกับสถาบันต่างประเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ต้องการศึกษาในสถาบันต่างประเทศโดยไม่ต้องเดินทางออกนอกประเทศ เช่นที่ ยูเออี มีการจัดให้ผู้ปกครองและนักเรียน พบปะกับที่ปรึกษาทางการศึกษาและเจ้าหน้าที่สถานทูตจากประเทศต่างๆ เช่น อังกฤษ สหรัฐ นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย เป็นต้น เพื่อหารือเกี่ยวกับโอกาสในการศึกษาในต่างประเทศ มีผู้สนใจกว่า 200 คนมาร่วม (กัลฟ์นิวส์ 230906) และมีรายงานข่าวว่า คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแมนเชสเตอร์ เวิร์ลด์ไวด์ มาเปิดศูนย์อยู่ที่หมู่บ้านความรู้ในดูไบ เพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนทางไกลในตะวันออกกลาง ขณะนี้มีนักศึกษาสมัครเข้าเรียนแล้วกว่าร้อยคน ที่ศูนย์จะมีทั้งห้องสมุดและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนของนักศึกษา (กัลฟ์นิวส์ 070906)

ภาคผนวก 1

รายชื่อคณะผู้ดำเนินงานโครงการตะวันออกกลางศึกษา (MEMP)

(โดยการสนับสนุนของ สกว.)

1. **นายอนุช อาภาภิรม** ตำแหน่งหัวหน้าโครงการฯ จบปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นนักคิดนักเขียนและนักวิจัยอิสระ เคยทำงานเป็นหัวหน้าฝ่ายวิชาการ บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด และเคยดำรงตำแหน่งกรรมการผู้จัดการ บริษัทสำนักพิมพ์สวัสดี และตำแหน่งรองกรรมการผู้จัดการอาวุโสด้านตำราเรียน บริษัทสำนักพิมพ์ต้นอ้อ แกรมมี จำกัด เคยเป็นที่ปรึกษาประธานสภาผู้แทนราษฎร สมัยของนายมารุต บุญนา และได้เป็นประธานคณะกรรมการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งสถาบันพระปกเกล้า และเป็นรองประธานฝ่ายโครงการมูลนิธิโลกสีเขียว ปัจจุบันยังดำรงตำแหน่งเป็นประธานมูลนิธิศูนย์สื่อเพื่อการพัฒนา
2. **นางวิสมัย อาภาภิรม** ตำแหน่งบรรณาธิการประจำโครงการฯ จบปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีประสบการณ์ในวิชาชีพสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ กว่ายี่สิบปี โดยทำงานประจำกองบรรณาธิการนิตยสารและหนังสือพิมพ์รายวันหลายฉบับ ก่อนที่จะมาทำงานเป็นบรรณาธิการสังเคราะห์รายงานจากสนาม ในโครงการแสวงหารูปแบบการพัฒนาระดับท้องถิ่นของรัฐ นอกจากนั้นยังเคยเป็นบรรณาธิการวารสารประมวลข้อมูลข่าว “สารสนเทศ” และบรรณาธิการโครงการสื่อสิ่งพิมพ์ด้านสิ่งแวดล้อม มูลนิธิโลกสีเขียว ปัจจุบันเป็นนักเขียน บรรณาธิการและนักแปลอิสระ
3. **ผศ. ดร. ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด** ตำแหน่งนักวิจัยประจำโครงการ จบการศึกษาดุษฎีบัณฑิต (นโยบายสาธารณะ) มหาวิทยาลัยจอร์จ เมสัน สหรัฐอเมริกา เป็นอาจารย์ประจำภาควิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นหัวหน้าโครงการวิจัยหลายชิ้นนับตั้งแต่ปี 2527 ถึงปัจจุบัน ได้รับรางวัลเกียรติคุณรางวัลชมเชยวิทยานิพนธ์สาขารัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ สภาวิจัยแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2547 รวมทั้งเคยมีผลงานบทความ และตำราที่ได้รับการตีพิมพ์ หลายชิ้น ปัจจุบัน นอกจากเป็นอาจารย์ประจำแล้ว ยังดำรงตำแหน่งอนุกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติด้านการปราบปรามอาชญากรรมเฉพาะทาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และเป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการพัฒนาบุคลากร กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม (ปี 2549-2552)
4. **นางสาวฐิตียา เส็งเจริญ** ตำแหน่งเจ้าหน้าที่สำนักงานโครงการ จบการศึกษามหาบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีความชำนาญเป็นพิเศษในการจัดเก็บและค้นคืนข้อมูล และมีประสบการณ์ในการติดต่อประสานงานกับองค์กรด้านสิทธิมนุษยชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ภาคผนวก 2

แนะนำโครงการตะวันออกกลางศึกษา

เนื่องจากได้พิจารณาเห็นว่า ในระยะใกล้ๆ นี้ ภูมิภาคตะวันออกกลางได้แสดงบทบาทที่ทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะภายหลังจากเกิดภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจในเอเชีย เริ่มเมื่อปี ค.ศ. 1997 ตามมาด้วยเหตุการณ์วินาศภัยอาคารเวิลด์เทรดในสหรัฐ ปี ค.ศ. 2001 อันนำไปสู่การประกาศสงครามต่อต้านการก่อการร้าย และการบุกโจมตีอิรักของสหรัฐและพันธมิตร รวมทั้งการประกาศทำสงครามอันศักดิ์สิทธิ์ของโลกมุสลิม ซึ่งได้ก่อให้เกิดความตึงเครียดขึ้นในภูมิภาคส่วนนี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น การติดตามความเคลื่อนไหวและการรู้จักภูมิภาคตะวันออกกลางในปัจจุบันจึงมีความสำคัญมากขึ้น

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้เล็งเห็นความสำคัญนี้ จึงได้ร่วมมือและให้การสนับสนุนแก่โครงการตะวันออกกลางศึกษา (Middle East Monitoring Project- MEMP) จัดทำโครงการตะวันออกกลางศึกษาขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์คือ

- เพื่อศึกษารวบรวมข้อมูลความรู้พื้นฐานที่สำคัญของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคตะวันออกกลาง
- เพื่อติดตามความเคลื่อนไหวทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และด้านพลังงาน ของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคตะวันออกกลาง
- เพื่อศึกษา เรียนรู้ และเผยแพร่แลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้และการเคลื่อนไหวที่สำคัญของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคตะวันออกกลาง ระหว่างกลุ่มบุคคลและองค์กรเป้าหมายของโครงการ ตลอดจนบุคคลที่สนใจทั่วไป

โครงการ MEMP ในระยะเริ่มต้น (Pilot Phase) กำหนดเวลา 3 เดือน (เม.ย. – มิ.ย. 2549) จัดทำรายงานประจำเดือน 2 ฉบับ คือ 1) ตะวันออกกลางในบริบทโลก (นำเสนอ 24 พ.ค. 2549) และ 2) ตะวันออกกลางในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง (กำหนดนำเสนอ กรกฎาคม 2549)

โครงการเต็มรูปแบบของ MEMP กำหนดเริ่มต้นในเดือน ก.ค. 2549 จะมีรายงานสังเคราะห์ข่าวความเคลื่อนไหวด้านต่างๆ ในภูมิภาคตะวันออกกลางทุกเดือน และรายงานสำเร็จรูปจำนวนหนึ่งออกมาเป็นระยะๆ โดยมีผลที่คาดหวังว่าจะออกมาภายใน 2 ปี คือ

- ได้องค์ความรู้ และข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคตะวันออกกลางที่ครบถ้วนและทันสมัย
- สาธารณชน และกลุ่มบุคคล/ องค์กรหน่วยงานเป้าหมาย มีความรับรู้เกี่ยวกับความเป็นไปของประเทศในภูมิภาคตะวันออกกลางมากขึ้น ก่อให้เกิดการตระหนักรู้ยิ่งขึ้น ถึงความสำคัญของภูมิภาคนี้ต่อโลกปัจจุบัน
- องค์กร / หน่วยงานภาครัฐและเอกชนต่างๆ สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการกำหนดนโยบายสาธารณะ หรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ทั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายที่คาดว่าจะนำไปใช้ประโยชน์ได้ คือ ผู้นำและผู้บริหารทั้งภาครัฐ ธุรกิจเอกชนและองค์กรประชาชน ผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับสื่อสารมวลชน และครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา และสาธารณชนที่สนใจทั่วไป
